

WESTERN ROMAN
LASO

CIJENA 20 d. BROJ 451

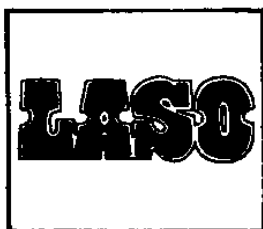
APŠKA SLOBODA

William Hopson:

APAŠKA SLOBODA

LASO 451

WILLIAM HOPSON: **APAŠKA SLOBODA**

Naslov originala: APACHEN-FREIHEIT

Recenzija: Mladen Stary, književnik

Copyright: Zauberkreis-Verlag, Rastatt,
posredstvom G.P.A. München

Prijevod: Fedor Bekl

Grafički urednik: Ivica Bartolić

Urednik: **Marcel Čukli**

SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković, dr Vladimir Anić,
Ljudevit Bauer (predsjedavajući), Nenad Brixy, dr Adolf
Dragičević, inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Marija Jureč
la, Borivoj Jurković, Želimir Košćević, Nada Šoljan, Is
met Voljevica, Ana Župan-Bender – **GLAVNI I ODGO-**
VORNI UREDNIK: Borivoj Jurković

LASO -Izlazi svaki tjedan – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost
SOUR-a »Vjesnik« n.solo., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 –
Adresa uredništva: »Laso«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb,
Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO
Štamparska djelatnost »Vjesnik« n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n.su-
b.o. i OOUR TM n. sub. o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) »Vjesnikova« Press agencija Zagreb. Cijena
pretplate za godinu dana iznosi 780 d ili 702 d s popustom od 10 posto, a za 6 mjeseci
390 d ili 351 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od
10 posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216
SOUR »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom za »Laso«. Cijena za inozemstvo: DM 1,80,
ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00. – Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM
36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00 HFL 37,00, US\$ 15,00 – Uplata za
devizni račun 30101-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb (za »Laso«).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za Marketing, Zagreb, Trg bratstva i
jedinstva 6. Zadnja kolor-stranica 9000 d, c/b stranica 7000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za
prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7 – 1973. od 26. XI 1973.

LASO 451 izlazi 4. 6. 1982.

I

Bila je to noć uoči napada. U blagovaonici velike hacijende general Aguillar y Cortez večerao je u vlastelinskom stilu. On nije bio samo aktivni general, nego i bivši guverner države Chihuahua. Bio je i silno bogat.

Cortez podigne čašu. Pio je s užitkom. Kad je odložio čašu, pogledao je pukovnika Reyesa koji je sjedio nasuprot njemu.

Reyes bijaše mršav, vojničkog držanja i oštih crta lica kao u sokola. Bio je stacioniran na hacijendi, zajedno sa trideset vojnika, zahvaljujući utjecaju koji je general uživao u Mexico Cityju. Zadatak je vojnika bio da hvataju razbojнике i da ih ubiju, a radnike odbjegle s hacijende, peone, vraćaju na imanje da bi ih tu bičevali ili stavili pred zid. Naravno, bili su i osiguranje protiv Apaša.

General se, međutim, nije bojao da će ga Indijanci napasti. Hacijenda bijaše pravo utvrđenje, pa se Apaši nikad dosad nisu usudili napasti iako su znali da general naveliko kupuje indijanske skalpove što mu ih donose američki i meksički lovci na te trofeje. Iz uvjerenja da Indijance valja istrijebiti Cortez je stvorio neku vrst vjere.

— No, generale — reče pukovnik Reyes s izgledom zadovoljna čovjeka koji se dobro najeo — što će se dogoditi s onom dvojicom peona koje sam predvečer doveo? Stavio sam ih u tamnicu, bez kruha i vode. Kod te ljetne žege oni će se u hladovini dobro osjećati. Mnogo bolje nego na polju s kojega su pobjegli.

— Stavi taj ološ pred zid! Ne možemo trpjeti neposlušnost. To će ostale naučiti pameti!

– To bi bilo okrutno – reče senjora Cortez, koja je sjedila generalu zdesna. – Osim toga, tada bi morao hraniti njihove obitelji. Bičevanje je mnogo svrsishodnije, jer tada ne bi zauvijek izgubio radnu snagu.

Ta visoka, sjedokosa i koščata žena bila je zadovoljna u svojem jadnom neznanju. Bila je umišljena na to što u njenim žilama ne teče ni kapljica indijanske krvi i što se udala za potomka osvajača Meksika.

– O tim stvarima ti ništa ne znaš, golubice moja – odgovori joj suprug. – Ipak, znaš da su oni ponekad neprijateljski raspoloženi. Moramo ih kazniti za opomenu drugima. Pukovniče, odmah ujutro pobrinite se za to. A ovu priliku koristim da vam se zahvalim za sigurnu pratnju koju ste pružili mojoj nećakinji, doprativši je od Chihuahua Cityja do hacijende.

– Uradio sam to sa zadovoljstvom, generale. Kao i poručnik Andres... pretpostavljam.

Taj razgovor skrene pažnju prisutnih na djevojku koja je sjedila kraj senjore Cortez. Bila je to dražesna, vitka petnaestogodišnja djevojka, s velikim tamnim očima i za Meksikanku neuobičajeno svijetlom puti. To je dokazivalo da joj je podrijetlo plemenito. Već je godinama sanjala o putovanju na hacijendu svoga ujaka, kamo je stigla u pratnji družbenice.

Pri spominjanju poručnikova imena, ali i zbog smiješka na licima prisutnih, djevojka porumeni i ponikne pogledom, iako pod budnim duenjinim (Duenā – gospodarica, pratilja – op.prev.) pogledom uopće nije imala priliku s njim očijukati ili izmijeniti ma i jedan vatrenci pogled. Ipak je smogla hrabrosti da kaže:

– To nije osobito ljubazno od tebe, ujače. Ja sam, moglo bi se reći, već obećana jednom mladiću u Mexico Cityju.

Još jače porumeni, pa ustane. Po dužnosti, za njom krene i duenja. U to je vrijeme bilo pravilo da se mladoj djevojci ne smije pružiti mogućnost da nasamo razgovara s nekim muškarcem. Uvijek je uz nju morala biti i pratilja.

Dok je izlazila u unutrašnje dvorište, djevojku je pratio ujakov i pukovnikov smijeh. General namigne Reyesu i reče:

– Mala, vatrena vještica. – Podigne čašu. – U zdravije nekoga nalickanog kicoša iz Mexico Cityja. Nadao sam se da će se udati za sina mogega dobrog prijatelja don Renalda. Momak je već dogurao do čina pukovnika i dvaput se borio protiv Indijanaca. Nakon druge bitke kupio sam od njega tri-naest apaških skalpova.

– Uistinu dobar početak vojničke karijere – odgovori pukovnik, no mislio je drugačije.

Za takav je pothvat čovjek morao biti prokušan... kao što je to, na primjer, on... ako se želi upustiti u borbu s tim davolima. Mladi je pukovnik, međutim, te skalpove našao u jednoj pojati. Visjeli su na zidu! Deset od njih bili su od žena i djece, tri od već sijedih staraca, isluženih ratnika koji su bili ostali u logoru.

* * *

Nama zastane na rubu velike livade i obrati se osmorici mladih ratnika.

– Dovoljno je svijetlo da duše onih koji u boju poginu neće lutati.

To je bio razlog zašto su Apaši najčešće napadali u osvit i zašto su izbjegavali noćnu borbu.

– Zbog napajanja konji, mazge i ovce su u oboru nedaleko velikog jacala (nastamba, bez obzira na veličinu – op. prev.) – nastavi poglavica. – Dok polagano jašete prema stadu jašite postrance. Čim se oglasi ratni poklič Cochisa i počne pucnjava, potjerajte stado uz povike tamo gdje sunce zalazi. Ako vas napadnu, upotrijebite strelice, ali nemojte prihvatiti borbu. Vaša je zadaća da odvedete plijen u sigurnost. Slijedite me!

Počeli su se oprezno približavati oboru, polagano se razilazeći. Izgledalo je to kao da se zaostali konji kreću na pojilo.

Juan José nagnuo se tako jako s lijeve strane konja da mu se od tijela iznad hrpta konja vidjela samo peta. Tijelo mu bijaše savijeno poput sklupčane zmije. Gornji dio tijela dodirivao je lijevu nogu. U lijevoj ruci držao je napet luk sa strijelom.

Pokraj ograđenih stogova sijena polagano su dolazili sve bliže ranču.

Koliko će još veliki general ležati u udobnom krevetu i hrkati kroz guste brkove pošto su njegovi najamnici ustali u samo svitanje i otišli na polja! Dugi sati teškoga rada gonili su ih na tako ludu pomisao da pokušaju pobjeći, što je Reyesu i njegovim vojnicima davalo priliku da ih love, uhvate i dovedu natrag.

Iznad krovova dvadesetak koliba dizao se dim i lijeno miješao s jutarnjim sivilom. Iznenada odjeknu poklič, kreštav i dalekosežan, a za njim uslijedi grmljavina pušaka nabojnjača. Zaore ratni poklici, a jutarnju tišinu pomuti topot mnogih konja. Iz koliba dopru preplašeni krici, pa zapraska novo oružje.

– Sada! – grleno usklikne Nana. – Uradite kao što sam vam bio rekao!

S jednim trzajem nade se Juan José na ledima konja i potjera ga snažnim udarcima peta u slabine. Tjerao je konja pored praznih obora, prema konjima na pojilištu. Srce u gipkom tamnom tijelu snažno je udaralo, a njegov grleni poklič kao da je odražavao veselje. Lice mu je bilo ukrašeno ratničkim bojama. Ispod očiju i preko obraza bio je povukao bijelu crtu, a isto je tako ukrasio i glavu svoga konja. I dok je tako ozbiljan i uzburdan jahao u svoj prvi ratni pohod, nije ni pomislio da je crni konj tako ukrašen bijelom bojom za svakoga idealna meta.

Na ranču se sve uskomešalo kao u košnici. Mladi Apaš opazi kako meksički vojnici podižu puške i nišane na Tecohu, jednoga od njegovih suboraca. Meci su poletjeli i Juan José je znao da će u jacalu Tecohe toga časa zavladatai žalost praćena bolnim jecajima.

Zauzda konja i odapne strijelu prema vojnicima. Promaši, pa ponovo obrati pažnju na ono što je morao obaviti. Konji i mazge pojurili su divljim galopom prema zapadu, kao što su to Indijanci bili i zamislili. Potrčale su i ovce blejeći, a onda nastave trčati u krugu. Juan José potjera konja prema njima, praćen Pepitom i još jednim mladim ratnikom. Ostali nastave tjerati konje i mazge.

Pukovnik Reyes istetura iz konačišta, trljajući oči. Još omamljen od pretjeranog pijančevanja, glasno je izvikivao zapovijedi. Kako se činilo da ih nitko ne čuje, izvuče revolver i počne pucati u zrak.

Glave vojnika nisu bile pomućene pićem, pa su i sami znali što

moraju uraditi. Izišli su iz nastambi i pucali na silhuate neprijatelja, koji su se pojavljivali čas ovdje čas ondje.

Iz dugačke gospodarske zgrade dizao se gust dim. Veliki sjenik generala Corteza bio je zahvaćen požarom.

Juan José i dalje se borio s tvrdoglavim ovcima, koje su i dalje trčale u krugu. Životinje su smetene zapale u još veću zabunu i blejeći nagnule prema oborima.

— Sjašite! Potjerajte ih! — vikao je Nana dok je svoga konja tjerao čas na jednu čas na drugu stranu. Pri tome je više nalikovao smežuranom dječaku nego sedamdesetogodišnjem poglavici.

Juan José ponovo uzjaše. U tom času oglasi se puška. Metak zahvati mladoga Chiricahua s lijeve strane, okrzne mu rebra i udari u sedlo. Jahač padne s konja i ledjima snažno udari o tlo. Od jakoga udarca ostane bez daha. Zaprepasten, osjeti da ne može ustati. Vranac pobježe za ostalim konjima.

Osjećao je da ga Nana traži pogledom. U njemu plane nada, ali i brzo ugaši kad opazi da poglavica jaše dalje.

Nana se uistinu bio ogledavao, no kako je mladić ležao potpuno nepomičan, bio je uvjeren da je mrtav. Žalost će ovladati jacalom mladićeva oca. Žalost pomiješana s ponosom. Mladić ga nije osramotio. Nana će mu reći da je njegov sin imao hrabro srce, što je i dokazao na svom prvom i istodobno posljednjem ratnom pohodu.

Juan José je ležao živ ali s gorućom boli u tijelu. Jedva je disao. Slušao je prasak pušaka, ratne poklike ratnika, krikove i viku žena i djece, glasne zapovijedi vojnicima. U međuvremenu se golemi

sjenik pretvorio u bukteću baklju, a magarci u obližnjem oboru panično su revali.

Nakon nekog vremena mladi Chiricahua uspije se ipak otkotrljati u stranu. Pokuša ustati. Noge nisu izdržale, pa počne puzati prema jednoj od pojata. Unatoč bolima, uspio je vrhom mokasina brisati krvavi trag što je ostajao iza njega.

Stigao je do pojate u trenutku kad je utihnuo i posljednji poklič njegovih suplemenjaka. Indijanci su se povukli, kao što su i naumili, i krenuli natrag u svoj logor. Iza njih su ostala tri mrtvaca i Juan José, kojega su također smatrali mrtvim.

Uvukao se u pojatu i sakrio u slamu. Njegovo od sunca potamnijelo lice bakrene boje bilo je potpuno bezizražajno. Trpio je bol onako kako su to samo Apaši umijeli: ni najmanjim znakom nije odao koliko pati.

Dvanaest metara dalje, na putu koji je od pojate vodio prema hačjendi, ležao je Tecoha. Bijaše to jedan od najdivljijih ratnika koji je jahao s Geronimom. Juan José je razmišljao kako je bilo besmisleno napasti naoružane vojnike. Tecoha je to uradio i to ga je stajalo života. Njega i još dvojicu, koji su ostali ležati na mjestu okršaja.

U međuvremenu se pukovnik Reyes uspio otrijezniti i sada se obratio vojnicima grmeći:

— Na konje! Uzjašite i za njima, kukavička fukaro!

— Pukovniče — usprotivi mu se poručnik Andres — bilo ih je najmanje stotinu. To je golema ratnička horda, a nas je samo dvadeset i osam jer su dvojica poginula. Kako možemo riskirati da zapodjenemo s njima otvorenu bitku?

– Čovječe, zar ste ograničeni! – dreknu pukovnik. – Naredio sam da se krene za njima, ludače! Nije bilo ni riječi o otvorenoj borbi. U sedlo, ili ću vas oboriti s nogu!

Postepeno tišina zamijeni galamu, zabunu i strah. Vojnici su u galopu izjahali iz hacijende, a iz svih mogućih zaklona pojavljivali su se muškarci, žene i djeca. Svi su prestrašeno zurili u mrtve Indijance. Pokazujući krv na tlu, mrmijali su i križali se.

General Cortez, potpuno odjeven, čvrstim koracima izide iz kuće i znatiželjno se ogleda.

– Otidite na polja ili se vratite u kuće – naredi svojim peonima. – Opasnost je prošla. Vojnici će uhvatiti Indijance i dovesti ovamo. Hajde, odlazite! Brzo!

Odmah su poslušali i razišli se.

Juan José koji je virio iz slame u kojoj se bio sakrio, ugleda kako kroz velika kućna vrata izlaze tri žene. Jedna je bila visoka, mršava i stara. Druga debela i brbljava. Pogled mu se zadržao na trećoj.

Dotad je mislio da su njegova sestra i neke suplemenjakinje najljepše žene na svijetu. Sada je spoznao da su gotovo neugledne u usporedbi s ovom koju je upravo ugledao. To što je sada gledao svojim crnim očima, natjera ga da zaboravi boli i težak položaj u kome se nalazi.

Dvanaest metara dalje od pojate general Cortez bijaše zaposlen time da nogom preokrene Tecohu na leđa. Za njega taj mrtvac nije bio ništa više do komada drva koji želi preokrenuti. U dotadašnjem životu dao je smaknuti na stotine ljudi, među njima i vojnike, a drugu je stotinu poslao na močvarne plantaže u Moralesu. Tamošnji kažnjenički rad bio je isto što i smrt.

Nije mogao ni slutiti da ga jedan Apaš, živ i udaljen samo petnaestak koraka, promatra plamtećim očima.

– No – zadovoljno uzdahne moćnik – još jedan skalp koji će mi donijeti sto i pedeset pesosa. S ona druga dva... A mi smo izgubili samo dva vojnika. Lijepo je što su se ti đavoli pojavili ovdje, a da ih nismo morali loviti uokolo.

Generalova se lijepa nećakinja zgrozi.

– Već samo pogled na njih izaziva u meni strah. Bojim ih se iako su mrtvi, ujače – prizna Maria Antonia Torres.

– Ne moraš se bojati, djevojčice moja. – General Cortez se smijeshio. – Mrtav je kao miš. Prostrije-ljen je kroz vrat.

– Da li su sve one strašne priče o njima istinite? Zar doista svakoga muče do smrti?

– U zbilji je još gore, djevojko. To su najdivljija, najsurovija i najkrvoločnija stvorenja na svijetu.

»Lazeš, pasji trbonjo!« – usklikne u sebi Juan José, koji je ne samo razumio španjolski, nego ga je i tečno govorio. – »Mi mučimo samo neprijatelje, i to onda kada učine zločin prema nama. S ostalim zarobljenicima postupamo kao da su članovi našega plemena. Odluče li da ostanu kod nas, ponašamo se prema njima kao prema krvnim srodnicima. Pepitov indijanski otac voli ga kao vlastitog sina. I sve to i ti dobro znaš, debeli nitkove«.

U razmišljanju ga prekine uzbuđen glas. General okrene glavu, kako bi vidio što se događa.

Peoni su dovodili apaške konje. Dvojica su vukli životinje, treći je jahao. Tada se iz još veće daljine začu drugi povik, a onda i snažan

topot. Jedan je kauboj jahao na Juan Joséovu konju!

Sjahao je, skinuo šešir i uzrujano povikao:

— Gospodaru! Četiri konja! Samo tri mrtva, a četiri konja!

Iako omekšao od lagodna života, debeli general nije prestao razmišljati kao vojnik. Odmah je naredio ženama:

— Vratite se u kuću i zaključajte vrata! Ti, Pedro — obratio se kauboju koji je zauzimao važniji položaj među njegovim radnicima — dovedi još nekoliko ljudi. Naoružajte se vilama i puškama. Sve dobro pretražite. Kuću i gospodarske zgrade. I polja. Jahači neka pretraže guštik i šumarke. Četvrti je vjerojatno pao s konja i pobjegao. Možda se negdje sakrio. Preokrenite svaki kamen!

Žene uđu u kuću. Odasvud se ponovo začuju uzvici. Na velikoj hacijendi opet zavlada metež. Žene radnika pograbe djecu za ruke i vrišteći potrče prema kućicama od ilovače, kako bi se zaklonili iza zatvorenih vrata.

Od panike koja ga je gotovo zahvatila Juan José se počeo cerekati. Slično se osjećao kad je jednom prije već bio na hacijendi... onda kad su oteli Pepita. Prijatelji su mu taj događaj opisali više nego jednom. Osluškujući korake i povike koji su dopirali odasvud, pokušava se uvući što dublje u slamu koja je služila kao stelja za konje i koze.

A onda kroz otvorena vrata pojate kroz koja se Juan José bio uvuкао uđu tri peona s vilama u rukama. Sa strahom u očima promatrali su prostoriju. Naposljetku se jedan odvaži i oprezno pride hrpi slame, pa u nju gurne trozube vile.

Šiljci pogode Juan Joséa u leđa i peon začuje jedva čujno rezanje. Zatim se slama pokrene i on ugleda jedno tamno lice, sa širokim bijelim prugama ispod plamtećih očiju i crvenom vrpcom preko čela. Trгнуvši se unazad, načas je ostao bez glasa, a onda se zrakom razliježe vrisak.

Peoni strelovito odbace vile i pobjegnu u raznim smjerovima, vrišteći.

Juan José se puzeći izvuče iz slame, uvjeren da je smrtno ranjen. Želio je umrijeti na otvorenom. Takav je običaj u pravih Apaša.

II

Iza mladoga Chiricahua ostajao je krvav trag. Njegove su oči bile bezizražajne dok se na laktovima polagano kretao naprijed, tjeran jakom voljom koja ga je još silušala. Onda je ostao ležati pred pojom, promatrajući generala kako mu se približava s dugocijevnim revolverom u ruci. Pomisli na nož koji je nosio skriven na bedru, obuzet žarkom željom da mu se taj trgovac skalpovima dovoljno približi kako bi mogao nož zarinuti u njegov debeo trbuh. Na žalost, nije imao snage da se jednom rukom podupre o zemlji i drugom baci nož.

General je zastao na tri metra od zarobljenika, promatrajući kako krv natapa mladićevu plavu košulju i kaplje na zemlju.

Peoni su trčkarali naokolo, ali se nisu usudili približiti na više od petnaestak metara. Njihova uobičajeno tupa lica sada su bila blijeda. Samo su rijetki od njih dotad imali priliku vidjeti i mrtvoga Apaša, a ovaj je živ! Taj divljak, sav u krvi,

čije crne oči plamte kao oči uhvaćenog vuka, divlje oči podvučene crtom bijele boje.

Obuzimala ih je jeza, pa su se neprekidno križali. Zene su stajale iza svojih muževa i dršćući stiskale djecu uz se.

– Dakle, imamo i jednoga živoga, ha? – zadovoljno će general Cortez. – Kao vojnik sam ih progonio, a često sam im stajao i nasuprot, ali nikad dosad nisam nijednoga zarobio. – Okrenuo se prema vratima velike kuće, pred kojima su na trijemu stajale njegova žena i nećakinja. – Maria, dodi ovamo!

– Oh, ne! Ne, ujače! – Djevojka se prestrašena povuče prema kući.

– Dodi, samo dodi. – General se nasmiješi. – On je ranjen i ne može se ni pomaknuti. A usudi li se i pokušati, dobit će od mene metak.

Plašljivo se približavala. Zastala je iza ujaka i iza njegovih leđa provirila prema Juanu Joséu.

Mladi se Apaš još oslanjao na laktove, a debeo trgovac indijanskim skalpovima dobro je znao da mu on ne leži dobrovoljno pred nogama i da bi stajao kad bi to mogao. Duga crna kosa bila je ravno podrezana preko mladićeve čela, a sezala mu je do ramena, štiteći ga isto toliko od hladnoće koliko i od vrućine.

Djevojka je gledala u crne, plamteće oči. Vidjela je i krvavu košulju i krv koja je kapala na tlo.

– Kako vidiš, djevojčice, – reče joj ujak – on je sasvim bezopasan.

– Opet se zadovoljno osmijehnuo.

– Najdivlija i najgoropadnija dvožna životinja na svijetu leži poput psa pred mojim nogama. Rekla si da si mnogo očekivala dolaskom na hacijendu, da si željela upoznati

ovdašnji način života. Pa, sada si doživjela nešto o čemu ćeš moći pričati prijateljima u Mexico Cityju. Slušat će te širom rastvorenih usta.

– Ali... ovaj ovdje je još dječak – iznenada poviče Maria.

Juan José opazi kako se u njezinim očima pojavljuje neka svjetlost. Nagonski shvati da je to sažaljenje, iako taj izraz za svih tih šesnaest ljeta što ih je proživio još nikada nije vidio.

General Cortez ponovo se nasmije, a mladić pomisli: »Samo se smij, trgovče skalpovima! Misliš da ću se svijati pred tobom kad mi pošalješ metak u tijelo. E, ne znaš ti kako Apaš umire!«

Ležao je u prašini i kamena izraza gledao u lice sakupljača skalpova njegovih suplemenjaka. Samo je u njegovim kao ugljen crnim očima plamtio oganj.

»Da, umrijet ću« razmišljao je dalje. »Za nekoliko minuta bit ću na putu za vječna lovišta, k ostalima koji su krenuli prije mene. Tamo ću zauzeti svoje mjesto kao ratnik. Noću, kad duh dana nestane, vratit ću se logorskoj vatri, da čujem pjesme i molitve. I svima ću reći da sada živim u miru. U tom drugom svijetu nema ni hladnoće ni žege, a zimi nema gladi. Nema ni vojnika bljedolikih da nas progone, umjesto da dopuste neka se u miru pobrinemo za hranu. Moram ostaviti svoga vranca, ali moj će duh biti jak i ja ću pješice slijediti ratnike koji su sa sobom u svoj nebeski dom povelili i svoje konje.«

Razmišljajući tako, strpljivo je čekao smrt što će mu je donijeti protivnikov metak.

– Da, on je dječak – reče general – no ipak je i mučitelj i ubo-

jica. Ove nasilničke životinje uče mnogo brže.

– I sada ćeš ga ubiti – s jezom će djevojka. – Mislim, ujače, da bih trebala poći u kuću...

Prije nego što je to stigla uraditi, dojuri konjanik. Jahač, predradnik vakerosa, sjaše i pride. U prašini iza njega ostajali su tragovi velikih mamuza.

– Dakle, uhvatili ste ga, gazda! – poviče.

– Da. -- General je likovao. – Uhvatio sam ga kad je ispuzao iz pojate. Ranjen je.

– Donijet ću laso, pa ćemo ga odvući iza ambara i... Ali ne, to ne bi bilo dovoljno! Vući ćemo ga konjem preko livada, sve dok ne bude izgledao kao strvina oguljenog bika. Mučit ćemo ga...

– Ne! – prekine ga general. – Ne dopuštam da ga ubijete!

Kad su okupljeni čuli generalovu odluku, strah na njihovim licima zamijeni zaprepaštenje. Što se to iznenada dogodilo s gazdom?

– Okovat ćemo ga – nastavi general – i čekati da ozdravi. Vojnici će ga dobro čuvati. Čim se oporavi, odvest ću ga u Chihuahua City, u guvernerovu palaču, i tamo staviti pod nadzor. Korumpirana stara budala koja tamo sjedi više nije u najboljim odnosima s nautjecajnijim ljudima. Tko zna do čega to može dovesti. Možda do toga da opet postanem guverner, koji će svojim znanjem ovoj zemlji donijeti blagostanje.

Okrenuo se prema vakerosima i naredio im da sjašu i pridu bliže.

– Uхватite ga i odnesite do kovača da mu na ruke i noge stavi okove. Zatim neka ga Chola previje.

– Ali, gazda... – bojažljivo zamuca predradnik... ne bi li bilo bo-

lje da mu najprije stavimo laso oko vrata i...

– Pseto! – izdere se bijesno Cortez. Oči su mu sijevale, brk podrhtavao od bijesa. – Zar želiš da te osobno izbičujem na stupu za batinjanje? Uхватite ga kad kažem, bijedne kukavice!

Oprezno su se približavali. Šestorica. Juan José se polako spustio na leđa, kako bi mu zdrava desnica bila slobodna.

Skočili su istodobno i našli se iznad njega. Međutim, nož je strelovito iskočio iz korica, našao se u tamnoj ruci i zabio u trbuh čovjeka koji ga je namjeravao konjem vući sve dok ne umre.

Prolomi se jeziv, bolan vrisak. Zatim šake zabubnjaju po glavi mladoga ratnika i istrgnu mu nož iz obamrle ruke. Udarac čizme u glavu oduzme mu svijest. Posljednja misao prije nego što je utonuo u bezdan bila je: «Ubio sam bar jeđnog neprijatelja!»

Ležao je na ledima, u nesvijesti, no oni su i dalje udarali po njemu. Zatim su ga četvorica uhvatila za zglobove ruku i nogu, raširila mu udove i pritislula uz tlo.

Predradnik, rukom pritišćući trbuh, sjedio je na podvijenoj nozi, a drugu je ispružio. Šešir mu je ležao na tlu, a glava bijaše oborena na prsa. Njegova žena i djeca, koji su bili među znatiželjnicima, plakali su i kukali.

– Prestanite se derati! – zaurla general, pa se okrene i još jače drekne: – Chola!

Jedna starica, koja je iz prikrajka sve promatrala, došepa bliže. Bilo je vrlo teško procijeniti koliko joj je godina. Činilo se da za sobom ima najmanje devet desetljeća, no doimala se izvanvremenski. Nije bilo nimalo dvojbe da je

čistokrvna Indijanka. Bila je bosonoga, a dugačka vrećasta haljina dosezala joj je do prljavih gležnjeva. Na užetu kojim je bila opasana visjela je vrećica s ljekovitim travama i bočica s nekom medicinom. Bila je to Chola, žena koja je razgovarala s duhovima i dušama umrlih, žena koja je vladala dobrim i zlim silama, a kad je to trebalo i vrsna primalja.

Predradnikova žena i djeca još su jecali kad je ona stigla do ranjenika. Pomakla je predradnika, pa položila na leđa, a onda oštro reče:

– Prestanite kukati! – Govorila je slabim španjolskim. – To tjera dobre duhove.

Zapomaganje utihne kao da je neka nevidljiva ruka prekrila sva usta.

Chola klekne, odmakne predradnikove ruke s trbuha i raskopča mu košulju. Dok je vakero stenjao, starica gurne dva prljava prsta u krvavu ranu i počne pipkati.

Svi su napeto očekivali dijagnozu. Napokon se Chola uspravi i naredi:

– Odnosite ga u moj jacal. Živjet će. Dobri duhovi skrenuli su oštricu.

Žena i djeca veselo kliknu. No general presiječe provalu radosti.

– Dosta galame! Odnosite sada tu nasilničku životinju do kovača i okujte mu ruke i noge. Brzo!

Vakerosi koji su tako čvrsto držali mladoga Chiricahua za ruke i noge kao da su ga prikovali o tlo usprave se i podignu zarobljenika. Apaševa je glava visjela prema natrag, a njegova vrana kosa bila je siva od prašine.

General nije dopustio nećakinji da se vrati u kuću. Ona mora uživati u pustolovinama što joj pruža život na hacijendi. Tako su sada

zajedno slijedili povorku koja je išla prema kovačnici, a iza njih se natisnulo sve više znatiželjnih i šutljivih promatrača.

Kovač, koji je bio požurio naprijed, stajao je pred zidom na kojem su bili obješeni okovi različitih veličina i oblika, povezani lancima. General Eduardo Cortez raspola-gao je s mnogo načina na koje je odbjegle peone, pošto su bili vraćeni, zadržavao tamo gdje im je bilo mjesto.

Kovač izabere dva para okova. Drugi čovjek uzme komad ravnoga željeza, na kojemu su se vidjeli tragovi udaraca čekićem, i stavi ga kao nakovanj između nogu zarobljenika kojega su dva vakerosa čvrsto držala. Cortez naredi znatiželjnicima da se razidu, pa se okrene kovačima.

– Dobro ga okujte. Ako pobjegne, obojicu ću vas dati strijeljati.

– Da, gospodaru – odgovore obojica jednoglasno, sigurni da bi se to i dogodilo.

Kovač prione poslu. Oko zglavaka Juana Josea savije tanak željezni обруч, kroz rupe provuče zakovice, pa ih spljošti. Nakon nekoliko minuta bile su okovane i Indijančeve ruke. Sada je mladi Chiricahua ležao na tlu okovan željeznim okovima koji su bili povezani čvrstim lancem duljine oko pola metra.

Maria Torres morala se čvrsto poduprijeti o ruku svoga snažnog ujaka.

– Pogledaj, ujače – reče iznenada. – Za vrijeme natezanja izbrišana je s njegova lica bijela boja i sada ga bolje vidimo. Zapravo, koliko se od krvi može vidjeti, on nije ružan.

– Ja ne vidim ništa od toga – odgovori general, razveseljen. –

Što se mene tiče, mogla je s bojom otići i koža.

Oklijevala je, a zatim bojažljivo pogledala prema mladiću s nekom čudnom brigom na ljupkom licu.

— Ujače, smijem li oprati njegovo jedno lice?

— Što?! — zaprepašteno vikne Cortez, a onda se razliježe njegov grleni smijeh.

Iza njih začuje se zgranuto gundanje. Marijina družbenica zaprepašteno usklikne:

— Kakva sramota! — Zatim svadljivo nastavi: — Majko Božja, kći španjolskog plemića želi dotaknuti tijelo jednog Indijanca! Gospodo, moram je smjesta odvesti u glavni grad. Oh, jadna joj majka!

Izljev riječi slijedilo je blebetanje, ali djevojka to nije uzela k srcu. Njezin se neobuzdani ujak i dalje glasno i grleno smijao, a ona ga je gledala puna iščekivanja, ohrabrena njegovom veselošću.

Djevojčino sažaljenje general je shvatio kao svojevrсну hrabrost, kojom se poslije namjeravao hvaliti. To mu se svidalo. Navlačio je vrhove velikog, crnog brka i polako smirivao smijeh. Tada upita prigušeno se smijuljeći:

— Željela bi prijateljicama ispričati veliku, nevjerojatnu priču kad se ujesen vratiš kući, zar ne? Maria Antonia Torres u čijim žilama teče krv ponosnih konkvistadora prala je lice apaškog ratnika! Pa, djevojčice moja, uradi što želiš. Tamo kraj dimnjaka stoji bure s vodom u kojoj hlade željezo, a tamo ćeš naći i krpu. Eh, o tome što ću sada vidjeti, pričat ću jednom unucima, bude li mi koje dosuđeno. Ho, ho, ho... želim vidjeti kako pereš to prljavo indijansko lice!

Maria krene prema buretu, uzme mješinu od sirove kože i krpu, pa je zaroni u hladnu vodu. Dok je to radila, njezin se ujak i dalje prigušeno smijuljio, a njezina je družbenica u nevjerici trljala oči. Drugom je rukom pridržavala pod nosom bočicu s mirisnom vodicom, kako se ne bi onesvijestila.

Djevojka klekne kraj mladića i počne prati posljednje ostatke boje s njegova lica. Lako ih je odstranila, a onda opere i ostali dio lica.

Tek sada ugleda tamnu kožu glatku poput svile sa svom svježinom mladosti. Kako je mladi Apaš bio u nesvijesti, lice mu je bilo potpuno opušteno. Uski nos, dugačke trepavice, kosa iznad čela pažljivo podšišana... Sve što je opazila izazvalo je u njoj čudan, neobjašnjiv osjećaj. Pitala se da li je razlog to što je to najljepše muško lice koje je dotad vidjela ili to što još nikad u svojim petnaest godina nije, osim na plesu, dotakla nekog muškarca.

Kad je Juan José otvorio oči, na djevojčinom je licu bila suzdržanost. U ledima i na jednoj strani tijela osjetio je strahovitu bol, ali ništa od toga nije se moglo vidjeti na njegovu sada opet kao okamenjenu licu. Gledao je četvoricu koji su ga i dalje čvrsto držali iako to nije bilo potrebno. Ionako ne bi mogao a ma baš ništa poduzeti. Usta su mu gorjela od silne žeđi, a od gubitka krvi bijaše tako slab da se ne bi mogao ni pomaknuti.

Gledao je kovače koji su mu okivali ruke i pomislio da ga stavljaju u okove kako bi ga mogli mučiti. Neka! Nema tih muka koje ne bi izdržao! Vidio je i omraženoga trgovca skalpovima, a pokraj njega debelu ženu koja je naizmjenice plakala i blebetala.

Znao je da je sve tako jer ga je njegov osakaćeni otac učio da ne vidi samo ono što izravno promatra. Kad promatra konja, mora vidjeti mnogo više od same životinje. Mora vidjeti svaku stijenu, svaki grm u blizini. Dok promatra životinju, mora opaziti sve što se u njegovu vidokrugu pomakne. Tako je i sada mladi Chiricahua vidio sve čim je otvorio oči, osjetio je vlagu na usnicama, a zaključio je i da mu je lice oprano.

Njegov se pogled zaustavi na djevojci. Na jedan kratki tren pogled mu bijaše grub. Ona počne ubrzati disati kroz maleni, fino oblikovani nos i problijedi. Užurbano se uspravi, s jedva čujnim uzdahom. Uputila je ujaku poluprestrašeni poluveseli smiješak i promucala:

– On... on se probudio, ujače...

– Dobro. Već sam se bojao da će umrijeti. Bio je proboden vilama, nastrijeljen, pretučen i gazen... no ti su đavoli poput sirove kože. Njih je prokleta teško uništiti.

»Da, okrutno će me mučiti« pomisli Juan José, »ali ja neću ni pisnuti. Uvjerit ćeš se, žablji trbuše, kad me počneš mučiti! Vidjet ćeš da nikakav krik boli neće prijeći preko mojih usana! Ja sam Apaš!«

Vidio je djevojku, iako nije gledao izravno u nju i osjetio kako ga preplavljuje nepoznat osjećaj. Bio je odgajan u uvjerenju da su svi Meksikanci neprijatelji i da su zli prema Indijancima. Bio je naučen da ih ubija u svakoj prilici. I jutros je, dok je mislio na tu dužnost, pokušao nožem ubiti onoga Meksikanca koji ga je namjeravao vući svojim konjem dok ne umre. A sada je ta mlada žena, više djevojka nego žena, oprala boju i krv s njegova lica. Kako se to moglo dogoditi?

Kao što su svi Meksikanci neprijatelji Apaša, tako su i svi Apaši protivnici Meksikanaca. Zašto je, dakle, ta djevojka bijele kože oprala njegovo lice? Odakle u njenim očima taj čudan izraz, za koji je osjećao da je sažaljenje iako mu nije znao ime. Taj pojam u jeziku Apaša ne postoji. Kako je to moguće, kad ona živi u kući čovjeka koji mijenja skalpove indijanskih žena i djece za žuto željezo, koje i Meksikanci i bljedoliki tako cijene?

»Sve to ne mogu razumjeti, Mehi-cano djevojko«, reče u sebi.

Kroz vrata kovačnice ude pognut, bosonog lik. Stara Indijanka Chola bijaše jedina osoba u toj velikoj utvrđenoj hacijendi koja se nije bojala velikoga gazde.

– Onaj drugi će živjeti – izvijestiti Corteza. – On nije prvi Meksikanac koji je ranjen nožem u želudac i koji se poslije s tim razmetao. Sada želim pogledati Apaša. Razrežite njegovu košulju! – naredi vakerosima.

Jedan izvuče nož... bio je to Indijančev nož... i razreže rukave, ramenice i stranice košulje, pa izvuče komad po komad.

Juan José ležao je na boku, samo u hlačama. Njegovo gipko mlado tijelo premazano mašću lagano se presijavalo. S jedne strane duž rebara protezala se duboka brazda od metka.

Chola ga okrene na drugu stranu i razgleda tri malene rupe od vila. I u njima je krv već bila zgrušana.

General Cortez zaklima glavom i glasom u kojem se pomalo osjećala jeza poviče:

– Sangre de Christo! Nikakvo čudo da nismo mogli dokrajčiti tog divljeg đavola. To nisu ljudi. Takve

bi rane okončale tisuću drugih ljudi. Nimalo ne sumnjam da bi taj nečovjek jahao još sedamdeset milja, sve dok konj pod njim ne bi pao, a zatim bi od lešine odrezao komad mesa, pojeo ga i propješačio još daljnjih sedamdeset milja.

* * *

Chola se ponajprije pozabavila njegovim ledima. Prala je rane sve dok nisu ponovo prokrvarile, a zatim ih je napunila zdrobljenim biljem. Peklo je poput vatre, ali je odmah zaustavilo krvarenje. Preko toga je namazala smrdljivu mast. Prema izgledu i mirisu teško bi bilo reći da li je to ljekovito bilje pomiješano s lojem ili kolomaz kojim su podmazivali kotače velike šestoroprege kočije kojom je Maria Antonia Torres doputovala iz Chihuahua Cityja.

Isto je to uradila i s razjapljenom ranom na rebrima. Juan José je strpljivo podnosio boli, bezizražajna lica, misleći pri tome: »Ako ostanem živ, pobjeći ću. I jednom ću svojim sinovima ratnicima s ponosom pokazati te slavne ožiljke.«

Chola mu se osmijehne, pa s mukom reče na apaškom jeziku, kojega je gotovo zaboravila:

– Ja sam Apaškinja, mladi ratniče. Dok sam još bila posve mlada squaw, Meksikanci su ubili sve ljude u mom selu, a mene su povelj. Tvoje rane ću zaliječiti i ti ćeš opet biti zdrav, no onda će te strijeljati ili objesiti.

Mladić se nije ni osvrnuo na nju, i Chola zbog toga počne hihotati.

– Zar ti možeš s njim razgovarati? – General Cortez bijaše u prvi tren iznenađen, a onda nastavi: – Ah, gotovo sam zaboravio da si Apaškinja. Hajde, starice, reci tom mladom davolu da će biti strijeljan, ako ne umre od rana.

– To sam mu već rekla – odgovorila je kratko, onako kako se nitko ne bi usudio govoriti s velikim gazdom. – On je to i sam znao.

– Hoćeš li... željela bih da mu nešto kažeš... – mucala je Maria. – Reci mu... da se nadam da će ostati živ. I... da će brzo ozdraviti.

– Madre de Dios! – zakukala je djevojčina družbenica i opet osjetila potrebu za mirisnom vodicom.

Chola prevede. Nije odgovorio, a njegovo lice nije pokazivalo ni što misli ni što osjeća.

Djevojka je bila povrijeđena.

– Zašto ništa ne kaže? – upita.

Pognuta starica kao da se malo uspravila. U njezinim kao ispranim očima samo bi vrlo pažljivi promatrač opazio ponosni bljesak.

– Zato što je ponosan, dijete – odgovori. – I zato što je Apaš!

Uzme dijelove razrezane košulje i njima ovije obje rane. Time je njezina pomoć bila završena.

Silno začuden i iznenađen, Juan José spozna da su bolovi nestali. Međutim njegovo lice nije pokazalo ni mrvu olakšanja, kao što dotad nije pokazalo ni mrvu patnje. I dalje je bilo tvrdo i potpuno bezizražajno.

III

Ponovo su ga uhvatili za zglobove ruku i nogu. Iznijeli su ga na jutarnje sunce, pa krenuli prema kući udaljenoj oko pedesetak metara. Na putu prodoše kraj velike i visoke građevine pred kojom je stajao muškarac odjeven u dugačku mantiju.

Da je mladi Chiricahua bio bolje upućen, čak bi i njemu, Apašu bilo neobično da se crkva nalazi tako

blizu zatvoru. No Juan José nije znao ništa o životu bjelaca. A nije ni mario za to. Dok su ga tako nosili, glava mu je bila okrenuta na onu stranu gdje su se u izmaglici vidjeli vrhovi bregova i gdje su se nalazila njegova braća. Razmišljao je o slobodi kakva je Apašima potrebna da bi nabavili hranu za sebe, za stare i bolesne, za udovice i rastavljene žene, koje nemaju muževe da se o njima brinu. A trebalo je brinuti i o djeci koja imaju oca kakav je njegov. Ratnici su donosili hranu onima koji nisu mogli brinuti o sebi, a nisu imali djecu da im pomognu.

Vakerosi zastanu pred teškim vratima kuće od ilovače. Imala je samo jedan prozor, i to veliki, osiguran čvrstim željeznim rešetkama. Juan José upitao se zašto služi taj neobični jacal, ali mu nije trebalo dugo da to sazna. Iz dvije rupe visjela su dva kraja teškoga lanca. Jedna je rupa bila u zidu kraj vrata, druga u samim vratima. Kroz dva koluta na krajevima lanca bila je žica ovijena i zauzlana.

Mladi Chiricahua osjeti ustajao zrak, smrdljiv od znoja neopranih tijela i ostalih ljudskih izlučevina. Čak su i vakerosi suzdržali dah dok su ga polagali na gomilu prljave slame. Onda požure van, da se što prije dočepaju svježega zraka.

Vrata, koja su visjela na jakim šarkama od sirove kože, se zatvore, a krajevi lanca budu opet pruženi kroz otvore. Dok su ga napinjali, lanac je zveketao.

Juan José ostane sam s dvojicom bosonogih ljudi, koji su širom otvorenih očiju zurili u njega. Zatočenici su bili pokušali da kroz rešetke na prozoru vide ono što se

tog jutra događalo na hacijendi, ali uzalud. Sada su napokon znali što se zbilo. Ugledavši zarobljenog Apaša, muškarci su se prekrstili, ali ih Juan José nije ni pogledao.

Mješinica za vodu od jelenjeg želuca, koju je uvijek nosio uza se, pri padu s konja, bijaše prsnula i sada je mlohavo visjela o jednom remenčiću na njegovu opasaču. A gubitak krvi prouzročio je strahovitu žeđ. S mukom je okrenuo glavu, tako da je iz polutame mogao promatrati dvojicu na smrt osuđenih bjegunaca. Pri tome mu pogled padne na zemljani vrč obješen o jednu kuku kraj prozora.

Nije bilo teško pogoditi da je u njemu voda, no bio je preponosan da bi molio neka mu ga dodaju. Hranu i vodu im je donio svećenik, i to nakon što je pukovnik Reyes odjahao. On je to, naime, bio zabranio.

Juan José opet pogleda vrč. Od suhoće u grlu bolio ga je vrat. Pa ipak se ponovo okrene k zidu. Prema vjerovanju Apaša, misli su duhovi. Kako su one slobodne, mladi ih je Apaš sada poslao van, u slobodu, i onda usnuo.

Probudio ga je zvuk glasova na španjolskom. Prema jačini svjetlosti procijenio je da je spavao više od četiri sata. Okrenuvši glavu, ugleda obojicu peona pored prozora. Vani je stajao muškarac u crnoj mantiji. Juan José osluhnu o čemu razgovaraju.

– Da – reče jedan od osuđenih – vidjeli smo prije nekoliko minuta pukovnika Reyesa kako se vraća sa svojim vojnicima. Jasno je da nije ni pokušao sustići Indijance. Boji se. Nas, jadnih pasa ne mora se bojati. I sada nam kažete da ćemo sutra biti strijeljani zato što smo pokušali pobjeći u slobodu.

Padre uzdahne.

— Bojim se da je tako, sinovi moji. Često sam pokušavao razgovarati s generalom, ali me nije htio saslušati. A ja sam samo običan svećenik.

— Tada odvežite žicu s tih kolutova — zatraži jedan — i pustite nas da pobjegnemo!

— Opet bi vas uhvatili. Pukovnik je vrlo okrutan čovjek. Naredio bi da vas muče, za zastrašujući primjer ostalima. Već je tri puta time prijetio.

Pogledao je kroz rešetke prema Juanu Joséu, koji je sada ležao na ledima, s okovanim rukama na grudima. Bio je sretan što može promijeniti predmet razgovora.

— Pogledajte toga jadnog divljaka kojega su ranili i uhvatili. Budan je. — Kimnuo je u Indijančevu smjeru i dodao: — Jadnik zacijelo skapava od žedi.

— Neka žeda — zareži jedan peon i načas pogleda prema Apašu. — Kao što ste rekli, oče, on je samo divljak.

— I on je božje stvorenje kao i ti — blago odvrati padre. — Osuđen je na smrt, a vjerojatno i na muku kao i vas dvojica. — Glas mu postane oštiji. — Dajte mu vodu!

— Jedan skine vrč i bojažljivo se približi mladom Apašu, pa pokretima pokaže Juanu Joséu neka pije. Drugi mu podigne glavu, da bi lakše gutao.

Požudno je pio hladnu vodu, naočigled osjećajući kako je živnuo, ali to je imalo i lošu stranu: pojavili su se bolovi. Međutim, u tom trenutku mladi je Chiricahua to jedva i osjetio. Jače od bolova bijaše zaprepastenje zbog ovoga što se događa: Me-hi-canosi, njegovi neprijatelji, daju mu vodu i još mu pri tome pomažu. Kad bi okolnosti bile

obrnute, on ih uopće ne bi uvažavao, niti bi ih sažaljevaao. A zbog toga ga nimalo ne bi grizla savjest.

Peon koji mu je pridržavao glavu sada je pusti, a okovani je Apaš ležao i dalje razmišljao o tom čudnom događaju.

Svećenik se okrenuo i udaljio. Dugačka mantija lepršala je oko njegovih nogu obutih u sandale. Peoni su gledali za njim, a onda se jedan okrene i sliježe ramenima.

— Možda ima pravo taj dobri padre — razmišljao je naglas — ali ja to ne mogu razumjeti. Zašto nas treba strijeljati, a možda prije toga i mučiti? Zar samo zato što smo željeli biti slobodni?

Juan José, koji je sve ne samo čuo nego i dobro razumio, po prvi put progovori:

— Kamo biste otišli kad bi bili slobodni?

Trgnuli su se i zablenu u njega. Na njihovim mladim licima pojavilo se beskrajno čuđenje kad su čuli tog Indijanca kako govori španjolski i to bez greške. Dosad su čučali, a sada skoče. Najprije su im uzmanjkale riječi, a onda jedan uspije propentati:

— Ti govoriš... španjolski! Ti... jedan Apaš?

»Zaslužujete da budete robovi«, pomisli s prijezirom Juan José. »Vi ste poput volova koji na poljima vuku plugove, ili taljige s velikim kotačima. Neprijatelji vas namjeravaju ubiti, a vi ništa ne poduzimate. Umjesto da pokrenete sve snage i pokušate pobjeći!«

I nehotice morao je pomisliti na Pepita. Da Apaši nisu uhvatili Pepita i odgojili ga kao svojega, i on bi sada bio jedan od takvih volova... zatupljen, bespomoćan i bez ijedne ideje. Ovako je Pepito danas pustinjski ratnik, gibak, jak i neustrašiv.

Prije nego što je odgovorio, mladi Chiricahua prijezirno zagunda. Onda reče:

– Naučio sam vaš jezik od jednoga Meksikanca koji je sudjelovao u jutrašnjem napadu. On je postao Apaš. I da ste mu se našli na putu, napao bi vas nožem. Hajde, recite gdje biste se sakrili da vam uspije pobjeći?

Prišli su bliže. To što su mogli s njim razgovarati na materinjem jeziku potisnulo je strah. Čučnuli su kraj njega, a onda jedan od njih bespomoćno odgovori:

– Mi to ne znamo. Bili smo već mnogo milja daleko kad su nas uhvatili pukovnik Reyes i njegovi vojnici, koji su bili na konjima.

– Vi niste imali konje?

Obojica slegnu ramenima, a jedan odgovori:

– Onaj koji ukrade konja patronu bit će strijeljan. Zato smo radije krenuli pješice.

Juan José ponovo prijezirno zareži. Kakvi su to jadnici! Iz straha od smrti pokušali su bijeg koji im jednostavno nije mogao uspjeti. Nije čudno što je tako lagano napasti njihove rančevē i sela, pa otjerati konje, mazge i ovce.

Promatrao je njihove košcate, od rada izradene ruke i usporedio ih sa svojim gipkim i vitkim rukama. Da, oni su volovi za vuču. Zaslužili su svoju sudbinu. A ipak, dali su mu vodu. Zato je poželio da i on njima nešto pokloni. Ništa manje do slobode! Osim toga, mrzio je Corteza, a uspješan bijeg dvojice zatvorenika doveo bi generala do bjesnila.

Uske usnice mladoga Indijanca razvukle su se u smiješak prije nego što je rekao:

– Gluplji ste od volova. Da ste ukrali konje, umjesto da ste se bo-

jali neuspjeha, sada biste već bili slobodni. Ono što čovjek naumi mora uraditi pošteno, ili neka ni ne pokuša. Kad se večeras smrkne, ja ću vam pomoći da pobjegnute.

* * *

Čitav je dan bio bez hrane. Kad se smračilo, pred prozorom se pojavila Chola u pratnji vojnika s puškom u rukama. Stražar je odvojio žicu od lanca i otvorio vrata, a starica ude, čučne kraj Juana Josóa i kreštavo se nasmije.

– Jelo za mladoga ratnika. El padron želi da ozdraviš pa da te u Chihuahui pokazuje kao čudovište.

– Govoriš jezikom vrane, stara Me-hi-cana. Daj mi jelo Me-hi-canosa, da bih opet ojačao i onda ubio trgovca skalpovima indijanskih žena i djece. Tada ću se vratiti svome narodu.

– Kad dovoljno ojačaš, ja ću ti pomoći – obeća starica na apaškom. – Kad se spusti noć, oslobodit ću žicu na lancima, pa ćeš se lako sam osloboditi.

– Ništa ne želim od tebe – odbrusio je ljutito – jer si postala Me-hi-cana. Nisi pobjegla i vratila se svome narodu.

– La, la, la – kriještala je Chola. – Nisam pobjegla zato što me ugrabio jedan zgodan mladić. Bio je velik kao Magna Colorado.

– Magna Colorado je mrtav, znaš li?

Zanijekala je glavom.

– Vojnici blijedolikih namamili su ga u svoj logor – pričao je Juan José. – Rekli su da žele sklopiti mir. Bilo je to rečeno zmijskim jezikom. Dok je spavao, oni su na vatri usijali duge noževe i zatim ih stavili na puške, a onda su ga počeli bosti. Probudio se i odmaknuo od dugih noževa, jer je on bio odložio svoje oružje. Pucali su na njega i rekli da je pokušao pobjeći.

Sjećam se da sam o tome nešto načula. Naslijedio ga je jedan osvjetnik.

Mladi Chiricahua kimne.

— Cochiz im vraća dug. Čini to još. Zato i ratujemo s bljedolikima.

— Živi li još Nana? On je postao poglavica, zar ne?

— Nana je veliki poglavica moga plemena. On je predvodio nas mlade ratnike prilikom napada.

— Bio je djetesce kad sam ga posljednji put vidjela. Gotovo prije sedamdeset ljeta... kad je meni bilo dvadeset...

Dok ga je hranila kokošjom juhom, nije klečala nego na indijanski način čučala na jednom stegnu. Zatim mu je dala papreni grah, koji mu je palio nepce. Ipak je jeo. I odmah se bolje osjećao.

Vojnik koji je ostao vani, pred otvorenim vratima i pušio, lijeno se naslonio na pušku. Mladi peoni su ostali bez jela, jer se padre nije usudio da im ga donese. Sada su besposleno stajali u kutu. Usprkos dobroj prilici, nisu ni pokušali pobjeći.

»Kad ne bih bio tako slab i ranjen«, razmišljao je Juan José, »zamolio bih bilo što stražara i tada ga nenadano onesposobio, skočio na konja i pobjegao. Zašto ništa ne poduzimaju iako su dvojica? Glupi volovi!«

Stara se Indijanka uspravi i krene prema vratima. Kad je izišla, stražar zatvori vrata i učvrsti lanac, pa krene prema dugačkoj zidanoj kući u kojoj su vojnici bili smješteni.

— Sada je vrijeme — reče Juan José. — Noćas će straže postaviti tek nakon večere. Otidite do staje i izaberite dobre konje, pa ih odvedite dio puta po mekom tlu. Uzja-

šite tek tada kada se udarci kopita više neće čuti i pobjegnite.

I dalje su stajali u kutu. Nepokretne, potpuno bespomoćne prilike.

— Pa, kako da izidemo? — na posljetku upita jedan. — Lanac je na svom mjestu, a žica pričvršćena na kolute.

— Pomognite mi. Poduprite me da dodem do vrata — promrmlja Juan José tonom čovjeka koji će glupanima radije pokazati nego uzaludno objašnjavati.

Dio snage mu se bio vratio i nije osjetio bolove kad su ga podignuli i povelj prema vratima.

Oštrom oku mladoga Chiricahua nije promaklo da se tijekom godina povećala rupa kroz koju je lanac neprekidno povlačen amotamo. A kad je lanac bio napet, karike su djelovale kao zupci pile i mogle su piliti ilovaču. Sada on zdravom rukom uhvati lanac odmah do rupe i što je više mogao povuče unutra. Komad ilovače odmah ispadne kroz rupu napolje. Tada uhvati lanac kraj rupe na vratima i povuče ga u suprotnom smjeru. Svakim pokretom lanca sve je dublje pilio ilovaču i povećavao rupe.

Peoni su ga promatrali, ali bijaše očigledno da ne shvaćaju što to znači. Ipak su poslušali kad im je Juan José rekao neka nastave. Naposljetku je rupa bila dovoljno velika i mladi je Apaš ponovo preuzeo posao. Vukao je lanac kroz rupu na vratima sve dok se na drugoj rupi pojavila karika sa žicom. Sada je trebalo samo osloboditi žicu i otvoriti vrata.

— Pa sada možemo izići — začudeno je promućao jedan zatvorenik, koji je tek sada shvatio svrhu cijeloga posla. — Da te ponesemo sa sobom? — doda.

– Vi meni niste potrebni – odrešito odgovori mladi Chiricahua.
– Ja ostajem. Stavite lanac i žicu ponovo kako su bili. Kad ozdravim, provalit ću i vratiti se svome narodu. Ako se ponovo susretnemo, znajte da ću vam odapeti strijelu u želudac, Me-hi-canos! A sada krenite!

Oni otvore vrata, išuljaju se van i vrata lanac na mjesto. Duskora do Juana Joséa dopru bojažljivi koraci, koji su se polako udaljavali. Nije se čuo nikakav poziv na uzburu, čak ni onda kada je postavljena noćna straža.

Juan José ležao je u tami i osluškivao. Čuo je udarce kopita u koralu, mukanje jednog vola, blejanje teleta iz prostora ograđenog za krave muzare.

Vrijeme je prolazilo. Straža je smijenjena. Mladi je Apaš usnuo.

* * *

Odmah nakon što se pojavilo sunce začuo se topot vojničkih čizama i zveket konjaničkih sablji.

Juan José ležao je na ledima. Čuo je provlačenje lanca. Kad su se vrata otvorila, ugleda vojnike i dvojicu omraženih trgovaca skalpovima: generala Corteza i pukovnika Reyesa.

– Napolje, psi! – dreknu pukovnik.

Opet bijaše previše popio i sada mu je glava pucala od bolova. Prosta rakija, koju nije nimalo prezirao, prouzročila je nepodnošljiv mamurluk. Bio je u pravom raspoloženju za kažnjavanje dezertera.

– Rekao sam da izidete, kukavna odbjeglička fukaro! – grmio je. – Izidite ili ću vas zavezati za konje tako da ćete rasječinih tabana trčati oko hacijende!

U tamnici se ni sada ništa nije pomaklo. Vladala je posvemašnja

tišina. Bijesno saopćući, Reyes izvuče sablju i htjede ući. Na vratima zastane. Zaprepaštenje razvuče crte njegova lica.

– Oni su nestali! Nestali su!

– Nestali? – ponovi Cortez, ne vjerujući da je dobro čuo, pa pride i pogleda unutra kako bi se uvjerio da nije posrijedi zabuna. – Pa to nije moguće! – usklikne. – Njihova se rodbina ne bi usudila zaštititi osuđenike na smrt! Ni padre ne bi bio tako hrabar.

Okrenuo se jednom od vojnika i naredio:

– Dovedite Cholu!

Vojnik odjuri.

Juan José i dalje je nepomično ležao, nepromijenjena izraza lica, i razmišljao: »Ove budale su previše zaposlene da bi opazile povećanu rupu i prašinu od ilovače na tlu.«

Reyes je neprekidno gestikulirao i uvjeravao generala da će ovaj slučaj dokrajčiti pa morao pobiti i nekoliko ljudi.

Stara Indijanka stigne pred tamnicu. Reyes pokaže sabljom na mladoga Apaša i zareži:

– Pitaj ga kako su pobjegli! Ti razumiješ njihovo lajanje!

– Kako su pobjegli? – upita Chola na apaškom.

Nije odgovorio. Samo je prijezirno promatrao staricu. To je u nje izazvalo graktavi smijeh. Pljunula je na tlo, ispljunuvši slinu pomiješanu s duhanskim sokom, obrisala usta rukavom i onda upitala Reyesa:

– Zar si me zato pozvao? Zar ti ne znaš da je on Apaš i da ne razgovara sa svojim neprijateljima? Ti si sin jednoga ludog jarca.

Reyes podigne sablju, kao da će je pljoštimize udariti, a ona mu hitro zaprijeti:

– Ako me udariš, proklet ću te! Zli će duhovi dopustiti da ti tijelo zgnjili, a tvoja će duša zavijati lutajući u osami!

Brzo je spustio sablju prema tlu.

– Bah! – izusti starica i pljune mu pred noge, pa izide iz tamnice.

– On se krije iza toga! – obrati se bijesno pukovnik Cortezu, pa sabljom pokaže na Indijanca. – Možete biti sigurni u to, generale, da je ovaj apaški pas pravi davo.

General Cortez kimne.

– Da, suglasio bih se s vama, pukovniče. Sami se to ne bi usudili – režao je. – Apaš je sigurno s tim povezan. E pa, on će se gorko zbog toga pokajati prije nego što s njim završimo. Kad ga dovedem natrag iz Chihuahua Cityja, prikovat ćemo ga uz debelu gredu i glavu mu oviti sirovom kožom. Sunce će obaviti ostatak posla i zdrobiti mu glavu. – General pogleda Reyesa. – Pošaljite potjeru, pukovniče. Pješice nisu mogli daleko odmaknuti.

Jedno od najstrašnijih mučenja bilo je to da čovjeka zavežu svježim kožnatim remenjem i izlože suncu. Takvo što moglo se roditi samo u bolesnom mozgu. Uslijed sušenja koža se steže, a to izaziva nepodnosive bolove i mora dovesti do smrtonosnih povreda.

Jedva što je general naredio da se organizira potjera, pride im jedan vakero i izvijesti generala da nedostaju njegova dva najbolja jahaća konja. Pregraci gdje su bili smješteni sada su prazni.

Juan José, naizgled nezainteresiran, slušao je galamu, kletve, uvrede, prijetnje... Čudio se da postoje ljudi koji se bave takvim dječjim ludorijama. A kad Apaš nekoga nazove djetetom, to je najveća uvreda koju mu može nanijeti.

Naposljetku začuje zapovijed da pokraj tamnice mora danonoćno biti straža i da žica na karikama lanca mora biti zamijenjena jakim lokotom.

Bio je sretan kad su ga napokon ostavili samoga s njegovim mislima.

IV

Prošla su dva mjeseca.

Rane Juana Joséa su zaliječene. Na lijevoj strani rebara sada je bio samo dugačak, osjetljiv ožiljak. S ponosom će ga pokazivati, jer je posljedica rane koju je zadobio u borbi s neprijateljem.

Chola mu je i danas donijela jelo. Pri tome se smijala svojim kreštavim la, la, la, jer se on ustručavao s njom razgovarati. Juan José je promatrao tu staru ženu koja nije pobjegla da bi se vratila svome narodu. Zato je s njom postupao kao s Me-hi-canom.

Spremio je mast od mesa kojega mu je Chola donijela. Bila mu je potrebna da njome namaže zglavke, kako bi mogao skinuti okove i opet ih staviti. To je često vježbao. Više ga je mučilo što će s okovima na nogama. Nikakva mast ne bi mogla pomoći da ih skine. Nije našao rješenje tog problema sve dok se nije sjetio kako je kovač turpijom obrađivao kopito konja.

To ga je navelo na jednu zamisao.

Mladi su Chiricahue svoje strelice izrađivali od kremenca. Običnim kamenom to ne bi bilo tako jednostavno, a kremen je trebalo samo zažariti i zatim jelenju kožu namočiti u vodu i tiskanjem kapati tekućinu na vruć kremen. Od kremenca se odmah lome šiljati koma-

dići, koji su izvrsni za vrške strelica. Nasuprot tome, kamen se mora dugo oblikovati trljanjem o drugi kamen.

Noću je Juan José skidao okove s ruku i rubom trljao okove na nogama. Imao je i sreće, jer je kovač bio lijen i ostavio je rubove nazubljene. Bili su kao pila. Kako je bilo opasno da otkriju što radi, danju nije samo mirovao nego je slamom omatao mjesta na nožnim okovima koja su bila izglodana. Svatko bi pomislio da tako želi zaštititi noge od hrapavih okova.

Na mjestima gdje je obradivao, željezo je već bilo tanko poput papira. Dok je radio, promatrao je stražara. Prekidao je tek onda kada bi ovaj prišao bliže velikom prozoru.

Njegovi drugovi koji su sudjelovali u pohodu već su se davno vratili u svoje selo s bogatim plijenom. A njegova majka i sestra čule su kako Cochiz saopćava imena ratnika koji su poginuli. Nije sumnjao u to da je bilo izgovoreno i njegovo ime. Znao je da su se majka i sestra kukajući vratile u svoj jacal, odložile nakit i kosu posule pepelom, kako je to u žalosti za poginulim bio običaj. One su povjerovale da je on otišao u vječna lovišta. Njegovo ime neće više nikada biti spomenuto, jer on' za njih nije konačno mrtav... tako je nalagalo strahopoštovanje prema smrti... ali one će osjećati da je njegov duh u njihovoj blizini.

Duhovi koji su u vječna lovišta povel i svoje konje sjedit će na njima u krugu oko vatre. Oni drugi kojima to nije bilo sudeno, takvi kao što je on, strpljivo će stajati kraj njih i u praskozorje, kad se budu vraćali u vječna lovišta, trčati uz duhove konja. Mladi rat-

nici poput njega trčat će uz stare ratnike, kako bi im pomogli kada slučajno ne bi pali sa svojih duhova konja.

Eto, o tome je razmišljao Juan José noću, dok je stražar spavao, a on strugao po već vrlo, vrlo tankoj stijenci okova. On bijaše poslao napolje svoga misaonog duha, kako bi razgovarao s onima koji su otišli u vječna lovišta i u miru okolo tumaraju. Duh će mu donijeti novosti, kako ga je Nana proslavio rekavši da je umro kao ratnik.

* * *

Svakog mjeseca na hacijendu su dolazili svojevrсни posjetitelji: banda američkih lovaca na skalpove. Ovoga su puta donijeli dvadeset i dva skalpa, jer su iznenadili grupu indijanskih žena i djece i ubili ih.

Juan José stajao je iza rešetaka u svojoj tamnici i slušao razgovor za vrijeme kojega je general Cortez žutim željezom isplaćivao krvavu cijenu.

Neki plavobradi momak preuzme zlato uz gadnu grimasu koja otkrije žute zube.

— Lagano zaraden novac — smijao se ubojica. — Iznenada smo upali u logor i odmah počeli pucati. Nisu imali nikakvih izgleda da se spasu. Nije nam izmaknuo nijedan crvenokožac.

— Izvrsno, izvrsno — oduševljeno mu je povladivao general. — Iz malih đavola izrastu veliki i opaki.

Mladi je Apaš gledao kako banda lovaca na skalpove jaše s hacijende.

Tijekom mjeseci što ih je proveo u tamnici pažljivo je sve promatrao i mnogo je saznao. Svakog jutra vidao je Mariju za vrijeme nje-

zinog jutarnjeg jahanja. Jahala je kako se to u ono vrijeme pristojalo: postrance na ženskom sedlu. Juan José se uvijek nanovo čudio kad bi je vidio. Nije se mogao dosjetiti zašto mlada Me-hi-cana opterećuje konja samo s jedne strane i koristi nesigurno sedlo, a da se i ne govori kako na tom čudnom sedlu ne može na životinju potpuno prenijeti svoje želje.

Dan je smjenjivao dan, a Juan José je sve to vrijeme promatrao zbivanja na velikoj hacijendi – utvrdi. I noć je smjenjivala noć, no tada je strugao okove na nogama.

Jednoga dana ugleda šestoropreg koji je vukao ogromnu kočiju kako se zaustavlja pred četvrtastom hacijendom-utvrdom. U kočiji je sjedio don Renaldo Ortage y Zaragoza, koji je posjedovao gotovo tako veliku hacijendu kao i general Cortez. Kočiju je pratilo četrdeset vojnika, a predvodio ih je dvadeset i dvogodišnji pukovnik čije je lice Juana Joséa podsjećalo na majmunsko, bilo je nalik životinji kakvu mu je u jednoj knjizi bio pokazao Pepito. Držanje mladoga pukovnika bilo je nadmeno, uniforma pretjerano kicoška, a veliki brkovi kojima se ponosio činili su ga još smješnijim.

Sve što je promatrao, Juan José gledao je oštrim okom ratnika. Ništa nije moglo izbjeći tom oštrom pogledu dok je strpljivo strugao okove. Tako je opazio da je straža danju prilično udaljena. Zatim je vidio majmunolikoga kicoša kako razgovara s generalovom nećakinjom i kako se sve vrijeme u njihovoj blizini vrzma debela žena. Zaključio da je ona najvjerojatnije neka vrst stražara, ali nije mogao shvatiti zašto bi djevojka morala biti neprekidno pod paskom.

Opazio je da dolazi sve više kočija s pratnjom. Čuo je i razumio uzbuđenje žena i djece. Vrtjeli su se u blizini pripremljene svadbene vatre, koja je bila određena za el padrona, don Renalda i majku djevojke koja je došla u posjet.

U noći kad je zapaljena svadbena vatra, hacijenda je bila prepuna posjetitelja. I upravo je tada Juan José prepilio okove na nogama, koji su ga sputavali i sprečavali mu noge da ga odnesu u slobodu.

Stajao je u tami, s okovima u rukama. Vlasi na čelu narasle su mu do očiju, a mjeseci u tamnici ostavili su tragove na njegovu nekad gipkom tijelu. Kosa mu je bila neuredna, tijelo prljavo, a u nogavice su mu se zavukle uši.

Usprkos svemu tome, vatra u njegovim crnim očima bila je nesaumljiva, a mlado srce ispunjeno mržnjom prema trgovcu indijanskim skalpovima. Ništa manje nije mrzio mladoga pukovnika majmunskoga lica, koji će se te noći uz glazbu i ples oženiti djevojkom koja se njemu, Juanu Joséu tako svida.

Odjednom stražar odloži pušku na zemlju, pa se odšulja do bačve s meskalom (rakija napravljena od agave – op. prev.) u blizini kuharove vatre.

Mladi Chiricahua hitro počne strugati po zidu od ilovače okovima koji su dugim trljanjem bili naoštreni poput brijačeg noža i koji su se dok je oslobađao noge, slomili na najtanjem mjestu.

Kao što nož reže maslac tako je njegov alat rezao osušenu ilovaču pomiješanu sa slamom. Uskoro je otvor bio toliko proširen da je mogao iščupati cijelu ciglu od pečene ilovače. Još je brže izvadio drugu,

pa treću. To je uradio sa pola snage.

Kad se stražar vratio, Juan José je ponovo ležao na slami. Oštar miris alkoholnoga pića širio se sve do njega.

— Uh — procijedi stražar s mržnjom u neprozirnu tamu tamnice — večeras je gozba s plesom, a ja zbog tebe moram biti ovdje. Zato ćeš razumjeti kad ti kažem da bih ti, crveni davole, najradije zabio sablju u želudac!

U tom raspoloženju stražar je neko vrijeme hodao amo-tamo. Juan Jose je strpljivo mirovao, onako kako to može samo pravi Apaš. A kad se stražar umirio i ponovo krenuo prema bačvi s meskalom, Indijanac se jednim skokom ponovo nade pored rupe. Opet je bušio i strugao, sve dok mu se šaka, a zatim i cijela ruka nisu našle napolju, na svježem noćnom zraku.

S divljom radošću radio je dalje. Ništa ga ne bi moglo zadržati. Opeka za opekóm nestajale su iz zida.

Malo zatim izvukao se Juan José u blagu ljetnu noć, u slobodu što se prostirala pod dalekim nebom.

Dopuže do ugla kuće malo prije nego što se stražar vratio. Vojnik podigne pušku koju je ostavio naslonjenu na vrata zatvora, pa pogleda kroz rešetke. Ponovo počne psovati zatvorenika. Dah mu je sada još više zaudarao po alkoholu. Zatim je sjeo pred vrata i ledima se naslonio na njih. Ophrvan pićem, sljedeće je sekunde već hrkao.

Juan José nećujno dopuže iza ugla i podigne teške okove da bi ubio stražara. Kad je vidio da udarac nije potreban, odlučio ga ubije na tih način. Polagano izvuče

stražarev nož iz korica i lijevom rukom podigne pijančevu bradu. Jednim ga ubodom ubije.

Zahvatio ga je neki osjećaj koji u prvi mah nije mogao objasniti, zato što nije odgovarao načinu razmišljanja jednoga Indijanca kojemu je pružena prilika da neprijatelja ubije na najsigurniji način. Učinilo mu se da čuje glas svoga misaonog duha kako mu govori: Ti si ratnik i u borbi ćeš raniti i ubiti svakoga neprijatelja. No ovaj čovjek nije tebi ni u čemu dorastao. Nije mogao jahati tako daleko i tako dugo kao ti, nije umio točno gadati, a u borbi nožem i ratnom sjekirom bio je mnogo slabiji od tebe. Nemoj ga ubiti dok spava. Ubij ga bilo kako, ali u borbi.

Oduzeo je vojniku i korice od noža, pa ih pričvrstio o opasač od sirove kože preko prljave pamučne pregače. Oduzeo je i metke, a onda zgrabio pušku i poput sjene nestao u smjeru staje. U velikom koralu nalazili su se konji posjetitelja.

S druge strane velikoga zidanog jacala dopirali su pjesma i smijeh. Vidio je mnogobrojne lampione obješene o razapetu žicu. Tamo su na otvorenoj vatri cijeloga dana pekli meso.

Odabrao je jednoga od najboljih konja i osedlao ga, prezirući ljude koji jašu na tako smiješnom sedlu; sprijeda je i straga bilo uzdignuto, pa je više nalikovalo stolcu nego sedlu. Koliko li je ugodnije jahati na dobrom, kožnatom apaškom sedlu!

Istjerao je ostale konje iz koralu zatim i one što su bili u stajama. Životinje su nestale kroz tamu, prema navodnjavanim poljima na kojima raste sočno raslinje za kojim odavno čeznu.

Mladi je Chiricahua znao da će se konji prežderati, jer su životinje Me-hi-canosa glupe kao i njihovi gazde. U njihovim želucima stvorit će se plinovi, nadut će se i uginuti prije nego ih Me-ci-hanosi pronađu i trnom izbuše rupu u želucu životinje kako bi plin izašao.

Nebo iznad njega i cijeli zvjezdani svod bili su posijani zvijezdama, a noćni zrak bio je ugodan i čist.

Prošao je kraj kolibe u kojoj se bio skrivao i poveo konja prema malenom šumarku na zapadnoj strani hacijende – jacala. Tu je životinju zavezao, a pušku gurnuo u navlaku. Pristajala je tako točno kao da je konj kojega je uzeo pripadao vlasniku puške.

Brz i nečujan poput ispaljene strijele šuljao se istim putem natrag, preskočio ogradu korala s jedne pa sa druge strane i stigao do velikoga sjenika.

Taj novi sjenik bio je mnogo prostraniji od onoga što ga je Cochiz svojedobno bio zapalio. Golemi su razmjera, procijeni Juan José. Stranice su bile otvorene, a čvrsti krov od trske nadsvodio je gomilu sijena.

Mladi je Apaš imao nekoliko sumpornih šibica, koje je našao kod stražara.

Na nekoliko je mjesta potpalio sijeno. Onda se opet pretvorio u tamnu strelicu koja je nestala u noći.

* * *

Glineni zid koji je opasavao unutrašnje dvorište hacijende bio je visok metar i pol i bijaše idealan prsobran za obranu. Dvoja vrata, sada otvorena, vodila su na zapad i sjever. Za stolom na otvorenom, ispod lampiona obješenih o kuke, general je časkao sa svojim gostima.

Don Renaldo Ortega y Zaragosa bio je mršav i sitan šezdesetogodišnjak koji je još bio zainteresiran za lijepe žene. Kraj njega je sjedio njegov sin u svečanoj uniformi. No ni ta odora nije mogla ništa izmijeniti: i dalje je izgledao vrlo smiješno. On bijaše nasljednik velike don Renaldove hacijende.

General Cortez smatrao je vrlo korisnim što je za nećakinju pronašao tako dobra ženika. Mlad i častohlepan pukovnik bio je na glasu kao vrlo strog prema podređenima, pogotovu kad je pijan, i osobito naklonjen lijepim kćerima njihovih zemljoradnika. Pa ipak, bio je pravi muškarac, koji se borio, pio i ljubio. Njegova će žena gospodariti kućom, a u hirove svoga supruga i gospodara neće se smjeti miješati. Mladoženja je polako srkao vino i pri tome pogled najviše zadržavao na skladnom liku svoje buduće supruge.

Maria je s još nekoliko djevojaka sjedila kraj svoje družbenice.

Sa sjeverne strane dopirali su bučni zvuci zabave: glazba, ples i smijeh.

– Kako sam rekao – naglasi mladi pukovnik unjkajući – disciplina je A i Ž čete da bi ona bila upotrebljiva. Disciplina, a ako je potrebno i primjerena kazna, pridonose tome da potčinjeni i podređeni poštuju oficire.

– Priznajem – suglasi se spremno pukovnik Reyes, nadajući se da ta jedna budala neće ponovo pričati kako je osvojio onih trinaest skalpova i donio ih generalu Cortezu. O tome je posljednja dva dana već tri puta pričao.

Mlada dražesna Maria Antonia Torres gledala je manje ružičasto u budućnost od mladoženje, ali je prihvatila ono što su drugi za nju

odabrali. Već kao dijete učili su je da je takva sudbina mladih djevojaka plemenita roda. Pa ipak, duboko u njoj kao da se nešto neodređeno protivilo. Neodređeno zato što se toga plašila. Kao da se kolebala. Misliła je da se to isto događa svim djevojkama kojima dovedu mladoženju kojeg sve dotad nisu vidjele. Uzdahnula je i poželjela da je i ona tamo vani, gdje se ljudi manje plemenita roda zabavljaju i plešu uz glazbu.

– Ah, mala moja golubice – blebetala je debela družbenica, koja je čipkastim rupčićem čas brisala znoj čas suze. – Moraš uzdisati jer se približuje vrijeme kad će vas svećenik sjediniti. Sada, doduše možemo sate već na prste brojati, no jasno je da zaljubljenom srcu...

Naglo ušuti. Usta su joj ostala razjapljena, oči su joj se povećale. Tada krikne, pa padne u nesvijest.

Maria se prene. Učinilo joj se kao da joj je neka željezna ruka stisnula srce kad je ugledala lik mladoga Apaša, zatvorenika kojega su uskoro trebali odvesti u Chihuahua City.

Mladi Chiricahua je preskočio preko zapadnog zida dvorišta i činio se kao da leti.

Djevojka se pridigla, ali se odmah srušila u nesvijest.

Pukovnik koji se tako rado hvalio s trinaest skalpova indijanskih žena i djece divlje je pograbio dršku svoje sablje. Ostale su žene počele vrištati, a svi su se glasovi slili u jedan kad je Indijanac zamahnuo nožem i mladoženji presijekao vrat.

Medutim, Juan José nije stao. Odmah zatim udari u vrat čovjeka koji je kupovanje indijanskih skalpova sebi postavio kao životni cilj. U sljedećem je trenutku već bio

kraj Marije. Podignuo je onesviještenu djevojku i potrčao.

Usprkos teretu jurio je lakonogo i projurio kroz otvorena vrata dvorišta. Ubrzo je bio kraj konja i preko njega prebacio djevojku. Kleo je zbog njezine duge suknje, zbog koje nije mogla sjesti u sedlo. Sljedećeg časa jednim se skokom već smjestio iza nje i petama podbo konja u slabine.

Velika, snažna životinja pojuri galopom. Iako je nosila dvije osobe, nije bila opterećena više nego što je bila navikla.

Juan José se ogleda. Unatoč topotu konja na kojem je jahao čuo je galamu koja je zavládala hacijendom. Nebo se već crvenjelo od plamena koji se probijao iz golemog sjenika.

Nije bio siguran da je ubio generala. Medutim, nije imao vremena da ga još jednom udari, jer je stari pukovnik Reyes svladao svoju uzetost od zaprepaštenja brže od ostalih i već bio skočio s isukanom sabljom.

Kako prija svježi noćni zrak! Pogotovu kad istodobno može uživati i u slobodi. Izborio je slobodu i sada je, na ukradenom konju i s otetom puškom i nožem, bio na povratku kući. A ima i zarobljenicu.

Struja vjetra osvježila je Mariju. Malo se pomakla i zastenjala.

– Ujače... ujače – pozvala je slabim glasom.

– Tvoj ujak, trgovac skalpovima moga naroda, leži u krvi od moga noža – odgovori joj Juan José. – A pseto koje je htjelo postati tvoj gospodar više nikad neće ubijati apaške žene i djecu.

Otvorila je oči i pogledala u to divlje lice, pokušavajući da ga raspozna u tami. Bio je malen za

muškarca, gotovo sitan, ali je u golim rukama kojima ju je držao bila čelična snaga.

— Odvedite me kući — zamoli ga kroz plač. — Oh, molim vas, odvedite me kući!

— To upravo i činim. Tvoj dom je sada tamo gore gdje bregovi čine utvrđenje. Tamo ispod visokog drveća, gdje je hladno i gdje se trava zeleni sve do zime. Nećeš više dugo biti Me-ci-hana.

Plač prijede u jecaj, ali njega to nije zabrinulo. Sada, kada je zaposlen time da stekne što veću prednost koju iz konja može izvući, djevojčine mu suze ne smiju smetati. Znao je da će njegove tragovi moći slijediti tek kad svane, no možda će čitavu noc jahati prema sjeveru i tada pokušati da pronađu trag. Zato opet podbode konja petama, kako bi ga primorao na veće naprezanje.

Pred kraj noći konj je bio na izmaku snage. Pokretao se spuštene glave. Zatim ga je zahvatio drhtaj koji mu je potresao čitavo tijelo, a onda posrne. Odmah zatim životinja se skvrčila, a pet minuta poslije bila je već mrtva.

Juan José, nimalo ne žureći, počne rezati meso.

Djevojka je sjedila na pijesku i gledala ga. Oduzeta od straha i napora, nije se mogla ni pomaknuti a kamoli razgovarati. Mladić je odstranio dio kože i odrezao velik komad mesa od buta. Zamotao ga je u kožu iz koje ga je isjekao, pa izrezao remen za nošenje, a onda zamotak bacio preko leđa.

— Kreni! — naredi djevojci i uzme pušku. — Moramo dalje.

— Ali ja sam tako umorna i sva ukočena! — jadikovala je Maria. — Molim te, dopusti da se još malo odmorim.

Prišao joj je i podigao je na noge. Nakon nekoliko minuta haljina joj je zapela o grmlje, pa je posrnula. On joj je pomogao i nožem odrezao obje strane oprave. »Sada neće tako lako pasti ako joj se haljina zakači o granje«, pomisli, »a poslije će moći jahati na konju kao prava Apaškinja.«

— Pred nama je dug put, vremena je malo, a ja moram još mnogo toga učiniti — rastumači joj. — Me-hi-canosi će naći naše tragove.

Znao je da će voda biti velik problem. Što se njega tiče, to bi lako podnio. On bi u noći mogao prijeći pedeset milja. Hodao bi sve dok sunce ne bi počelo pržiti. Po danu bi u sjeni prespavao vrućinu i sljedeće noći prevalio isto tolik put. Međutim, ova je djevojka kao cvijet koji nakon kiše počne klijati: već kod prve vrućine uvene. Osim toga, ne može dugo hodati, kamoli trčati, ne zna prikrivati trag, a sigurno ne bi mogla nositi hranu potrebnu za kuhanje.

* * *

Nabasali su na jamu s vodom na rubu male livade. Nakon jahanja prostranom dolinom u kojoj je bila hacijenda generala Corteza, travom siromašna livada činila im se kao pustinja.

Juan José razmota zamotak i objesi meso među rašlje jednog drva, a onda pokaže prema obližnjem grmlju i reče djevojci:

— Otpuži tamo i pokušaj spavati. Kad kojoti nanjuše meso i do vuku se ovamo, ne moraš se bojati. Neće ti ništa. Ako ćeš iz straha vikati ili zvati u pomoć, istući ću te. A pokušaš li pobjeći, brzo ću te stići.

Gledao je kako puže prema grmlju i kako se okreće. Pri tome

je čuo jecaje. Onda se okrenuo i potrčao preko livade.

Opazio je maleno stado. Goveda su spavala. Nekoliko stotina metara dalje, kako je i predvidio, stajala je kolibica, a kraj nje su bili malen obor i staja.

U lijevoj je ruci nosio nabijenu pušku, u desnoj oštar nož. Ako ga psi napadnu, odglumit će da bježi. Kad mu se dovoljno približe, okrenut će se, privući do njih i napasti nožem.

Odahnuo je kad je vidio da nema pasa koji bi mogli odati njegovo prisustvo. Ušao je u staju i zapalio skupocjenu šibicu. Bio je razočaran kad nije pronašao ništa što mu je bilo potrebno.

Drugačije bijaše u oboru, gdje su drijemala tri konja. Na ogradi kraj njih bila su tri sedla. Kad se ušuljao unutra, konji su se uskomešali. Dvije životinje ljutito su dahtale, ali su se umirile čim im je počeo nježno govoriti. Znao je cijiniti sreću što se namjerio na tako pitome konje, koji su se dali lako uhvatiti. Dva je osedlao i zavezao, a trećega pustio na slobodu.

Izide iz obora i odšulja se do jacula napravljenog od granja oblijepljenog ilovačem. Unutra su bile samo dvije prostorije. Kroz mali otvor prodirao je slab sjaj mjesečine, no dovoljan da njegove oštre oči razaznaju tri lika kako spavaju.

Apašova ruka čvršće obuhvati držak noža. Sada je prilika da ubije tri neprijatelja! Svaki je Mehi-cano neprijatelj Apaša.

Napast je bila velika, ali rizik još veći. Svu trojicu ne bi mogao ubiti ni u snu. Došlo bi do borbe, koju možda nitko ne bi preživio. Tada bi njegova neiskusna zarobljenica stradala u divljini.

Ta ga pomisao uznemiri više nego pomisao na smrt.

Kada je krenuo u drugu prostoriju, nešto ga okrzne po glavi. No bila je to samo tikva napunjena vodom i obješena na otvorena vrata, kako bi je svježiji povjetarac rashladio.

U jednom kutu pronađe dvije vrećice suha mesa i brašna. Veoma obradovan, išulja se s plijenom ponovo u noć.

Djevojka nije mogla spavati. Predosjećao je da je odahnula kad se vratio. Pomogao joj je da se uspne u sedlo, prepustivši joj ono koje je bilo podstavljeno nekom vrstom jastučića.

* * *

Pred njima se pojave niski brežuljci. Juan José slijedio je put kojim bijaše krenuo na svoj prvi ratni pohod. Noć je prolazila. Kad se počelo daniti, našli su se u malom klancu u kojem se bio odmarao s Cochisom i drugim njegovim ratnicima.

Sjaše i pomogne djevojci, ali ne rasedla konje.

— Spavaj tamo — reče i pokaže na mjesto obraslo travom, pa skine jastučić s njezinog sedla i baci ga na travu.

Spustila je glavu na jastučić i istoga trena od umore zaspala.

Njegov se pogled nekoliko trenuta zadržao na njezinom od suza vlažnom licu, a onda dohvati pušku i ode do kaktusa koji je u blizini rastao. Kundakom odbije nekoliko članaka i onda ih izlupa, vrlo oprezno da koža ne bi napukla. Tako je unutrašnjost postala kašasta. Sada skine pregaču, nožem razreže članak kaktusa i žitku masu utrlja u tkaninu kao da je sapun. Gnječio je tkaninu, a zatim je ispere na izvoru i objesi da se suši.

Na jednom kamenu naoštri sječivo noža i podreže kosu. Naposljetku izuje mokasine i skine nogavice, pa i njih namaže kaktusovom kashom i onda ispere u vodi.

Smrad zatvora je nestao, i zamijenio ga je miris svježine. Prirodnim sapunom opere i kosu i uši, pa ispere sapunicu.

U međuvremenu se pregača već osušila, pa je pripaše. Sada je to ponovo bio onaj apaški mladić koji je prije više od dva mjeseca krenuo na svoj prvi ratni pohod. Doduše, više nije imao crvenu vrpцу oko čela, ni plavu košulju, ali to nije nimalo kvarilo opći dojam što ga je budilo njegovo gipko i mišićavo tijelo.

Uspeo se do najviše točke, odakle je imao dobar pogled na dolinu. Čekao je. Nakon dva sata ugleda ih kako dolaze.

Bilo je vrijeme da probudi djevojku.

V

Već zbog onoga što je Juan José uradio na generalovoj hacijendi moralo ga se progoniti. No to što je sobom poveo i jednu ženu... i to ne kćerku nekog zemljoradnika nego nećakinju generala i bivšega guvernera... bilo je nečuven postupak.

To bijaše razlog zašto major J. B. Yates tog istog podneva nije sjedio u kasinu i objedovao, nego je u svom uredu u tvrđavi Fort Winton slušao kucanje telegrafa, na kojemu je bio uposlen narednik Rand.

Proteklih dvadesetak minuta neprekidno su stizala naređenja iz zapovjedništva u Winslowu.

Kapetan Barton, drugi po činu, i ostali oficiri sastali su se kod majora Yatesa.

Fort Winton nalazio se na samoj, visokoj obali iznad rijeke, oko trideset milja sjeverno od meksičke granice. Ta je tvrđava bila sagrađena istodobno kad i Fort Huachuca, kako bi se moglo spriječiti razbojničke upade Apaša preko granice u Meksiko. Fort Winton i Fort Huachuca povezivao je lanac malih vojnih stanica, a telegrafska linija glavnokomandujućeg generala u Winslowu s Fort Wintonom.

Narednik Rand upravo je završio dešifriranje brzjava i majoru pružio obrazac.

Yates brzo pročita tekst i podigne pogled.

— Dobro, gospodo — reče živahno — to je konačno. Ja ne znam tko bi mogao biti taj general u Chihuahui, ali je nedvojbeno da je čovjek koji može staviti u pokret i najviše instance.

— Mislim, gospodine — reče kapetan Barton — da mu je posljednja dužnost bila na mjestu guvernera.

— Mora da je tako — suglasio se major, pa odmah nastavi: — Evo, sažeto, što se dogodilo. Apaš koji je tamo bio u zarobljeništvu prošle je noći pobjegao iz zatvora. Ubio je jednoga meksičkog pukovnika i teško ranio spomenutoga generala. Zatim je oteo i poveo sa sobom petnaestogodišnju kćerku poznatog političara. Poslali su glasnika u Chihuahua City i telegrafirali u glavni grad, a Meksiko je poslao brzjav ratnom ministarstvu u Washington.

— Saopćeno je i to — nastavi major nakon kraćeg predaha — da je došlo do sporazuma, koji je već stupio na snagu, prema kojemu meksički vojnici smiju prijeći našu granicu kad progone

Apaše, a u istom slučaju i mi smijemo prijeći njihovu.

Pogledavši u ozbiljna lica svojih potčinjenih, Yates produži:

— Te su mjere već na snazi, pa sve granične tvrđave i stanice moraju biti alarmirane i obaviještene o tome da svakog Apaša treba ubiti, a djevojku dovesti natrag. Osim toga, raspisana je i nagrada od pet tisuća zlatnih pezeta onome tko dovede djevojku.

Kapetan Barton se osmjehne.

— Kad samo pomislim koliko se piva za taj novac može kupiti — reče, pa vojnički odsječeno nastavi: — Što namjeravate, gospodine?

— Sve konjičke jedinice moraju odmah krenuti u pohod. Hrana za dva tjedna.

— A za pješadijske jedinice?

— One ostaju ovdje. Osiguravat će tvrđavu. Charley Ass Ears je rekao da se oko vrzmaju samo Geronimovi ratnici, kako bi nas zaposlili dok druga plemena love u planinama. Pošaljite Charleyja k meni i uzbunite tvrđavu, kapetane.

— Da, gospodine!

Dvije minute poslije čula se truba koja je pozivala na uzbunu. Tvrđava se pretvorila u košnicu.

Major je pisao izvještaj za Fort Huachuca.

Charley Ass Ears uđe. Taj Apaš iz plemena Chiricahua i Cochisov ratnik prije mjesec dana javio se za izvidnika. Pravo ime tog dvadeset i četiri godine staroga Indijanca, sitnog i vrlo okretnog, glasilu je Cha-ga-de-slona. Na apaškom bi to, otprilike, značilo Tisućunogi. Amerikancima je bilo preteško ispravno izgovoriti njegovo ime, a još teže upamtiti ga, pa su tog Indijanca prilično velikih ušiju nazvali Charley Ass Ears, tj. Charley magarećih ušiju.

Kad se Charley počeo movati prostorijom, grebuci se ispod pazuha, major Yates se okrene od velike zidne karte.

— Što želiš ti? — upita izvidnik strašnom mješavinom španjolskog i engleskog jezika.

Yates mu objasni što se događa: da je jedan Apaš ratnik pobjegao iz zatvora, ubio jednog oficira i ranio drugoga, a zatim odveo jednu djevojku.

— Nikakav ratnik — prekine ga Charley. — Mladić, šesnaest proljeća.

— Zar ga poznaješ? — iznenađeno upita major.

— Svakako. — Charley se cerekao. — Ja bio kod napada. Me-hi-canos ubili tri ratnika. Mi mislili. Mladić dakle ne mrtav. Mi ubili dva Me-hi-canos vojnika i ukrali mnogo konja, ovaca i mazga.

Za majora to bijaše vrlo zanimljiva novost.

— Kad je tako... — glasno je razmišljao major. — Jedan šesnaestogodišnjak sa zarobljenom djevojkom koja ne može ni brzo ni daleko jahati, a nije ni vična živjeti u pustinji kao Apaši. Kako je na njegovu tragu svaki garnizon u Sonori i u Chihuahu i konjica s ovu stranu granice, bit će brzo uhvaćen i slučaj će biti okončan.

— Ti već vidjeti — opominjući zareži Charley. — On Apaš, jedan Chiricahua. Trebaš Cochisu jedno izaslanstvo poslati i jedan dar pokloniti.

Major Yates nije mnogo razmišljao o tome što je Indijanac mislio, jer je izvidnikovo ozbiljno lice to i te kako pokazivalo.

— Mi smo u ratu s Cochisom — odgovorio je nevoljko. — Nećemo ništa tražiti od jednoga ubojice, niti ćemo ga podmićivati da bismo

djevojku dobili natrag. Brzo ćemo uhvatiti toga indijanskog mladića.

Kao i većina oficira, major se nije prilagodio prilikama koje su vladale na indijanskom području, nego je svoju taktiku temeljio na onome što je bio naučio u akademiji u West Pointu i toga se strogo pridržavao, na osobito Cochisovo zadovoljstvo.

– Osim toga – doda – mi ne znamo gdje se sada Cochis nalazi.

– Cochis rekao Geronimu zaposliti bljedolike vojnike dok drugi u lovu po meso za zimu.

– Bit će kako sam rekao! – ljutito će major. – Nećemo puzati pred Cochisom zbog jednoga šesnaestogodišnjaka! – Ta je predodžba vrijedala Yatesov vojnički ponos. – To ne dolazi u obzir dokle god meksička konjica, dvije tisuće vojnika, mogu jahati! A mi u svakom slučaju i umijemo i možemo jahati, u to budite sigurni! Izvrgli bismo se ruglu cijele vojske i izgubili poštovanje cijeloga civiliziranog svijeta.

– Još ti vidjeti – ponovi Charley Ass Ears i odvuče se iz ureda. Pri tome se neprekidno češkao i cerekao.

* * *

U sljedeća tri tjedna major Yates je nešto naučio. Gledao je kako se njegove patrole vraćaju praznih ruku. Umorni, pokriveni prašinom, bijesni i ljuti: na vrućinu, na tu zemlju, na šesnaestogodišnjeg Indijanca... i na sebe same.

Brzjavu što su stizali s drugih strana, preko žice i pomoću svjetlosnih signala, kazivali su isto. A oni koji su iz ministarstva rata u Washingtonu stizali u Winslow i koje je tamošnji general prosljedivao Yatesu u Fort Winton nisu nimalo pridonijeli lakšem snu ma-

jora. Iako se tekst brzjava razlikovao, smisao svih bijaše isti: različitim se prijetnjama zahtijevalo samo jedno:

•Nadite djevojku! Gonite Indijance dok je ne nadete i vratite!»!

Tragali su za njom... dvije tisuće vojnika i stotinu i deset indijanskih izvidnika... ali mladoga otmičara nisu mogli uhvatiti.

Izvidnici su si namigivali i cerekali se, ali su savjesno obavljali posao. No, čemu je to koristilo? Kad su jednom uistinu ugledali mladoga Apaša iz velike daljine, mogli su samo mamuznuti umorne konje dok je on odmicao malone korakom.

Ponovo su ga otjerali prema jugu, preko granice, u divljinu planina Sierra Madre. Tamo se uvijek zaustavljao i u međuvremenu odmarao u jednom od skrivenih logora.

* * *

Juan José je još više omršavio. Maria Torres bijaše samo blijeda slika djevojke kakva je bila. Upalih očiju i obraza, u opravi koja je oko nje visjela u krpama i tvrdom kožom na dlanovima i stopalima. Pa ipak, još je bila lijepa. Njezino je mlado tijelo na neki način ojačalo od napora koje je morala podnijeti, a koje prije ne bi ni u snu mogla izdržati.

Mladi Chiricahua hranio je svoju zarobljenicu onim što su im pustinja i planina nudile: jestive plodove kaktusa, konjetinu i kozetinu, kukuruz i druge plodove i plodine, koje je krao na rančevima ili u malim selima. Jednom je ustrijelio mladu divlju svinju koja je rovala ispod stupastoga kaktusa.

Mnogi su se rančeri čudili kako te divlje i vrlo snažne životinje mogu mjesecima živjeti bez vode u

pustinji. Juan José, koji je tu životinju vidio kako svojom kao željezo tvrdom gubicom i ostrim kljovama ruje ispod kaktusa, dobro je znao zašto je tako. Divlja svinja je nastojala doprijeti do glavnog korijena koji je ležao duboko, u sloju zemlje gdje se biljka napajala i gomilala vodu u svoje bodljikavo tijelo. Čim je svinja prevrнула kaktus počela je jesti od korijena prema unutra.

Juan José je ustrijelio svinju i izvadio kaktusovu srčiku punu vode za piće za Mariju i sebe. Preostalo je vode i za konje. Svinju je ogulio, od njezinog mjehura napravio drugu mješinu za vodu i osušio meso.

Drugi put, na potoku u Sierra Madre, gurnuo je puščanu cijev duboko u jamu i opalio. Eksplozija ispod vode omamila je više od desetaka riba. Za djevojku je to bila prava svečanost, on se manje veselio jer su za Apaše ribe sestre zmija i guštera.

Kad je te večeri pošla na spavanje, a njegov se pogled zadržao na njoj, Mariji je srce počelo brže kućati. Nije mogla znati da se ne treba ničega bojati, jer će mladić poštivati nepisani zakon svoga plemena.

Cochis bijaše donio zakon, kojega se nitko ne bi usudio prekršiti, da se nijednu djevojku ne smije uznemiravati. Čak ni zarobljenicu. Djevojka sama bira muškarca kojega želi. Samo su se udovice ili razvedene žene smjele upustiti s drugim muškarcem.

I tako je Juan José samo jahao s Marijom, nalazio za nju hranu, brinuo se o njoj. Nije se upuštao ni u kakav pohod, jer je znao da bi telegrafске žice odmah zapjevale, a onda bi potjera za njim ponovo krenula. Tako je samo nastojao uvi-

jek nanovo dovesti progonitelje s obje strane granice u zabludu.

Velika se šansa ukazala kad je Geronimo sa svojih trideset najsmionijih ratnika navalio na jedan veliki ranč u Arizoni i prouzročio strahovito krvoproliće. Na milje daleko u krugu povučene su sve čete koje su progonile Juana Joséa i poslane u potjeru za Geronimom i njegovim ratničkim odredom, koji je poput vihora bježao u Meksiko.

To je Juanu Joséu otvorilo put za bijeg.

Prošlo je već mjesec dana otako je odveo djevojku, a tri... računajući od dana kad je ranjen na svom prvom ratnom pohodu... kako je u toj zemlji. Sada se njegov veliki bijeg bližio kraju.

Sa svojom zarobljenicom verao se strmom padinom između visokih litića i hitao u utvrđeni logor Chiricahua Apaša.

Jahao je ravno prema jacalu što su ga nastavali njegov otac, majka i sestra. Dočekalo ga je samo nekoliko staraca i invalida, jer su svi ostali bili u lovu.

Kad je sjahao, Maria mu pride i on joj preda uzde svoga konja. Bila je njegova zarobljenica i robinja, pa se prema njoj tako i ponašao.

– To je tvoj dom – reče joj s neprikrivenim ponosom. – Bit ćeš robinja mojoj obitelji dok ne odabereš muža. Sve do tog časa nitko te neće uznemiravati, a onda ćeš postati jednom od nas. Sada odvedi konje, ali ih pusti slobodne. Ja idem razgovarati sa svojim ljudima.

Šutke ga je poslušala.

Muškarci nesposobni za lov sakupili su se oko Juana Joséa, no nisu ga oduševljeno dočekali jer to ne bi odgovaralo običaju staraca.

Nisu bili ni iznenađeni kad su ga ugledali, jer su već znali da nije ubijen. Njihovi izvidnici i uhode mnogo su toga zapazili i saznali, a oni koji su služili u bljedolikih kao izvidnici često su se udaljavali od svoje čete i dimnim signalima upozoravali suplemenjake. Drugi je način bio davanje znakova rukama dok su sjedili pri logorskim vatrama. Izvidnici bi neprimjetno davali znakove a apaške su uhode to iz tame promatrali. Te su vijesti sljedećeg dana slane dalje dimnim signalima, sve dok ne bi stigle do utvrđenog logora ili do mjesta gdje su se ratnici sakupljali.

— Gdje love? — upita Juan José.

Jedan starac podigne ruku i pokaže preko sjevernog zida.

— Nana je poveo tvoje suplemenjake i lovi u velikim planinama. Osakaćeni je s njim. Cochis lovi u njegovoj blizini, a Chattovo pleme kod Coyoterosa. Geronimo ratuje u zemlji Me-hi-canosa, iz koje ti dolaziš. — Pažljivije pogleda mladića, pa upita: — Da li si dobro?

— Da, dobro sam — odvrati Juan José.

Riječima nisu izražavali nikakvo veselje ili iznenađenje, ali njihovi pokreti to nisu mogli zatajiti. Mladić je opazio kako s poštovanjem promatraju njegove ožiljke.

— Sutra ću ih potražiti — reče.

* * *

Sljedećeg jutra izjahao je Juan José s Marijom iz utvrđenog logora i krenuo u smjeru u kojem se nizao planinski lanac.

Nije znao da konjica još nije odustala i da patrolira. Jedinice iz glavnoga logora kod Prescottta, pojačane vojnicima iz Winslowa, Fort Wintona i Fort Huachuca, kretale su se ubrzano prema Tonto-Bec

kenu. Iznenadili su manju skupinu lovaca apaškog plemena Coyotero, ubili nekoliko ratnika i zarobili nekoliko žena i djece.

Ovo lovno područje bijaše šumovito, s velikim čistinama, gdje se divljač mogla dobro hraniti. Ovdje nije bilo kao u pustinji, gdje nije moglo ostati neopaženo ništa što se kretalo unutar pedeset milja, pa konjici nije bilo teško izvojevati tu jednu pobjedu.

Ova nedaća sa Coyoterosima natjerala je poglavicu Pocoa da sa nekim ratnicima odmah odjaše u Cochisov lovački logor. A to se dogodilo istoga dana kada se pojavio i Juan José sa svojom zarobljenicom. Odlučio je potražiti Nanu, kako bi opet bio zajedno sa svojom obitelji.

Cochisov lovački logor nalazio se na rubu čistine široke otprilike milju. Ovdje je bilo dovoljno trave i vode za konje. Oko logora bilo je razapeto desetak jelenjih koža, u različitim stupnjevima prerade i štavljenja. U jesen će biti prerađene za zimsku odjeću i pokrivače. Na granama drveća u sjeni posvuda se sušilo meso, stotinu traka. Većina ratnika bila je naoružana strijelama za lov na jelene.

Cochis je sa nekolicinom ratnika ostao u logoru.

Poco se baci sa sedla i preda konja i pušku nekoj ženi a da nije rekao ni riječi, pa pride Cochisu i sjedne kraj njega. Prema običaju, neko su vrijeme tako sjedili i šutjeli, a onda Cochis upita:

— Zašto je moj prijatelj došao u posjet?

-- Zato što bljedoliki traže jednu ženu koju je u zemlji Me-hi-canosa oteo jedan Chiricahua ratnik.

— Čuo sam o tome.

— Bljedoliki su glupi. Oni misle da su sva plemena jednaka.

– Mi smo kao braća.

Poco nezadovoljno zareži:

– To je istina, ali mladi ratnik koji je oteo djevojku jeste Chirica-hua. A ti glupi bljedoliki sada gone sve Apaše da bi našli Me-hi-cano djevojku. Jučer su zaskočili dvije obitelji iz mogega plemena u njihovom lovačkom logoru i ubili dva ratnika a ostale zarobili.

Cochis je neko vrijeme šutio. Njegovo mirno, tamnoputo lice nije pokazivalo ništa od boli koju je takva vijest morala izazvati. U posljednje je vrijeme osobito mnogo razmišljao. Bio je čovjek koji nikada nije prekršio zadanu riječ, čak ni prema bljedolikima. I to zato što je bio državnik koji je mogao vidjeti u budućnost, pa je znao da su dani slobode Apaša izbrojani.

Kola bljedolikih preplavila su u rojevima zemlju i dovezla još više vojnika. Borio se protiv njih najvećom žestinom, lukavštinama i neumornošću kako bi zemlja koja je pripadala njegovu narodu ostala zemlja Apaša. No sve se više kola rančera, farmera i bijelih lovaca na žuto željezo slijevalo poput bujice u ovu zemlju. A na mjesto svakog vojnika kojeg su njegovi ratnici ubili pojavio se najmanje jedan novi.

Cochis naposljetku progovori:

– U mojem je srcu bol što se to dogodilo zbog jedne jedine otete djevojke. Već smo oteli mnogo Me-hi-cano djevojaka, ali nikad nas nisu progonili kao sada. Progone nas čak zajednički, s obje strane one nevidljive crte koju zovu granica. Zašto se to događa?

– Ne znam, Cochis, ali znam da je zbog toga u mom narodu velika tuga. A isto će biti i u tvojemu. Znaš li gdje je taj Juan José sa svojom zarobljenicom?

– Jučer je dojahao u utvrđeni logor, gdje starci čekaju da im donesemo hranu za zimu. Jutros je odande otišao da bi se sastao sa svojom obitelji kod Nanina plemena. Doći će da pokaže svoju zarobljenicu i svoje ožiljke i da se hvali.

– A za njim će stići vojnici?

– Ja tako ne mislim. Cha-ga-de-slon, koji je izvidnik kod vojnika, sada je u mom logoru. Došao je s ponudom bijelaca. Nude mnogo žutoga željeza u zamjenu za djevojku.

Pocove crne oči prijedu preko livade, do mjesta gdje su pasli konji. Kimnuo je i ovoga puta zadovoljno promrmljao:

– To je dobro. Tada će bljedoliki prestati s gonjenjem i napadima na nas, pa ćemo moći loviti za zimu.

Sada je bio red na Cochisu da izrazi negodovanje.

– Zarobljenica pripada Juanu Joséu, mladome ratniku – saopći.

– On će o tome odlučiti. Ti znaš kakav je zakon.

– Zar ćeš je prepustiti njemu i tako nas dovesti u neprimliku? Da nas progone poput jelena i da našim ženama i djeci nanesu još više jada?

– Neću prekršiti zakon kojega sam se čitavoga života pridržavao!

– oštro odgovori Cochis, pa ustane. Time je pokazao da je razgovor završen.

I Poco ustane. Više nisu izmijenili ni riječi. Žena koja je čekala dovede Pocova konja, pa mu pruži pušku. On uzjaše i krene. Ratnici koji su ga čekali krenu za njim.

Cochis ode pod drveće i ponovno sjedne.

Njihovoj će slobodi uskoro biti kraj, iako su njegovi ratnici najhra-

briji ljudi na svijetu. Bljedoliki, njihovi najljući neprijatelji, sami su rekli da takvima smatraju ratnike Chiricuhua. No što to koristi kad je njihova nadmoć stotinu naprama jedan.

Poglavičine su oči zamišljeno promatrale veliku livadu i iznenada se pred njegovim unutrašnjim očima pojavi slika koja izmijenji izgled mirnoga pejzaža. U sredini je stajao veliki jacal napravljen od brvana. Kraj njega su se uzdizale staje, a uz njih su bili obori. Svuda naokolo pasli su mali pjevavi bizoni, a čuvali su ih jahači bljedolikih.

Slike nestane, ali je poglavica sada znao da je vidio budućnost, koja će se ostvariti možda već za dvije godine.

Cochis je još dugo sjedio na istom mjestu, nepokretan poput granitnoga kipa.

* * *

Dva sata poslije počeli su se vraćati lovci, u paru ili po trojica. Gotovo svaki imao je iza potiljka prebačenu divljač.

U logoru zavlada radni ugođaj. Žene i stare djevojke potrče u susret muževima, očevima i braći. Bilo je tu oko tucet jelena i košuta na zemlji i žene su odmah počele ostrim noževima skidati kožu. Djeca su kamenjem i batinama tjevali gladne pse.

Chappo, koji nije bio sklon Juanu Joséu, dojahao je u pratnji Cha-ga-de-slona, kojega su bijelci zvali Charley Ass Ears. Oni su pojahali prema Cochisu, koji je sjedio ispod svog omiljenog drva u blizini svoga jacala.

Odstranjujući sasušenu životinjsku krv s prsa, Chappo se naceri i izvijesti:

– Dobar lov. Naišli smo na krdo jelena i košuta. Tamo su bili i Naniini lovci, pa smo ubili sve životinje.

Poglavica kimne, pa reče:

– Reci Ponceu neka pošalje poruku Nani. Želim s njim govoriti kad dodu Juan José i njegova zarobljenica.

Chappo kimne, pa odvede konja i rasedla ga. Cha-ga-de-slona ostane.

– Pričekat ću dok Nana dode – objasni. – Tada ću s porukom da će zarobljenica biti vraćena odjahati bljedolikima.

Chochisove oči kao da su prodrle u Tisućunogoga. U poglavičinu je pogledu iznenada nešto bljesnulo, tako da se izvidnik počeo neugodno osjećati.

– Nećeš ništa učiniti dok se poglavice ne posavjetuju! – osorno odgovori Cochis, pa još oštrije reče: – Odlazi!

VI

Pedesetak milja zapadno od velike livade sterala se plitka dolina obrasla visokom travom. Sredinom nje tekao je bistar potok s obiju strana kojega su rasle smreke i borovi. U dolini su bili podignuti maleni jacali od granja.

Nana se bojavao blijeska munja, bijesnoga glasa ljutog boga. No bio je premudar da bi ljeti, kad su moguće iznenadne oluje, zajedno sa svojim suplemenjacima živio u šumi, pod visokim drvećem.

Glasnik iz plemena Coyotero upravo je stigao i predao Nani poruku, pa ga izvijestio o svemu što se događa.

Kako je Cochis bio glavni poglavica, ostarjeli je Nana bio silno uznemiren. Kao poglavica jednog od

plemena Apaša, bio je osobno ponosan na izvanredan podvig mladoga Juana Josea i bio je spreman saslušati hvalisanje njegova osakaćenog oca.

Od svojih sedamdeset godina Nana se pedeset i pet godina borio protiv Me-hi-canosa, a protiv vojnika bljedolikih gotovo trideset. I on je naslućivao da će uskoro biti kraj slobodi Apaša u Arizoni. Međutim, odlučio je da svojim plemenom ostane u rodnom gorju Sierra Madre i da u utvrđenom logoru brani slobodu protiv neprijatelja i brine se o prehrani svoga naroda.

Međutim, bit će vremena da o tome razmišlja kad takve nedaće budu na pragu. Sada je najvažnije bilo to da ratnici marljivo love divljač i da žene osuše dovoljno mesa, kojim će natovariti sve teretne konje koje su povelj. Brinulo ga je što su mu potrebne velike zalihe za zim, a to se nije moglo brzo nabaviti; više konja i mazgi, više ovaca za klanje, više pokrivača, više odjeće za muškarce i posuda za žene, više ogrjeva...

Da bi se to nabavilo, svi su pothvati unaprijed pažljivo planirani. A sada je sve to došlo u pitanje samo zato što je jedan njegov ratnik oteo i odveo neku petnaestogodišnju Me-hi-cano djevojku. Ako djevojka ne bude vraćena, bit će premalo kukuruznih pogača, premalo sušenog mesa, premalo odjeće...

Otjeravši udarcem noge psa koji mu se našao na putu, Nana prođe kraj zaposlenih žena i produži prema jacalu osakaćenoga.

Otac Juana Josea sjedio je besposlen, a Noteha i njezina majka marljivo su radile, dogotavljajući nogavice od ušavljene kože.

— Tvoj sin je sada ratnik — reče Nana osakaćenome.

— Da, i to veliki — brzo se pohvalio invalid. — Jednoga dana, kad ćeš ti biti na putu u vječne poljane, bit će poglavica plemena.

— Grakćeš jezikom vrane — zareži Nana. — Vratit će se kao hvalisavac, jer je sin svoga oca. Čim nas nađe, otići ću s njim do Cochisa.

Nana ode zabrinut.

Spustila se večer. Iako već posve iscrpljene, žene su zapalile kuhinjsku vatru i pristavile jelo, pa se vratile dotadašnjern poslu.

* * *

Prošao je i drugi dan. Zatim još jedan.

Četvrtog dana dogalopirao je u logor uhoda kojega je Nana postavio da bi izbjegao iznenadni napad. Jahač je galopirao pokraj potoka, a njegova ga je čutura za vodu udarala po boku. Kad je ugledao poglavicu, koji je pušio dugačku lulu, skrene konja prema njemu.

— Koliko je još udaljen? — upita Nana.

Ratnik pokaže rukom u jednom smjeru.

— Oko pola sata. Djevojka je s njim.

— Vрати se na svoje mjesto i pazi na neprijatelja.

Pušio je dalje, a da se nije ni pomakao, kad se iznenada logorom prolomi krik. To prouzroči zbrku, u koju se zatim umiješaju vika i krici žena i djece.

Djeca potrče, praćena čoporom pasa, i okruže pridošlice. Trčeći kraj njih i vriskajuću, krenu s jahačima natrag.

Tako su ujahali u logor. Neki od mladića veselo su ih pozdravljali. Juan José nije se na to obazirao. Prošao je i pokraj jacala svoje obitelji, ali ih nije ni pogledao, i nastavio do Nane. Tu sjaše, a Maria uradi isto.

Juan José imao je na sebi samo pregaču i iznošene nogavice, a na nogama mokasine. I za vrijeme hladnih noći u planinama bio je samo toliko odjeven, ali se nije žalio.

Maria je bila u svojoj poderanoj opravi, a na nogama su joj bile mokasine koje je mladić napravio od kože divlje svinje.

Nana jednim pokretom ruke ušutka brbljavu djecu. Pogleda dva dugonoga konja koje je Juan José doveo kao plijen, visoka meksi-kanska sedla, pušku i nož. Pogleda i dugačku brazgotinu što se protezala preko mladićevih rebara. A onda usmjeri pogled na djevojku. Nije loše izgledala, usprkos napo-rima kroz koje je morala proći.

– Vratio sam se svome narodu – reče Juan José.

– Da li je djevojka takva kakvu si je našao?

– Nisam prekršio zakon svoga naroda – ponosno odgovori mladi Chiricahua.

– To je dobro. Sutra ćemo odja-hati do Cochisa. On će nas posavje-tovati.

Juan José se okrene i udalji. Ma-ria, koja se brinula i o njegovom konju, pođe za njim. Pred člano-vima svoje obitelji mladić stane, a oni ustanu.

Malo je toga izgovoreno, ali se u njihovim očima zrcalio ponos. Nisu mu postavili nijedno pitanje o tome što mu se dogodilo. Čekali su da sam počne pričati. Pojedino-sti su saznali tek kasno u noć, kad je počela gozba s plesom. Tada je Juan José ustao i u plesnoj panto-mimi prikazao sve što mu se dogo-dilo od trenutka kad bijaše krenuo u svoj prvi ratni pohod.

Sada je samo kratko rekao majci:

– Gladan sam. Potrebne su mi i nove nogavice.

– U loncu je jelo – odgovori majka.

– Donijet ću ti nove nogavice – dometne Noteha.

Maria je rasedlala konje, skinula teška sedla i stavila ih na zemlju.

Juan José osjeti kako se u njemu budi ponos. Morao je pomisliti na ono što je znao o velikom Manga Koloradu. I on je u svojoj petnae-stoj godini, kad je za vrijeme jed-noga ratnog pohoda napao rudar-ski logor, oteo lijepu Me-hi-cano djevojku. Tada je još bilo dopu-

šteno da mladić bude s djevojkom iako nisu vjenčani. On je sagradio novi jacal daleko u pustinji i tamo je s njom živio dva tjedna, kako je to nalagao običaj ako su oboje s time bili suglasni. Nakon šest mje-seci okončani su pregovori o tome da djevojka bude oslobođena. Od-veo ju je u zagrijač rasplakane majke, ali djevojka je odbila da ost-ane. Htjela se vratiti zajedno s njim. Majka je mnogo plakala i upi-tala smije li na rastanku poljubiti kćer.

– Dotaknuti, ne poljubiti! – za-režao je Manga Kolorado. – Ona je sada Apaš, a kod Indijanaca se ne ljubi!

* * *

Maria se pobrinula za konje, a onda je sjela kraj kuhinjske vatre. U očima svoga oca Juan José je vidio ponos i divljenje i ugodno se osjećao.

Navukao je nove nogavice od iz-bijeljene jelenje kože i izišao iz ja-cala. Maria mu pride i stane kraj njega. Mladićeva im majka donese zemljane zdjele, u kojima su bila jela od divljači sa zelenjem i jago-dama.

Dok su jeli, Noteha ih je proma-trala plašljivim pogledom, a onda isto tako plašljivim glasom progo-vori:

– Mnogo se toga dogodilo otkad si bio zarobljen kod Me-hi-canosa, Juan José. Već sam čitav mjesec odrasla žena.

– Da, već je jedan čitav mjesec – prigovarajući će osakaćeni – otkako je Pepito zavezao svoje ko-nje ispred jacala.

Juan José se obrati Mariji, koja je sjedila na indijanski način i ta-koder jela iz zdjele. Ona već bijaše naučila mnoge apaške riječi i jed-nostavan je razgovor mogla done-kle pratiti, ali o pravom razumije-vanju govora nije moglo biti ni ri-ječi. Zato joj je on protumačio na španjolskom:

– Noteha je prije mjesec dana, prema određenom običaju, postala

žena. Uskoro će postati i Pepitova žena.

– Pepito? – začudi se djevojka. – Čula sam već toliko španjolskih imena...

– Mi odabiremo španjolska imena zato što nam se sviđaju, ali Pepito je rođeni Me-hi-cano. Zarobljen je prije osam godina i sada je hrabar mladi ratnik. Uskoro će se podvrći svadbenom jahanju. Tada će biti i gozba s plesom. Nakon svečanosti oni će otići u novi jahal i tamo će potpuno sami boraviti dva tjedna. Kad se vrate, oni pripadaju mojoj obitelji.

I sâm bijaše iznenađen kako je njegov jezik tijekom tog proteklog mjeseca što ga je proveo s djevojkom omekšao, zato što joj je morao mnogo toga objašnjavati. Sada je mogao neusiljeno razgovarati i točno se izražavati, i to na njezinom, knjiškom kastilijanskom govoru, a da pri tome ne napravi nijednu grešku.

– I u mojoj zemlji ima svečanosti s plesom i gozbom kad se djevojka udaje, kao što znaš.

– Uzet ću te za ženu čim budeš spremna za to, možda u isto vrijeme kad Pepito uzme moju sestru.

Rekao je to potpuno nuzgredno, kao nešto posve razumljivo, nešto u što uopće ne sumnja.

Na njezinom se licu pojavio čudan izraz, koji nije mogao protumačiti, a u svijetlećim crnim očima dotad nevidena čvrstina. Lice joj je bilo svjetlije nego inače.

– Nijednoga od vas neću uzeti za muža! – odgovorila je tiho ali odlučno.

Duboko povrijeđen, bijesno joj odgovori:

– Tada ćeš obavljati sve teške poslove za Notehu i moju majku, a moga ćeš oca služiti. Bit ćeš robinja! – Okrenuvši se obitelji, nastavi: – Doveo sam zarobljenu Me-hi-cano djevojku koje se ne želi udati ni za jednog od nas. Objasnio sam joj što to za nju znači.

– Ona će biti naša robinja. Mene će služiti, a ja ću je tući – reče osakaćeni.

– Ne, nećeš – odvrati Juan José. – Ona je moja zarobljenica i samo je ja smijem tući!

Začuli su se povici i topot. Iz šume je dogalopirala skupina ratnika. Preko konjâ nosili su prebačenu divljač. Kopita su pljuskala po potoku. Konjanici su jurili put logora. Žene su se užurbale. Ogulit će kožu s divljači, izvaditi utrobu i razrezati meso, pa ga staviti da se suši.

Juan José pogleda Mariju.

– Pomoći ćeš mojoj majci i sestri – reče joj – kod obrade divljači. Spremi mi jedan jelenji mjehur. Potrebna mi je nova mješina za vodu.

Pepito, koji je bio u toj skupini lovaca, naglo zauzda konja, baci ulov na zemlju i skoči. Snažno je udario Juana Joséa, a onda su se počeli rvati. Pri tome su vikali i smijali se.

Maria ih je začudeno promatrala. Zar je to apaški ratnik koji ju je odveo iz ujakove kuće? Sve te dane koje je provela s njim nijednom se nije nasmijao.

Zajedno s ostalim ženama Maria prione poslu. Ogulile su kožu i izvadile utrobu. Tada Maria pokaže na mjehur. Noteha se nasmije i stavi ga na stranu. Poslije će ga okrenuti i istrljati pjenastom kašom od korijenja zelenja, a zatim napuhnuti i objesiti da se suši.

Žene su radile cijeli dan, a uz to još i kuhale. Redoslijed kuhanja i loženja vatre određen je davno prije, prije više od stotinu godina.

Daleko u preriji izvidnici su tragali za neprijateljem, ali nijednog nisu ugledali. Ništa nisu opazili ni stražari na visokim, istaknutim položajima. Apaši su bili sami u prostranim divljinama planina, slobodni.

Bilo je to godišnje doba koje su najviše voljeli, s obiljem mesa, zelenja i jagoda, okruženi ugodnom

toplinom. Bilo je to vrijeme svadbi, veselja i slavljenja.

Maria je sjedila pred jacalom i promatrala borbena natjecanja, popraćena vikom i smijehom. Čula je uzbuđene povike žena i djece kad se pojavilo dvanaest trkača koji će se natjecati u utrci oko logorskih vatri. Vidjela je zadihanoga Juana Joséa kako se vraća praćen zadivljenim pogledima, koje on kao da nije opažao. Začula je jedno bojažljivo »senjorita« i jedna je plašljiva mlada Meksikanka, zarobljenica, kliznula na tlo kraj nje i počela pričati.

Bila je mal'ne ponoć kad je s ostalima ušla u veliki jacal i legla. U snu Noteha prebaci ruku preko nje. U daljini su zavijali vukovi, a psi su lavežom izražavali svoje neprijateljstvo.

Mexico City i velika ujakova hacijenda bili su neizmjereno daleko.

* * *

Rano u zoru sljedećeg dana osedlao je Juan José dva konja i malo zatim malena je skupina, predvođena Nanom, odjahala u šumu.

Kad je sunce stajalo već visoko, jahali su velikom čistinom. Na udaljenosti od oko milje pred njima je bio Cochisov logor.

Poglavica, koji ih je čekao, nije se ni pomaknuo kad je grupa sjahala. Cochisove su iskusne oči vidjele ono isto što je i Nana bio zapazio. Iako mu je lice i dalje ostalo bezizražajno, zaokupi ga zadovoljstvo. Taj mladi ratnik izveo je nešto što još nijednom Apašu nije uspjelo.

Juan José stajao je i čekao. Vidio je kako Chappo i Cha-ga-de-slona, koji je na sebi imao omraženu vojničku košulju bljedolikih, stoje zajedno.

Nana sjedne do Cochisa i zapali lulu, ali ne progovori ni riječi. Zajedno s ostalima, Juan José je čekao. Kraj njega je stajala Maria. Cochis je čekao tako dugo dok je to smatrao potrebnim, a onda progovori:

– Ti si nešto izveo, Juan José.
– Vratio sam se svome narodu – jednostavno je odgovorio.
– Djevojka je kao što je bila – doda Nana otpuhnuvši dim.
– To je dobro. – Cochis ponovo pogleda mladića. – Cha-ga-de-slona je sada izvidnik kod dugih noževa. Došao je s ponudom. I bljedoliki i Me-hi-canosi žele da se djevojka vrati na hacijendu.
Juan José nije odgovorio. Stajao je i čekao.

– Me-hi-canosi nude za nju mnogo žutog željeza – nastavi veliki poglavica.

– Ja sam Apaš – odgovori Juan José. – Meni ne treba žuto željezo. Mogu ga i sam dosta donijeti.

– Na to su mislili i Me-hi-canosi, pa će ti dati dvije stotine dobrih konja ako djevojku vratiš.

Juan José počne ubrzano disati. Dvije stotine dobrih konja! Čuo je i ubrzano disanje ratnika koji su stajali pokraj njega. I djevojčino.

– Ne trebaju mi poklonjeni konji – odgovori. – Mogu ih ukrasti.

– Svakako da možeš. Uzet ćeš je za ženu?

– Ne želi me za muža.

Vidio je kako se čuđenje širi licima ratnika i znao je da ga smatraju ludim. Odbija dvjesta konja zbog zarobljenice koja uskraćuje da mu rodi sina ratnika! Svaki ratnik može oteti tucе Me-hi-cano djevojaka od kojih ga nijedna ne bi odbila.

Juan José je čekao gledajući u Cochisa.

Poglavica se nelagodno promeškoli, pa brzo progovori:

– Moram ti to reći, Juan José. Otmica ove djevojke izazvala je veliki bijes u cijeloj zemlji, i kod Me-hi-canosa i kod bljedolikih. I sam si to osjetio. Oni su odlučili da je svakako oslobode. Ako je ne vratimo, vojnici neće mirovati dokle je ne nadu, a mnogi će ratnici izgubiti živote. Coyote su već doživjeli napad i izgubili ljude. Bit će još toga, ali mnogo gore, kad se Cha-

ga-de-slona vrati i javi da je djevojka kod nas. Oni će požuriti, i to s velikom premoći, i otjerat će nas s naših lovnih područja. Nećemo imati vremena da osiguramo dovoljno mesa za zimu, a mnogi od nas stradat će od njihovih metaka.

— Poglavica načas ušuti, a onda završi: — Ako, međutim, vratiš djevojku, imat ćemo mira. Ulovit ćemo mnogo divljači, dovoljno mesa za stare, bolesne i slabe da bi prezimili.

Juan José je vidio da su sve oči uperene u njega. Oklijevao je. Još nijedan Apaš nije bio suočen s tako teškom odlukom. Nije znao što bi bilo najbolje, ali u jedno je bio siguran: tu bi djevojku radije zadržao i imao uza se nego bilo šta u životu. Bila je ljepša nego što bi se to riječima moglo izraziti. Bila je ponizna i poslušna, govorila je prekrasnim jezikom, koji mu je bio draži od njegovog vlastitog, a pričala mu je najčudesnije priče i najzanimljivije priče iz svog života u Mexico Cityju.

S druge strane, sada je on ratnik čija obitelj dotad nije imala skrbnika koji bi se za nju brinuo. Do sada su bili upućeni da drugi ratnici stavljaju na kocku svoj život kako bi pribavili hranu i za njih da prežive. Ako odbije da vrati djevojku, to bi značilo da će mnoge obitelji te zime ostati bez hranitelja i da će mnogi starci umrijeti.

Čvrsto pogleda Cochisa, pa upita:

— Što bih prema tvojoj volji morao uraditi?

— Ti znaš naš zakon. Ja ga neću prekršiti. Ti si ratnik i moraš sam odlučiti o sebi i svojoj zarobljenici. Nitko ne smije prigovoriti tvojoj odluci.

— Tada ću — polagano odgovori Juan José — zadržati djevojku.

Opazio je iznenađenje na licima, čuo bijesno mrmljanje. Znao je da su mnogi od njih, a možda i on sam, osuđeni na smrt. Međutim,

kad bi predao Mariju, bilo bi to kao da je otrgnut dio njegova bića, dio njega samoga.

Sve oči bile su uperene u slavnoga apaškog poglavicu Cochisa kad je ponovo progovorio.

— Cha-ga-de-slona će se vratiti vojnicima i izvijestiti ih o tvojoj odluci. Reći će im da je vidio djevojku, ali i to da ona više neće biti ovdje kad oni dodu. Svi vi znate da Cochis nikada nije govorio zmijskim jezikom. Ti si, Juan José, mnogo učinio kao mladi ratnik i ti i dalje pripadaš našem narodu, ali ne možeš ostati s nama. Moraš se vratiti u utvrđeni logor, kamo se vojnici neće usuditi. Mi moramo dalje loviti i izbjegavati borbu s lju-titim bljedolikima.

— Neću se vratiti u utvrđeni logor — ponosno odgovori mladi Chiricahua. — Sakrit ću djevojku i loviti divljač za svoju obitelj, kako ne bi gladovali kad dode zima.

Cochis se obrati djevojci, koja je mirno stajala kraj svoga otmičara. Nekako je osjećala da su oko nje nastali veliki problemi, ali nije se usudila nadati da će je osloboditi. Sada je sve čula iz Cochisovih usta.

Poglavičin španjolski bijaše jedva razumljiv, ali ipak dovoljno da Maria shvati što je odlučeno. Ništa nije odgovorila.

Cochis se ponovo obrati Juanu Joséu:

— Dobro. Sve je odlučeno.

Kad je Juan José krenuo prema konju, ratnici su se počeli razilaziti. Djevojka ga je šutke slijedila.

Chappo, koji se i dalje kočoperio, prepriječi im put. Promotrio je djevojku od glave do pete. U njegovim je očima bilo nešto što je Juana Joséa uznemirilo.

— Tako — naruga se zlobno Chappo — ti si samo budalast mladić kome se srce smekšalo zbog jedne žene. Eh! K tome zbog tako slabe i mršave. Ona je sama kost.

Ispruži ruku. Njegov tvrdi palac i kažiprst zabiju se duboko u djevočinu ruku.

Maria krikne. Tada ga na zaprepaštenje sviju čvrsto udari po licu. Ratnici grohotom zauraju, rugajući mu se što ga je udarila žena, i to ropkinja.

Nagonski i surov bijaše Chappov odgovor: tako je snažno udario djevojku da se srušila na tlo. Činilo se da se sudarila sa zemljom!

Možda ju je namjeravao podići. No što god namjeravao, nije stigao. Tvrdi pesnica ga strahovito pogodi u bradu, tako da je oteturao unazad. Onda Juan José stupi pred Mariju, s rukom na dršku noža.

Dotakni je još jednom – reče odsječeno – i zabit ću nož u tvoj blesavi trbuh.

Zavlada mrtva tišina. Ratnici su stajali kao kipovi, a njihova su tamna lica bila bezizražajna. Nana je dalje pušio. Cochis se nije mijesao.

– Odloži nož i ja ću te istući kao i uvijek dosad – dražio je Chappo protivnika. – Ti si i sada slabić, nisi pravi ratnik. Sudjelovao si u samo jednom pohodu i dopustio da te zarobe.

– Nije bilo tako i ti to dobro znaš – mirno odgovori Juan José.

– Izveo sam pet napada, četiri posve sam. I ja se ne borim rukama, kao što je to običaj glupih bljedolikih. Ja se borim kao Apaš.

Izvadi nož, pa se sagne prema zemlji. I opet se začuje uzbuđeno disanje ratnika. Znali su što mladić namjerava, iako su prošle godine otkako se to posljednji put dogodilo.

Juan José nožem na tlu nacrtava krug promjera oko pet metara. Ude u njega i u središte zabije nož, pa izide iz kruga.

– Zabij svoj nož pokraj mojega – naredi mladi Chiricahua. – Na znak poglavice posegnut ćemo za noževima; a samo jedan od nas napustit će ovaj krug živ.

Chappo brzo pogleda nepomična lica promatrača. Oklijevao je, onda ljutito reče:

– Ja se povlačim, iako bih te i jednom rukom pobijedio, da ne bih ubio mladića koji je zarobio tako mršavu djevojku.

Juan José ude u krug, sagne se i izvuče nož.

Gomila se razide, a Cochis ustane i pride. Poglavičine su oči plamtjele kad je stao nasuprot Chappou. – Dokazao si se kao kukavica – optuži čovjeka koji nije imao hrabrosti prihvatiti borbu s nožem u krugu, nego se htio upustiti u običnu tučnjavu. – Među Apašima nema mjesta kukavicama. Zato ćeš napustiti logor zajedno sa svojim bratancem, koji služi bljedolikima u borbi protiv vlastitoga naroda iako je ratnik. Tako dugo dok si u logoru, bit ćeš siguran, no čim napustiš logor, više ne pripadaš našem narodu. Od onoga si časa naš neprijatelj.

Okrenuo se i udaljio, a Chappo je gledao ratnike kako se okreću od njega ozbiljnih lica.

– Otići ću sa Cha-ga-de-slonom – počeo se ponovo hvaliti. – Postat ću izvidnik bljedolikih i pomoći ću im da vas gone. I ubiju!

Chappo i izvidnik kojega su bljedoliki zvali Charley magareće uši uzjašu i krenu. Chappo više nije bio Chiricahua Apaš, nego izopčeničnik.

Uzjahali su i Juan José i Maria, pa krenuli na put od petnaest milja do Nanina logora. Ostali ratnici ostanu, da bi jeli i ogovarali one koji su otišli.

Maria je promatrala mladoga ratnika, tako vitka stasa i atletskih ramena, i mislila kako je bez imalo straha izazvao onoga prostaka koji ju je mučio i oborio na tlo.

– Kamo idemo, Juan José? – upita.

Okrenuo se u sedlu i pogledao je. Bio je žalostan zbog svega što se dogodilo. Poželio je da ona može ostat kod njegove sestre, da s njom bere jagode, da se smiju i tamaraju; za razliku od vremena kad je bila pod paskom debele

žene koja blebeće kao guska i stalno drži pod nosom nekakvu bočicu. Želio je da Maria doživi da živi u slobodnoj zajednici.

— Moramo napustiti moj narod, Maria. Moramo naći mjesto gdje se možemo kriti, ali i gdje ja mogu loviti kako bih svoju obitelj opskrbio mesom za zimu. I ti ćeš mi pomoći. Najprije ćeš brati i sušiti jagode, a ja ću napraviti dva sedla kakva upotrebljavaju Apaši. Morat ćemo mnogo toga obaviti prije nego što se vratimo u utvrđeni logor.

U logor su stigli poslijepodne. Jeli su, a onda je Maria pomogla oderati dva jelena. Juan José je samo s pola uha slušao ljutite očeve opaske dok se spremao za sutrašnji odlazak.

Bio je sumrak kad se Nana vratio u logor. Juan José je odmah pošao k njemu. Zatekao je poglavicu kako jede prženu pečenku i kukuruzne pogače. Ostao je stajati pred starcem kojega je volio isto toliko koliko ga se i bojao.

— Sutra u zoru odjahat ću sa zarobljenicom — reče. — Sakrit ću je dok budem lovio za svoju obitelj. Neka moja sestra pričekaj sa udajom dok se svi na vratimo u utvrđeni logor da i ja mogu prisustvovati svadbi.

— Čekat će — odvrati Nana, glodajući jednu kost. — Povedi zarobljenicu i otidi.

VII

Krenuli su sljedećeg jutra, ponijevši najpotrebnije sitnice koje će im biti potrebne za malen logor. Među tim bili su i luk i strijele koji su pripadali Juan Joséovu ocu. Vatreno bi oružje rastjeralo divljač i privuklo bljedolike. Osim toga meci su bili vrlo dragocjeni.

Jahali su cijeli dan i predvečer podigli logor uz neki izvor. Pobrinuli su se za konje i večerali. Juan José je sada imao košulju, a imali

su i krznene gunjeve koji će ih štiti od noćne hladnoće. Kad se vatra ugasila, legao je na jedan gunj.

Maria ga pogleda i upita:

— Kako ćeš naći svoj narod kad smo odjahali tako daleko?

— Upoznao sam ove planine dok sam još bio dječak. Tu smo lovili. Kad ću tu prorijediti divljač, premjestit ćemo logor. Sutra ili prekosutra premjestit će i oni logor, pa će nam biti bliži. Žene i djeca brinut će se za to da iza njih ne ostane ni najmanji trag, a tragovi konja ratnika krenut će u drugom smjeru da bi zavarali vojnike. Ako im to zbog izvidnika ne uspije, morat će sigurnost potražiti u utvrđenom logoru.

Sljedećeg su jutra uredili logor, a onda je Juan José krenuo u lov prema jugozapadu. I drugi lovci će se sve više približavati pustinji. To je bio dio Cochišove strategije čim bi se susreo s opasnošću izazvanom otmicom Marije. Ako bi ga u vrijeme posljednje faze lova vojnici napali, ratnici će ih namamiti u pustinju i oni će udariti u prazno dok će se žene i djeca povući u utvrđeni logor.

Sljedećeg dana ulovio je Juan José mladu košutu i oderao je. Kožu će upotrijebiti za zgotavljanje novih sedla. Onda je zavezao meso na konja i otišao u novi logor. Tu je već zatekao neke obitelji i od njih saznao gdje će biti podignut posljednji glavni logor. S ponosom je pomislio kako je po prvi put svoju obitelj opskrbio mesom za zimu.

U noći je napravio dvije viljuške u obliku slova Y, koje su mu bile potrebne kao kostur za sedla. Preko toga zategao je svježju jelenu kožu, koja će biti još više napeta kad se osuši. Obložio ih je mekom kožom, koja je bila štavljena korom drva i pepelom. Stremljenje je napravio od drva koje je kuhao sve dotle dok se savijanjem moglo oblikovati.

Veliki je lov trajao već tjednima. Ulovljeno je mnogo divljači. Mesa će biti dovoljno.

Daleko poslane izvidnice cijelo to vrijeme nisu mogle ništa saznati o namjerama bljedolikih. Vjerojatno su se pouzdali u Cochisove riječi: da djevojka neće biti u logoru lovaca.

U glavnom logoru svakodnevno su se pojavljivale manje grupe lovaca koji su se vraćali u utvrđeni logor. Konji su bili natovareni mesom, kožom, osušenim zelenjem i kožnatim vrećama punim sušenih jagoda.

Jedne su noći Juan José i Maria uzjahali i odjahali u glavni logor. Tu su već bila okupljena sva plemena. Nanino, Cochisovo, Chotino, Poncovo...

Juan José odmah napusti djevojku i odjaše do Cochisa, koji je sjedio ispred svoga jacala okružen sa svoje tri žene.

— Ujutro ću krenuti u utvrđeni logor — obavijestio je poglavicu. Potrebna su mi dva teretna konja da odnesem meso, kože i jagode.

Cochis kimne.

— Uzmi konje. I mi ćemo uskoro krenuti za tobom.

Vratili su se u svoj logor i sljedećeg dana u zoru krenuli vodeći dva teško natovarena konja. Jahali su prema pustinji a zatim dalje prema utvrđenom logoru. Usput su susretali suplemenjake, vidljivo zadovoljne. Chiricahue su sakupili znatne količine hrane za nadolazeću zimu. Još samo nekoliko pohoda i njihove će potrebe biti zadovoljene.

Jednoga jutra oko stotinu ratnika iznenada je napalo izolirani gradić duboko u vrletima Sonore. Četa tamo stacioniranih vojnika pobjegla je zajedno sa stanovnicima.

Taj ratni pohod donio je Indijancima više od stotinu konja i mazgi, te veliko stado koza. Iz skladišta su

uzeli gunjeve, namirnice i oružje. Toga je bilo toliko da su natovarili sve mazge i konje.

Toga jutra Maria je s Otehom promatrala kako ratnici izjahuju iz utvrđenog logora. Nije skidala pogled sa skladnoga lika Juana Joséa. Obuze je strah kad je shvatila koliko želi da se mladi Chiricahua vrati živ i zdrav, iako bi joj njegova smrt donijela slobodu i omogućila da se vrati kući. On je bio jedini koji je imao pravo na nju i pravo da se usprotivi Cochisovoj želji. A ipak, toliko se plašila za njega! Kuda to vodi, pitala se potiskujući strah.

I dalje je bila čvrsta u odluci da se neće udati za Apaša. U međuvremenu je postala poslušna i ponizna, kako ga ne bi razljutila, ali cijelo mu je vrijeme dala da osjeti kako kod nje nije postigao ništa i da se ničemu ne može nadati. U tome je bila njezina jedina nada: kad Juan José uvidi da se nema čemu nadati, jednoga će joj dana dopustiti da se vrati kući.

Osam dana i osam noći čekala je obuzeta strahom za njegov život da se vrati iz ratnog pohoda. A onda su se, devetog dana, ratnici vratili sa uspješnoga ratnog pohoda.

Dva sata prije glavnine ratnika u logor je stigao jedan izvidnik i javio da dolaze. To je u logoru izazvalo veliku užurbanost. Žene i djevojke požurile su u jacale da bi se dotjerale: namazale su se kremama, odjenule najljepšu odjeću, stavile nakit. Onda su iznijele mješine za vodu pune tisvina, cijenje nog apaškog piva od kukuruza, i stavile ih u potok da se hlade.

Maria je vidjela Notehu kako svlači pamučnu haljinu i mašču maže tamno djevojačko tijelo, pa je utrjava u kožu. Zatim je odjenula potpuno novu opravu od jelenje kože i obula nove mokasine. Maria je kao robinja još bila u dronjcima, no redovito ih je prala i svakog se dana kupala u sakrivenom rukavcu potoka.

Znala je vrlo malo apaški, pa se nasmiješila djevojci koja će uskoro postati mlada žena i kratko rekla:

– Vrlo si lijepa.

– Nisam tako lijepa kao ti, Maria – odgovori Noteha. – Ja sam ružna kao i žena kojoj su odgrizli nos.

– Vidjela sam tri takve žene. Zašto su bez nosa?

– Jedan naš zakon kaže: ako je žena nevjerna, muž joj mora odgristi vršak nosa i rastati se od nje. Ona tada mora pripadati svakome tko je poželi.

Grozničava djelatnost i uzrujanost sve su više rasli. Djeca su se penjala na stijene tjesnaca kod ulaza u dolinu. Iznenada Maria začuje kako su počela vikati kao luda, a zatim do nje dopre i meket koza.

Prvi se na vidiku pojavio Cochis, jašući korakom. Iza njega su gonili stado koza, nalik bijeloj bujici naspram tamnih stijena. Životinje su se sile u kotlinu i prohujale pored jacala. Njih je slijedila kolona natovarenih konja i mazgi. Bila je tako dugačka da se činilo da nikada neće proći. Na kraju su se kroz uski ulaz u kotlinu natisnuli ratnici na umornim konjima.

Sve su životinje otišle do potoka i počele piti. Ratnici su se okupili u veliku grupu i sjeli nasuprot ženama, djeci i starcima. Tada, kao da je svima ponestalo glasa, zavlada posvemašnja tišina.

U toj tišini Cochis izgovori jedno ime, a jedna žena u svom sjaju počne jadikovati. Drugo ime, treće, četvrto... Jadikovanje žena i djece postajalo je sve glasnije dok su ustajali, okretali se i kretali u svoje jacale. Žene su strgle nakit i oprave s tijela, krpe bacile na tlo, pa se po glavi posipale pepelom. Onda su u grupi napustile logor i nestale među stijenama.

Ratnici su se počeli razilaziti.

Tek tada Maria ugleda Juana Joséa. Na ruci je imao široki povoj. Vidjela je da potiskuje bol.

Dojahao je do nje, šutke sjahao, pa joj pružio uzde i pušku. Onda sjedne na jednu stijenu, nasloni se i sklopi oči.

Maria brzo rasedla konja, pusti ga i požuri do Juana Joséa.

– Bio je to uspješan pothvat – reče mladić. Bilo ih je mnogo, ali su pobjegli kao zečevi.

– I vojnici?

– Geronimo je napao jedan ranč i namamio ih da ga progone.

Maria mu donese vodu. Kad je utazio žed, napunila je glinenu posudu hranom i pridržala ju dok je on jeo. Za vrijeme njegovog odsustva osakaćeni ju je jednom čvrsto istukao. Tada nije vikala, a sada se nije potužila.

Kad je pojeo, maknula je zdjelu i rekla:

– Oprat ću ti ranu. Zagnojila se.

Noteha je spremila kupku od ljekovitog bilja i Maria mu je u njoj isprala ranu. Zatim je donijela čistu krpu i povila ruku.

Vladala je užurbana radinost dok je Cochis određivao koji će se komadi mesa od zaliha uzeti za svečanost, a koje valja spremati za zimu.

Mladići su požurili rasteretiti konje i mazge. Oko dva tuceta životinja već su rasteretile žene, a ostale su bile otjerane tamo gdje će se zalihe uskladištiti.

* * *

Nikad Maria neće zaboraviti tu noć u utvrđenom logoru Apaša kad su započele svetkovine pobjede i trodnevna svadbena svečanost Notehe i Pepita.

Za vrijeme zalaska sunca jedan je vrač izvodio najneobičnije pokrete, usklađujući ih s pjesmom. Značenje plesa Maria nije mogla shvatiti, ali je znala da se uoči ratnog pohoda vrač bio s ratnicima uspeo na brdo. Tamo je, nakon što je svoga misaonog duha poslao na putovanje, promatrao nebo očekujući povoljan znak.

Sada je sjedila zajedno sa ostalim ženama i djecom u velikom

krugu koji je brojio oko pet stotina ljudi. Kad je vrač završio ples, zavaladala je posvemašnja tišina, a onda je Cochis koraknuo na svjetlost vatre.

Nekoliko je minuta stajao potpuno nepomičan, a onda izvuče nevidljive uzde i njima zadrži nevidljivog konja, pa se nagne naprijed i jednom rukom zasjeni oči. Ti su pokreti značili da mu je pred očima cilj njihovoga ratnog pohoda.

Žena kraj Marije počne drhtati od uzbuđenja.

Jedan pokret rukom. Njime je odredio grupu ratnika koji će okružiti cilj i približiti mu se sa zapada. Druga je kretnja značila da će se druga grupa približiti s istoka.

Najmanje je petnaest minuta trajala ta pantomima. Cochisovi su pokreti bili tako razumljivi da su se žene i djeca u njih potpuno uživali, kao da vide stvarne događaje. Uz vrištanje i ciku prisutnih nastupili su i Ponco, Chatto i drugi, svi su slikovitim pokretima prikazivali što su doživjeli.

Bio je prisutan i Nana, ali on se držao po strani. Sjedio je i pušio lulu.

Prošla su još tri sata dok su počele svadbene svečanosti. Trajale su tri dana. Tada su neopaženo Noteha i Pepito odjahali u skriveni jahal, koji je Pepito sagrađio i opskrbio s dovoljno zaliha. Sljedeća dva tjedna nitko neće vidjeti mladi par. Kad se vrate, sagrađit će sebi novi jahal.

* * *

Jesen je počela i Geronimo se vratio u utvrđeni logor sa svojim divljim i nemirnim ratnicima.

Geronimo je općenito bio nadmen i drzak, čak i prema Cochisu. Juan José je znao zašto je tako i zašto ga Cochis nije protjerao iz utvrđenog logora, iako mu je često prijetio da će to uraditi. Sada je tumačio Mariji zašto je tako.

Cochis od početka nije želio ratovati protiv bljedolikih. Oduvijek je

znao da su dani slobodnog Indijanca odbrojani i da se trajno neće moći suprotstavljati neprijatelju. Prije ili poslije moralo je doći do sporazuma. I sada je Cochis odlučio sklopiti mir. Zašto bi se onda zavadio s Geronimom?

Pošto je čula tu novost, u djevojci se pobudi nada da će mir biti ubrzo ugovoren i ona će tada poći kući.

U utvrđenom logoru Cochisov malobrojni narod ratnika dobro se hranio i utoplio. Za suncanih dana bez vjetrova mladići su se veselo kretali logorom, ni ne sluteći da se dolje, u Fort Wintonu, odvija užurbana vojnička djelatnost.

VIII

Yates, dotad major a odnedavno pukovnik, dobio je pojačanje u ljudstvu i uz to konje za cijelu četu pješadije. U drugim je utvrđenjima bilo slično, jer je general koji je zapovijedao u Winslowu dobio od apaških izvidnika izvještaj da je Cochis voljan zaključiti mir pod povoljnim uvjetima.

Cochisova spremnost na mir bila je osobito značajna zato što su Ciricahue duša apaških plemena. General je znao i koliki ugled Cochis uživa među ostalim plemenima i koliki je njegov utjecaj na njih. Isto je tako dobro znao da su ratnici plemena Ciricahua najsmrtonosniji stroj na svijetu.

Kad bi mu uspjelo iščupati taj stup apaškog otpora, cjelokupno bi apaško pitanje bilo riješeno. Zato je general odlučio da povremene napade ostalih plemena jednostavno ignorira i da svoje tri tisuće vojnika sučeli Chiricahuama kad oni napuste utvrđeni logor i krenu prema lovištima.

Telegrafski je obavijestio pukovnika o svojim namjerama, a ovaj nije gubio ni trena svjestan što bi to za njega značilo. Odmah je pozvao izvidnika Charleya Assa

Earsa. Chappo, koji se također zaposlio kao izvidnik, dopratio ga je do zapovjedništva, ali je ostao na trijemu.

– Što želiš ti? – upitao je Charley pukovnika.

– U koje vrijeme običava Cochis povesti svoje ratnike u lov?

– Možda za mjesec, možda ne. Možda će ratovati.

– Da li će Geronimo poduzimati pljačkaške napade?

– Jasno. On ne lovi. Radije ratuje i umre.

– Dakle, tako je to – s gadenjem će Yates svom adutantu. – Moram obavijestiti rančere da se moraju brinuti sami o sebi. Moramo dopustiti Geronimu da pali i ubija ako mu to pravi zadovoljstvo, a zbog toga će nas civili što žive na tom području proklinjati. Novine na Istoku objavljuju da će podugačke priče o nedjelima Indijanaca i pitati će Washington zašto vojska spava. Nama ne preostaje drugo nego da ih pustimo da viču, jer general želi sve snage baciti na Chiricahue.

– Opet pokušati naći i osloboditi djevojku? – cerekao se Charley Ass Ears.

– Ako je uspijemo pronaći. Možda je u međuvremenu rodila maloga Apaša. Zašto niste jednostavno mladića ubili i otkupili djevojku?

– Da to uradili, Apaši nas ubili. – Izvidnik se i dalje cerekao. – Charley možda za vas to udesiti. I za to zlatne pesose dobiti.

– Mjesečno dobivate dvadeset dolara – hladno odvrati pukovnik Yates – da biste nam pomogli pronaći Apaše. Vi sada služite u vojsci, a to nije udruženje lovaca na skalpove. Možete ići!

Kad je Apaš izišao, pukovnik izdiktira izvještaj za generala u Winslowu i popratiti ga svojim prijedlozima.

Taj izvještaj i izvještaje ostalih zapovjednika general će razraditi u jedinstveni plan, o kome će Washington biti telegrafski obavije-

šten. Odatle će obavijestiti Mexicc City, a zatim i guvernere Chihuahue i Sonore. Između vojski obiju zemalja još je važio sporazum kojega je cilj bio samo jedan: Cochisa, velikog vođu Apaša Chiricahua baciti na koljena i osloboditi Mariju Torres.

Nekoliko dana poslije u ured pukovnika Yatesa uđe kapetan Barton i stavi na pisači stol gomilu papira.

– To su liste zaliha koje ste željeli, Jim. Nadam se da ćete vidjeti da se mislilo na sve. Da li su stigle kakve nove vijesti telegrafom?

– Još ništa konačno od Old Mana, ali svakog bi časa trebalo krenuti. Njemu se veoma svidio naš prijedlog da odrežemo Cochisa od njegovih lovišta ili, ako nam to ne uspije, otjeramo u pustinju. Tamo bi njegov narod gladovao i on bi se brzo opametio.

– Zar vjerujete u glasine da stari vrug razmišlja o miru?

– Svakako, Bil. On je već prije građanskog rata sklopio s nama mir i poštivao ga je osam godina, sve do slučaja s Manga Koloradom i poručnikom Bascombom. Nečuveno je što se tada dogodilo. Dok je Indijanac s njim razgovarao pod bijelom zastavom, Bascomb ga je nazvao lažljivcem i pokušao zarobiti. Manga Kolorado morao je prokrčiti put borbom, a njegova tri pratioca Bascomb je objesio. Koliko je ljudi ta podmukla ludorija stajala života!

– To je sigurno. Bascomb je pao za vrijeme rata, ako se sjećate. Na neki način on bijaše dobar vojnik, ali suviše tašt.

Barton izide, a pukovnik pregleda liste. Zastavice zabodene na zemljovidu pokazivale su početni položaj svake jedinice koje bi u određenom času trebale krenuti. Prema posljednjem planu krenut će iz utvrđenja noću, po mogućnosti neopažene. Za dana, dok napreduju prema početnom položaju, tre-

bale bi se prikrivati. Indijanske će uhode sigurno opaziti neku jedinicu. Ako se to dogodi, jedinica bi trebala krenuti u drugom smjeru nego što joj je bilo određeno, kako bi na sebe primamila što više neprijateljskih uhoda.

Cetiri dana poslije stigne narednje za pokret, a istodobno i obavijest da je u dolini Sulphur Springs Geronimo napao jedan ranč i potpuno ga spalio. Dolina se nalazila u blizini granice, pa je taj čin možda trebao privući vojsku da bi se ostalim plemenima oslobodio prolaz prema lovištima.

Nakon ovog zločina Geronimo je prešao granicu prema Meksiku. Kretao se užurbano, praćen manjom grupom žena i djece.

U isto je vrijeme počeo i pokret jedinica iz tvrđava. Najprije su krenule jedinice iz Fort Wintona, predvođene kapetanom Bartonom. No Barton je ubrzo otkriven, zato što je u nekim prilikama bio tašt isto toliko koliko je to bio i Bascomb.

I u utvrđenom logoru u Drugoon Mountainu apaška su se plemena spremala da napuste utvrđenje. Ruka Juana Joséa bijaše zaliječena. Mladi Chiricahua još je više narastao i ojačao. Tijekom zimskih mjeseci, dok su vjetar i kiša fiju-kali oko jacala, mladić je razmišljao o Mariji. I Maria je narasla i popunila se, a njena je koža zbog neprekidnog boravka na otvorenom posmedila. U njihovom međusobnom odnosu ništa se nije izmijenilo. Juan José se nadao da će i sljedeće godine kad nastupi lijepo vrijeme poći u lov, gdje mu je lijepo i gdje se mogao smijati i veseliti. A možda će se Marijine misli dotad promijeniti.

Cochis, u želji da sklopi mir, odlučio je da ovoga proljeća ne poduzme nikakve napade radi popunjavanja zaliha. To će mu pomoći da postigne bolje uvjete kad dođe vrijeme da pregovara s bljedolikima.

U međuvremenu je Geronimo sa svojom divljom četom i malobrojnim ženama i djecom prodirao prema jugu. Nije slušao naredjenja nadređenih mu poglavica. Cochis je sve to trpio, a da se na njemu nije opazalo što o tome misli.

Napokon je Nana obavijestio suplemenjake da će oni prvi napustiti utvrđeni logor. Bilo ih je otprilike pedeset muškaraca, žena i djece, a nisu bile potrebne velike pripreme da bi natovarili konje i napustili logor.

Juan José je ovoga puta jahao s ostalim ratnicima, kao punopravni član plemena. Maria je putovala s njegovom obitelji i morala je udovoljavati željama osakaćenoga. Putovali su udobno, jer je vrijeme bilo lijepo, ali i zato što nisu žurili. Sada nisu bili na ratnom pohodu.

Posvuda su nailazili na divljač. Jeleni su kaskali na maloj udaljenosti, okretali se i promatrali ih; plašljive su antilope promicale kraj njih, skokovima i do pet metara; jarebica i prepelica kao da je bilo na tisuće.

O podne trećega dana stigli su do potoka njihovoga starog lovišta i krenuli prema logoru. Juan José je sam rasedlao konja. Onda je pogledao Mariju.

— Sjećaš li se kad smo prvi put dojahali ovamo? — upita je sa smiješkom na usnama.

— Sjećam se.

Skinula je sedlo obloženo ovčjim krznom, pa također kroz smiješak redala:

— Tako si uspravno i ponosno sjedio na konju.

— Onda sam se još nadao da ćemo u ovo vrijeme već imati vlastiti jacal.

Vidio je kako prijateljstvo iščezava s njezinog lica, potisnuto neprijaznim izrazom, i to ga ubode u srce. Za vrijeme koje su proveli zajedno, ona je porasla, ojačala i postala još ljepšom, no činilo se da je udaljenija od njega nego što je bila prije.

– Već sam ti rekla, Juan José, da nikad neću uzeti Apaša za muža. Jedino živim za dan kad ćeš me poslati natrag kući.

– Nikad se nećeš vratiti svojim! – divlje je zarežao.

Dosad nijednom nije dopustio da ga vidi tako bijesnoga, no nikad ga dodat nije dublje povrijedila. Njezine tamne oči nisu poniknule pred njegovim bijesom. Podigla je glavu i s gotovo divljom odlučnošću odvratila:

– Ako je tako, tada ću živjeti samo za onaj dan kad ćeš poginuti u borbi! Tada će Cochis prihvatiti otkupninu i poslati me mojim.

– Zar nisi bila sretna u slobodi, slobodi kakvom žive Apaši? Daleko od one debele čuvarice, koja te ni načas nije puštala iz vida?

– Zar si ti bio sretan daleko od svoga naroda? – odgovori mu protupitanjem.

– Ja sam bio u tamnici, okovan poput bijesnoga vuka.

Uzeo je pušku, naglo se okrenuo i udaljio. Ljutito trgne opasač s mecima i opaše ga oko vitkih bokova. Imao je tešku pušku marke Sharp, kalibra 45, koju je oteo za posljednjeg pothvata, kad su prošle jeseni napali rudarski logor. Vjerojatno ju je vlasnik kupio od kakvog vojnog bjegunca, što nije bio rijedak slučaj. Tu je pušku bio platio ranom na ruci.

Prošao je kraj Pepita i Notehe i prišao roditeljima. Maria ga je slijedila i usput skupljala graničice za vatru.

Djeca su se sjurila prema potoku i uz veseli smijeh pračkala u plitkoj vodi. I rasedlani su se konji uputili prema obali da bi se napojili.

Juan José sjedne i počne razmišljati.

* * *

Likovi su nestajali, zatim pomičali, pa postajali jasniji. Usmjerio je dalekozor na poglavicu.

Nana nije ni slutio da na udaljenosti od oko tri stotine i pedeset

metara kapetan Barton leži priljubljen uz zemlju i promatra ga dalekozorom.

Iza Bartona su ležali izvidnici: Charley Ass Ears, Chappo i još nekoliko. Jedinica koja je čuvala i njihove konje bila je u podnožju planine. Tu su, ulogoreni od sinoć, čekali Apaše. Vojnici su bili bezvoljni i šutljivi.

– Dakle, to je Nana – začudeno će Barton. – Više je nalik naboranom djetetu nego poglavici. Tako je star da više ne može ni sam sjahati s konja.

– Pokušaj ga uhvatiti – nasmičuljio se Charley – pa ćeš vidjeti. U jednom danu jaše i stotinu milja iako iza njega ima sedamdeset zima.

– Da li je Meksikanka kod te bande?

Izvidnik posegne za dalekozorom i kapetan mu ga prepusti. Charley ga podesi prema svom oku i počne tražiti po logoru. Zauzvavi se na Mariji. Osmjehne se i vrati dalekozor, pa pokaže:

– Tamo, s granama u rukama.

Bartonu se učini da je djevojka udaljena samo petnaest metara kad je zastala, uspravila se i pogledala u njegovu smjeru.

– Dakle, ona je španjolskoga podrijetla – promrmlja. – Uistinu je lijepa. Pa, najbolje će biti da je odmah izvučemo odande. Zbog nje je bilo već i odviše gužve. – Spustio je dalekozor i otkotrijao se u stranu. – Konji će biti dotjerani u jednored – naredi. – Tada ćemo napasti.

Chappo negodujući potrese glavom i reče nešto na apaškom svom rodaku. Charley kimne i okrene se kapetanu.

– Mi smo ubili samo jednog izvidnika. Mnogi su ostali posvuda. Oni će nas čuti.

Kapetan Barton ga nije slušao, nego se obratio poručniku Haydenu koji je ležao ukoso iza njega:

– Ako ih napadnemo noću, moći ćemo se rasuti među njih

poput prepelica. Vidjet ćete kako će to biti lako.

»Kako da ne« pomisli Charley. »Nana se bori već pedeset ljeta, oštreci stare kosti. On noću postavlja izvidnike, a ti želiš napasti noću. Pa, želim ti svako dobro«.

Barton je i dalje naređivao podređenome:

— Poručniče, odredite vod koji će u koloni pješice dovesti konje. Naredite apsolutnu tišinu. I neka nitko ne puca na nešto drugo do na ratnike. Meksikanka za kojom tako revnosno tragaju nalazi se u ovom logoru. Pobrinite se da narednici o tome obavijeste svakog vojnika!

Poručnik otpuže nekoliko koraka natraške i rukom dozove jednog narednika, pa mu tiho prenese naredjenja. Protekao je otprilike jedan sat dok su konji dovedeni. Vojnici su stajali uz njih, rukama im pokrivši nozdrve. Barton se povukao s hrpta uzvisine i uzjahao. Bio je to znak za sve da se popnu u sedla. Nekoliko sablji zvecne.

Kapetan je već namjeravao podići ruku i dati znak koloni da krene korakom do uzvišice kad tišinu propara grleni povik, poziv na uzbunu Chiricahuinih izvidnika:

— Hejehiiii!

— Juriš! — zagrmi kapetan i snažno mamuzne konja.

Konjica se probijala kroz žbunje i hitala na trideset metara udaljeni hrbat brijega. Kad su ugledali logor, Indijanci su trčali u svim smjerovima.

IX

Juan José skoči već na prvi znak uzbune. Vidio je u plavo odjevene bljedolike kako dolaze i odjurio prema svojoj obitelji.

— Bježite odavde! — poviče. — Prema šumi, u guštik! Bježite i raštrkajte se!

Prislonio je svoju 45-kalibarsku šarpericu o rame i pritisnuo obarač. Jedan vojnik se stropošta s galopirajućega konja. Onda i Juan José potrči prema rubu šume. U trku je punio pušku.

U međuvremenu su počele prascati i druge.

Sedamdesetogodišnjak Nana skoči na svoga osedlanog konja kretnjom mladića i mamuzne ga. Pri tome je izvikivao grlene zapovijedi.

Vojnici su se sjurili niz nizbrdicu, prazneći cijevi pušaka, pa pojuri preko plitkoga potoka i nastavili gonjenjem.

Osakaćeni je jedva ustao. Zbog ukočenog koljena, koje mu je jednom razmrskao neki vojnik puškom kalibra 45, morao je skakutati. Sada ga je ponovo pogodio metak iz istovrsne puške. Udario je u leđa, pa izišao kroz želudac.

Juan José preskoči Pepita, najvjerojatnije mrtvoga. Noteha s Pepitovim djetetom pod srcem, tamarala je među drvećem. Vidio je svoju debelu majku kako kleči kraj nepomičnoga muža.

Uznemireni kricima i bukom borbe, kraj Juana Josea su trčali preplašeni konji. Sve je to vidio zato što se zaustavio da bi ponovo napunio pušku. No to je bilo i posljednje što je vidio od svoga oca, majke, sestre i njenog muža.

Mladi Chiricahua pritisne obarač i metak iz njegove teške puške probije grudi kapetana Bartona. Zatim ponovo strelovito potrči i nestane u guštiku na rubu šume. Nestavši iz vidokruga vojnika, potrči onako kako to samo Apaš može.

Dostigao je grupu djece. Kretali su se spuštenih glava. Nije mogao uraditi ništa da bi im pomogao. Znao je da će biti zarobljeni.

Pretrčao je nekoliko milja i buka borbe je zamuknula kad je stigao na uzvisinu koja je nadvisivala cijelu okolinu. Počne se uspinjati. Zaduha se poput kovačkog mi-

jcha i s mukom je podizao noge, ali nije ni pomislio da odustane.

Stigne na vrh. Uokolo proplanka bila su oborena stabla. Trava je većim dijelom bila izgažena i gotovo je nestala. Na pepelu od stotinu vatri bila je brižljivo složena gomila šiblja i granja.

Juan José skine znojnu košulju i klekne kraj gomile sa čarobnim drvcom u ruci. Šibice koje je bio oteo stražaru tamnice već je davno potrošio. Ovo je drvce potjecalo iz zaliha rudarskog logora kojega bijahu napali.

Odloži pušku, pa probudi vatru u čarobnom drvцу, povukavši ga preko mokasina. Zatim na nekoliko mjesta potpali suhu travu. Onda nožem odreže zelenu granu i stavi je kraj vatre, pa potom granom pokrije vatru. Stup žutoga dima počeo se probijati kroz zeleno lišće i uzdizati put neba.

Sagne se i raširi košulju preko vatre. Stup dima se prekine. Jednim trzajem povuče košulju i odmah je opet prebaci preko vatre, tako da se sada nije dizao stup nego oblačić dima. Dva sljedeća digla su se brzo jedan za drugim.

Čekao je deset minuta, kako bi dao vremena da zapale signalnu vatru za odgovor. Kad su se iz dva smjera uzdigla dva udaljena oblačića, ponovo se sagne i vlažnom košuljom počne slati signale, onako kako ga je to otac bio naučio.

Put neba uzdizao se oblačić za oblačićem. Neki maleni, drugi znatno veći, u kraćim ili duljim razmacima. Dimni brzjav nije bio ništa manje djelotvoran od svjetlosnih koje su vojnici slali heliografom.

Morao je uzeti novu zelenu granu. Košulja u njegovim rukama se osušila i postala vruća. Naposljetku se uspravi i jednom rukom zastre oči od sunca. Dimni oblačići njegovih suplemenjaka što su se neprekidno uzdizali odgovarali su mu da su razumjeli poruku.

Divlja radost obasja lice mladoga Apaša. Cochis će biti obaviješten! Kroz jedan sat, a možda i za mnogo manje, znat će da su vojnici napali. Nije znao što bljedoliki dalje smjeraju, ali je svojim saopćenjem spriječio bilo kakvo iznenađenje. Zato je pobjedonosno kriknuo.

* * *

Na drugoj strani, na udaljenosti od tridesetak milja, konjanička se četa zaustavila na uzvisini, a jedan je izvidnik pokazao nešto pukovniku Yatesu.

Dimni je signal bio tako daleko da ga je i dalekozorom bilo teško vidjeti. Isto je tako bilo i sa ostalim signalima koji su se gotovo istodobno pojavili u tri različita smjera. Spustio je dalekozor i obratio se apaškom tumaču, kojega su odgojili misionari i vrlo je dobro govorio engleski.

— Pitaj ga što to znači!

Tumač se obrati vodi izvidnika. Izmijenjali su nekoliko grlenih riječi. Drugi su izvidnici okamenjenih lica sjedili na konjima.

— On kaže — izvijesti tumač — da se okrenete i vratite u tvrđavu, gospodine.

— Recite mu da mu zahvaljujem na savjetu, ali da odluke još uvijek ja donosim. Želim samo znati što ovi signali znače.

Opet se začulo grleno sporazumijevanje. U međuvremenu je pukovnik čuo topot konja odreda koji je napao Nanu i njegovo pleme. Onda je saznao da su Nana i neki ratnici uspjeli pobjeći, da su mnogi ubijeni i da su žene i djeca uhvaćeni. Ubijeni su i kapetan i petorica vojnika.

Pukovnik Yates stajao je ispred svoje dvije čete, pomoću kojih je namjeravao Cochisa odrezati od lovnih područja, kao da je bio omamljen. Nije mogao izustiti ni riječi. Nije mogao vjerovati da je istina ono što je čuo.

Ako je kapetan postupio tako brzo i samovoljno, mora da je za to imao valjana razloga. Međutim, i

tada je morao nastojati da nitko ne pobjegne i obavijesti Cochisa. Očito ga je nešto primoralo da postupi protiv naređenja pretpostavljenih. Da li je došao u vezu sa zarobljenom djevojkom za kojom tragaju dvije vojske?

Pukovnik u nevjerici zatrese glavom, pa upitno pogleda izvidnika. Čovjek kimne i reče nešto tumaču.

— On misli — preveđe tumač — da je vijest poslana dalje, do plemena Coyotera, Mimbrena i Tonta. Cochis sada zna što se dogodilo i zove sva plemena na ratni pohod. Tada će, gospodine... s vašim dopuštenjem... početi paklenski rat.

Pukovnik ukruti ramena, uspravi se u stremenima i rukom da znak da se krene.

Odjekne naredba četnih starješina:

— Naprijed!

— Recite mu — obrati se pukovnik tumaču — da nas odvede do lovačkog logora Nane.

* * *

Juan José uzme pušku i počne silaziti. Ovo mjesto bijaše mu poznato već od njegove šeste godine. Tada se, prije dvanaest godina, prvi put do njega uspeo.

Začuo se prodoran krik. Odgovorio je i pričekao. Neki mladi ratnik koji je bio s njim na prvom pohodu, uspinjao se uzbrdo prema njemu. Kad ga je ugledao, zastane da dode do daha.

— Kasno si stigao — reče Juan José. — Već sam poslao vijest Cochisu.

— To je dobro. Vidio sam signale. Vojnici su projahali kraj mene, pa sam se morao sakriti.

— Koliko je naših pobjeglo?

— Samo nekoliko ratnika. I Nana na konju. Dobro je da je njegova žena preslaba i da je ostala u utvrđenom logoru. Sada bi bila zarobljena. Krenimo, moramo se probiti do Cochisa.

— Ja ću se vratiti u logor. Čekat ću dok se smrači.

— Onda si budala. Oni će te naći i ubiti.

— Ne bojim se nijednog vojnika koji njima služi — ponosno odvrati Juan José. — Moram se vratiti zbog Marije. Sada će imati priliku pa će prebjeći bljedolikima, a oni će je poslati natrag u Meksiko. Ja sam je želio osobno vratiti njezinima.

Drugi ratnik zakima glavom.

— Ona nije kod bljedolikih. Bježala je s nama toliko brzo koliko je mogla, ali su je Chappo i Cha-ga-de-slona uhvatili i povelili sobom. Čuo sam ih kako razgovaraju dok su u grmlju tragali za djetecom.

Juan Joséa kao da je obuzeo plamen. Užarenim se očima zagledao u mladoga ratnika.

— Siguran si?

— Nema nikakve sumnje. Naši su izvidnici vidjeli kako su je odveli. Chappo ju je stavio pred sebe u sedlo, a Cha-ga-de-slona mu je pomogao prijeteci joj nožem. Bljedoliki vojnici jahali su kao ljudi okolo kad su čuli da se to dogodilo i odmah zapovijedili drugim izvidnicima da slijede onu dvojicu. Ti drugi su se brzo vratili i izvijestili da su izgubili tragove. Čuo sam ih kako se zatim smiju bljedolikima. Priuštili su im da novac što će ga dobiti kao otkupninu popiju u njihovo ime. — Mladić završi namrštvši se: — Tako novac i piće bljedolikih kvare Indijance koji im služe.

Juan José se okrene i dugim koracima potrči nizbrdicom. I u ravnom brzinom, jer je znao da je svakim korakom bliže jednom od plemena. A tamo će dobiti dobrog konja. Njegov je put bio jasan: mora sustići nitkove koji su oteli Mariju. Bude li potrebno, ukrast će bilo kojega konja između Mogolona i Chihuahue i goniti ih do smrti.

Neumorno je trčao. Iza sebe čuo je i jednolični ritam trka drugog ratnika. Bilo je nevjerojatno kako dva tako mlada ratnika, gotovo dječjega rasta i opterećeni teškim

puškama, mogu tako trčati. Pa ipak, tamne noge u nogavicama od jelenje kože nisu gubile ritam, a duboka prsa, naslijede pokoljenja trkača, ravnomjerno su se gibala.

Trčali su oko milje, zatim nekoliko minuta hodali brzim korakom, pa ponovo trčali milju, kratko se odmorili i popili nekoliko gutljaja vode iz mješinica što su im visjele o pojasu.

Sunce je već zapadalo, ali oni još nisu mislili da se dulje odmore, ili da ubiju kakvu divljač i jedu.

Do deset sati idućeg jutra prevalili su oko sedamdeset milja.

Iznenada jedna srna skoči, a Juan José je ubije jednim jedinim hicem. Usprkos silnim naporima, sigurnost njegova oka i ruke nije bila umanjena. Odrezali su toplo meso u tanke trake i sirovog ga pojeli. Odmor im je bio i te kako potreban, pa nisu htjeli gubiti vrijeme pečenjem. Onda su legli. Spavali su četiri sata, a onda skočili i nastavili trčati.

Kasno poslijepodne ugledali su dimne signale udaljene otprilike pet kilometara. Noge su im bile umorne, puške teške, ali nisu posustali.

Istrčali su iz šume i ispred sebe ugledali brežuljak na kojemu su ratnici čučali oko vatre. Juan José ogłosi se krikom raspoznavanja, a prilike se okrenu prema njima i pričekaju da se uspnu uz strminu.

Jedan od ratnika bio je Chatto, poglavica jednog plemena. Njegovi su ljudi logorovali na potoku udaljenom oko dva kilometra.

Juan José baci se na travu i ispruži umorne noge, pa nastavi duboko disati. Nije rekao ništa, a i ostali su šutjeli. Nakon nekoliko minuta ustane malo smirivši dah.

Chatto je bio zbijen i čvrst muškarac kao i njegov bratić Chappo, ali time je sličnost i završavala. Chatto bijaše cijenjeni poglavica, a Chappo kukavica i hvalisavac.

— U kratko vrijeme prevalio si daleki put — s priznanjem, reče

poglavica Juanu Joséu. — Koliko ih je umaklo?

— Nana i nekoliko ratnika. Ostali su mrtvi ili teško ranjeni. Ležali su kao mrtvi. Žene i djeca su zarobljenici bljedolikih.

Imenovao je nekoliko ratnika za koje bijaše gotovo siguran da su mrtvi, a drugi mladi ratnik doda nekoliko imena. Neki od njih bili su rodaci ratnika na ovom brežuljku.

— Hoće li se Cochis boriti? — upita Juan José.

— Još nam nije odgovorio, jer izvidnici vojnika čitaju znakove.

— Tada ću jesti i spavati, a onda ću uzeti konja i poći u zemlju Mehi-canosa, do jacala kojeg smo prošle godine napali i gdje sam bio oteo djevojku. Chappo i Cha-ga-dslona su ukrali djevojku i s njom pobjegli. Žele je vratiti njezinima da bi dobili mnogo žutih pesosa

— Pobrini se da se oni ne vrate! — oštro će Chatto. — Chappo više nije moj rodak!

— Ako se oni vrate, ja ću biti mrtav!

Juan José side s brežuljka u logor. Tu ga okruže ratnici ozbiljnih lica da bi saznali imena poginulih. Ispričao im je što se i kako dogodilo. Neke su žene počele naricati, oplakujući stričeve i braću koji su pripadali Naninom plemenu.

Kad je dovršio, nahranili su ga pečenkom. Jeo je koliko je najviše mogao, a zatim se bacio na jelenje krzno.

Ustao je za dana, kad je u logoru već bilo živo, pretegnuo ukočene noge i krenuo prema potoku. Voda je bila ledena. Oprao se i napio, a onda napuni mješinicu vodom. Tada pričekao da mu jedna žena donese jelo.

Dok je jeo, čučeci na jednoj nozi, pride mu Chatto.

— Da li je noću gorjela signalna vatra? — upita ga Juan José. — Gdje je Cochis?

— Njegovi su ljudi posljednji napustili utvrđeni logor. Prije jednog sunca. Ništa više ne znamo.

Juan José je znao kojim će putem krenuti Cochis. Od prve godine svoga života bijaše dva puta godišnje na tome putu koji je vodio prema lovištima u bregovima. Prve godine, dok je bio vezan na majčinim ledima, imao je na glavi neku vrst štitnika od slame da bi bio zaštićen od sunca.

Kad je pojeo, neka mu žena dovede konja. Dodala mu je pušku i kožnatu vrećicu s mesom. Uzjahao je i krenuo, a da se nije osvrnuo.

Putem je promatrao dimne signale, pa je dva dana poslije našao Cochisa i njegove ratnike. Logorovali su uz izvor duboko u klanu. Žene i djeca vratili su se u utvrđeni logor. Među ratnicima bio je Nana. Odjahao je do Cochisa, sjahao i sjeo nedaleko njega. Pričeka. Znao je da mora proći uobičajeno vrijeme. Kad je ono isteklo, Cochis upita:

– Zašto nisi ostao kod Chatta?

– Htio sam svoju zarobljenicu dovesti natrag. Chappo i Cha-ga-de-slona su je ukrali. Hoćeš li se boriti?

– Neću. Vratit ćemo se u utvrđeni logor i tamo čekati. Dani slabode Apaša i tako su na izmaku. Moramo postići mir da bismo mogli živjeti. Od početka nisam želio rat s bljedolikima, ali su me oni primorali. Sada ponovo želim sklopiti mir. Uzmi konja i slijedi bjegunce i svoju zarobljenicu. Sada je i Cha-ga-de-slona prognanik. Kad dode do mira, ove ili sljedeće godine oni će ti oduzeti djevojku i vratit će je njezinim ljudima. Tada ćeš morati to dopustiti, jer bi u suprotnom svoju sudbinu odvojio od naše. Moraš sam odlučiti. Sada možeš poći.

* * *

Juan José uzjaše i krene. Napustio je klanac. Dojahao je iz visinskih predjela i projahao kraj utvrđenog logora. Prodirao je sve dalje u pustinju.

Od jednog je uhode saznao da Geronimo sada pljačka i pali po

Meksiku, pa promijeni smjer i skrene prema logoru u kojem bi morale biti žene i djeca Geronimove ratničke družbe.

Jahao je preko nevidljive granice koja je dijelila Meksiko od Sjedinjenih Država. Prelazio je najmanje pedeset milja dnevno. Duboko u Meksiku, mnogo milja od granice, vidio je malen lanac brežuljaka s purpurnim, nazubljenim visovima, koji su izrastali iz pustinje. Tamo bi se trebao nalaziti izbjeglički logor Geronimovih ljudi.

Jahao je dalje, preko usijanog pijeska, i u predvečerje stigao do brežuljaka. Dva sata poslije već je bio na polovici uspona i u tami ugledao slična svjetla logorskih vatri. Blag smiješak obasja mu umorno lice. Žene i djeca trebali bi ondje biti sigurni dok Geronimo sa svojim ljudima napada hacijende.

Sve do udaljenosti od pet stotina metara jahao je ravno prema vatra. Tu ga nagon, izvježban dugogodišnjom vježbom, natjera da sjaše i posljednji dio puta produži šuljajući se.

Kao sjena klizili su njegovi mokasini. Tako je tiho prilazio kao kad bi se veliki vuk, koji je negdje u daljini zavijao, šuljao prema plijenu.

Na pedeset metara od cilja naglo zastane. U njegovim crnim očima pojavi se mržnja, mnogo vrelija od vatre koja je gorjela u logoru.

Bila su trojica. Upravo su namještali popiti piće prije spavanja.

Dok su prostački zijevali pokraj vatre, mladi se Chiricahua prišuljao bliže. U jednoj je ruci stezao pušku, u drugoj poput britve oštru ratnu sjekiru. Sada se kretao u luku i zato su mu sva trojica bili okrenuti leđima. Šuljao se tiho poput zmije, sve dok nije stigao na tri metra od njih, a onda skoči na noge.

Cijev teške parperice udari post-rance po glavi jednoga od njih. Onda u hipu nanišani na drugoga. Metak pogodi čovjeka u vrat, ispod

jabučice, i on ostane na mjestu mrtav. Kad se treći okrenuo, Juan José priskoči i sjekirom mu razbije glavu.

Taj treći je imao žutu bradu. Bio je to onaj isti muškarac kojega je promatrao kroz rešetke iz tamnice dok je generalu Cortezu prodavao dvadeset i šest skalpova apaških žena i djece.

Juan José pride još bliže i ugleda sramotno djelo što su ga ti zločinci obavili. Ovoga puta bilo je »samo« četiri ženska skalpa i pet dječjih.

Okrenuo se i nestao u tami tiho poput daška vjetra. Nije imao vremena da potraži konje tih lovaca na skalpove. Sve što je bilo potrebno, obaviti će Geronimovi ljudi.

X

Za vrijeme jednogodišnjeg Marijinog odsustva na velikoj hacijendi generala Corteza, ništa se vidljivo nije promijenilo. Život je tekao kao i uvijek. Peoni su obrađivali polja, vakerosi napasali golema stada stoke i konja. U nedjelju bi gologlavi i puni poštovanja dolazili u crkvu i slušali propovijed padra Valdeza. Tijekom godine zbio se uobičajeni broj porodaja i smrtnih slučajeva, održane su gozbe i svečani plesovi. Narod je očekivao revoluciju, koja će kad-tad izbiti.

Pukovnik Reyes i njegovi vojnici i nadalje su tragali za razbojničkim bandama, osiguravali hacijende od mogućeg napada Apaša i dovodili natrag odbjegle zemljoradnike, kako bi nad njima bile primijenjene kazne koje je general odredio. Ponovo je podignut veliki sjenik koji bijaše izgorio.

Ni general se nije mnogo izmijenio, no sada je na vratu imao veliku brazgotinu koja je potjecala od noža kojim ga je Apaš ranio prije nego što je pobjegao.

Kako su mjeseci prolazili, sjećanje na Mariju postupno je blijedjelo. Tome su pridonosili i svi uza-

ludni naponi da djevojku oslobode. Naposljetku se o tome više nije ni govorilo.

Toga dana u seocetu udaljenom od hacijende oko petnaest kilometara bio je pogreb. Selo je pripadalo generalovom posjedu.

Padre Valdez stajao je kraj svježe iskopane rake i čekao da bosonogi peon zatrpa grob i načini malen humak. Dan prije bio je dojahao do sela na ledima sive mazge i noć probdio kraj umirućeg sve do njegovoga posljednjeg daha. A sada ga je pokopao.

Svećenik je krenuo prema svojoj mazgi. Prišao mu je jedan peon i pomogao da uzjaše.

— Sretan vam put, padre!

Prepustivši selo njegovim brigama, padre usmjeri mazgu prema hacijendi. Životinja je sama znala put kući, preko polja i pašnjaka velike hacijende, pa je dobri padre drijemao. Iznenada životinja zastane. Padre otvori oči i ukoči se od straha.

Po srijedi puta pred mazgom je stajao Apaš divljeg lica.

Bio je nizak i čvrst. Na sebi je imao nogavice od jelenje kože, platnenu pregaču i iznošenu košulju, a preko čela crvenu vrpцу. Puška mu je bila u ruci, nož i ratna sjekira o kožnatom pojasu.

— Poći ćeš sa mnom — reče Indijanac na španjolskom.

— Ja sam svećenik — zakuka padre. — Ja ti nisam neprijatelj. Nikad nisam nijednome od vas učinio ništa nažao.

— Ti ćeš doći! — ponovi Apaš i položi ruku na držak ratne sjekire.

Padre poslušao i podbode mazgu. Indijanac zapovijedi:

— Brže!

Udarcem po sapima mazge pobrine se da se to i ostvari.

Krenuli su prema gorju na zapadu, sve se više uspinjući. Mazga je čas galopirala, čas kasala. Padre se ljuljao u sedlu i promatrao Apaša. Čvrste noge bile su mu neprekidno u pokretu, tako gipke da

se činilo da se pomiču bez napora. Kad su se na svećeniku i njegovoj mazgi počeli zapažati znakovi umora, ni po oštrom kasu konja ni po njegovu jahaču nije se moglo opaziti da bi bili umorni.

Kasno poslije podne Indijanac skrene u malen klanac. Tu su u blizini izvora pasla tri osedlana konja. Padre ugleda malenu vatru i uz nju dvije osobe. Jedna od njih bila je žena.

Zauzdao je mazgu, a žena je ustala. Odmah ju je prepoznao i prijateljski je smiješak obasjao njegovo lice. Brzo je sjahao i požurio prema njoj. Raširi ruke i privuče je na grudi, pa veselo usklikne:

– Dijete moje! Ti si na kraju puta da nam se vratiš!

– Da, oče – odgovorila je kratko, presretna.

Njezina dugačka vrana kosa bila je kožnom vrpcom zategnuta na potiljku. Šarena pamučna haljina sezala joj je sve do tla, a ispod ruba provirivali su vršci mokasina izrađenih od izbijeljene kože.

Odvela ga je do stijene. On sjedne, a ona ostane pred njim stajati.

– Jeste li jeli, padre?

– Ne, nisam. Jutros sam imao pogreb u selu udaljenom od hacijende desetak milja. Bio sam na putu kući kad me ovaj čovjek zaustavio.

– Indijanci žele da donesete za mene otkupninu – objasni mu djevojka i ode do vatre.

Vratila se s kukuruznom pogačom i komadom hladnog pečenja. Padre je jeo s tekom izglednjela čovjeka.

Indijanci su čučali uz vatru i razgovarali. Tada jači ratnik dobaci djevojci nekoliko grubih riječi. Svećeniku su zvučale kao zapovijed. Ona se udalji od njega i ode do vatre. Ispeče kukuruzne pogače, pa ih zajedno s pečenjem odnese Apašima. Kad se vratila i ugledala začuđen izraz na starčevom licu, objasni:

– Ja sam robinja.

To mu je pružilo priliku da je upita ono što mu je već dugo bilo na jeziku.

– Da li si još uvijek onakva kakva si bila kad si onoga strašnog dana odvedena sa hacijende?

– Da, i baš sam zato robinja. Dokle god između njih ne izaberem muža, moram raditi kao robinja. Sada moram rasedlati njihove konje.

Sada, kad je znao kako je sa djevojkom i zašto ga je Apaš uhvatio, padre Valdez se osjećao mnogo bolje.

Spustila se večer i on je smio razgovarati s djevojkom.

– Ovi ljudi jedu bolje nego što sam dosad mislio – rekao je prije nego što su legli na počinak. – Od koje je divljači to meso? Nije mi poznato, ali bilo je izvrsno.

Maria se nasmije.

– To je konjetina, padre.

Još se jače nasmijala kad je opazila izraz Valdezova lica, koje se razvuklo u neku mješavinu čuđenja i gadljivosti.

* * *

Još prije svitanja osedlali su konje i mazgu i potražili put prema dolini koja se ispred njih sterala sve do tamo dokle je pogled sezao. Stigavši do kraja klanca, počeli su se spuštati niz predbrežje prema jugu.

Padre je imao priliku za zornu obuku i sada je shvatio zašto je Indijance tako teško uhvatiti. Obojica su malone čitavo vrijeme bila u zaklonu, iza grma ili u jaruzi, i to jedan uvijek naprijed kao izvidnica. Drugi je čuvao zarobljenike. I oni su se, prema Apaševim uputama, morali držati zaklona. Zbog svega toga jahanje je bilo vrlo naporno. Padre nije imao prilike razgovarati s djevojkom. Povremeno bi Indijanci zastali na uzvisinama i promatrali okolicu.

Kad su opet jednom zastali, padre iskoristi priliku da sazna ono što ga je zanimalo.

— Zašto Apaši sada traže novac kad su ga dosad uvijek odbili? — upita djevojku. — Mislio sam da im nije potreban.

— Ta su dvojica istjerana iz plemena. Ne smiju se vratiti svome narodu. Zaposleni su u američkoj vojsci kao izvidnici, a to im se osobito ne sviđa. Željeli bi u trgovce. Poslovali bi s meksičkim i američkim trgovcima i prodavali oružje i tisvin... — Nesvjesno je izgovorila indijanski naziv, pa se odmah ispravi: — Alkohol.

Padre kimne.

— Čuo sam da Indijanci koji su se zaposlili kao izvidnici nisu zadovoljni načinom na koji ih vojnici prihvaćaju.

Napokon Charley Assa Ears zakrene u jedan klanac, u kojem je bilo dovoljno vode i trave za odmor. Malo zatim obrati se starcu:

— Ti odjaši na ranč i donesi novac od žutog željeza. Dolaziš sam natrag i odjašiš s djevojkom. Ako vojnici dođu, mi ćemo ubiti djevojku. Razumiješ?

Padre kimne i brzo odgovori:

— Doći ću sam i donijeti novac.

Apaši pokazu u smjeru u kojem su se na udaljenosti od tri kilometra nazirale zgrade velike haciende. Bilo ih je toliko da je sve zajedno nalikovalo manjem selu.

— Podi i brzo se vrati — reče Chappo. — Mi čekamo.

Mazga je osjetila udarce sandalama i pohitala naprijed.

Maria sjaše, boreći se protiv sve većeg uzbuđenja. No uskoro se morala boriti i sa strahom.

Već prvoga dana, čim su je oteli, Indijanci su se počeli svadati oko toga tko će je prvi posjedovati. Spriječila ih je u tome kad im je naizgled hladnokrvno rekla da njezini ljudi neće platiti ni novčića ako je netko dirne. A sada je sjedila ovdje i s jezum u srcu promatrala kako se oni cerekaju i pogadaju za nju.

— Ja sam bio taj koji je sve smislio i stavio djevojku preko sedla

— rekao je Chappo grlenim glasom. — I zato ću je imati prije nego što se čovjek u dugoj crnoj vreći vrati s novcem.

— Bio si kukavica pred Cochisom i još si uvijek kukavica — odvratila Cha-ga-de-slona. — Ja sam veći ratnik od Juana Joséa i ti se nećeš usuditi stati mi nasuprot — rugao se zlobno, s rukom na dršku ratne sjekire.

Chappo je oklijevao, kao i onoga dana kad je Juan José bio nacrtao krug. Maria je vidjela strah u njegovim očima, ali je znala da ne smije više izgubiti ni trena.

Skoči pa potrči.

U sljedećem času ruka Cha-ga-de-slona našla se na njezinom ramenu i povukla je prema zemlji. A onda se on lagano uspravio, ruka mu je pala s djevočinog ramena, a tijelo mu se ukočilo.

* * *

Maria Torres osjeti ugodnu jezu. Šest-sedam metara dalje stajao je Juan José, s puškom u ruci i ratnom sjekirom za pojasom. Zatim, a da nije izgovorio ni riječi, pride bliže.

— Tako — naduveno zareži Chappo — mladić-ratnik nas je slijedio jer želi natrag svoju zarobljenicu.

— Ti nećeš upotrijebiti pušku — rugao se Cha-ga-de-slona — jer bi to privuklo vojnike s ranča. A mi ćemo ubiti djevojku.

— Ne, nećete — odgovori Juan José i napadne.

Njegova ratna sjekira kao da je iskočili iz pojasa. Daleko nadmašivši suparnika u brzini, ubojitom sigurnošću baci sjekiru. Zabila se neprijatelju u grudni koš i Cha-ga-de-slona je zateturio i pao mrtav.

Ispustivši pušku, Juan José brzinom munje skoči prema drugom neprijatelju. Chappo uzmakne, trgne krzneni gunj i omota ga oko lijeve ruke, pa s nožem u desnici počne obigravati oko protivnika. Prednost koju mu je pružao gunj vratila mu je dio samopouzdanja, pa se počeo rugati:

– Sada ćemo vidjeti tko je kukavica.

Napadne. Juan José skoči u stranu i zamahne nožem. Protivnik odbije udarac gunjem. Chappo se slavodobitno smiješio dok je post-rance pokušao iznenadni napad. Strelovito je udario prema Joséovu tijelu, no mladić se izvio i vršak je noža prohujao tik uz njega. Istodobno je ljevicom udario u Chappovu ruku s nožem, a desnicom sjurio svoj nož u protivnikov vrat.

Chappo hropčući padne na koljena. Lice mu nenadano postane sivo poput pepela i on se bez glasa sruši.

Zbog iznenadne slabosti Maria je morala sjesti. Juan José se zagleda u njezine tamne oči i u njima pročita nešto poput očaja. Stigla je na tri kilometra do kuće i slobode, a on ju je ponovo uhvatio.

– Zar bi ti bilo draže da nisam došao? – upitao je s gorčinom i pokazao na njezine otmičare.

– Ja... ja sam sretna da si došao, Juan José – odgovorila je jedva čujno. – Poći ću s tobom. Udat ću se za tebe.

– Ne! Došao sam da te oslobodim tih pasjih sinova i da ti vratim slobodu. Popni se na konja i odjaši na hacijendu.

– Lažeš! – usklikne zaprepašteno. – Ti misliš da sam... zato što sam toliko dana bila s njima... ti misliš da su oni... I sada me ti koji si me tako dugo snubio više ne želiš za ženu.

– Ne lažem! Uzjaši i kreni!

Rasedlao je konje poginulih, pa sedla i puške bacio u grmlje. Onda dovede njezinoga konja. Ona šutke uzjaše, pa se odozgo zagleda u njegovo glatko lice. Nije otkrivalo ništa. Samo su njegove oči plamtjele.

– Ja ne lažem – ponovio je. – Na dan napada otposlao sam svoga misaonog duha da mi donese odgovor, a on mi je rekao neka te odvedem natrag tvojim ljudima. Tada su nas vojnici napali. Vрати se svojima i reci ujaku, koji

kupuje skalpove apaških žena i djece, da mu čovjek sa žutom braodom više neće donijeti nijedan. Ja sam ga ubio.

XI

Jahala je preko polja i livada laganim kasom. U njoj su se borili oprečni osjećaji. Groza i strah još su bili u njoj kad se sjetila kako su vojnici puškama udarali žene i djecu koji su bježali. Vidjela je i Notehu kako bježi, teško zbog poodmakle trudnoće, da bi se sakrila u grmlju. Osjetila je užas kad su je Chappo i onaj drugi Indijanac oteli. Užas za užasom, sve dok sada nije oslobođena. A uza sve to osjećala je i gorčinu kojoj ne bi mogla odrediti uzrok.

Pred njom je ponovo bio život kakav je poznavala. Trebat će vremena da se na njega privikne, ali to joj neće biti onako teško kako je bilo teško naviknuti se na život među Indijancima. Pred njom su sigurnost i zaštita, lijepe opravde i birana jela. Osjetila je kako misli na to postepeno pobuđuju očekivanja koja su obuzela njezino mlado tijelo.

Napokon se pred njezinim očima pojavila hacijenda, a kad je ujahala u jablanik, bila je već pred njom: glavna kuća građena poput tvrđave, širok put koji je vodio prema oborima, pojatama i novom, velikom sjeniku.

Mnogo je ljudi bilo okupljeno pred glavnom zgradom: vojnici, vakerosi, peoni, poslugi...

Siva mazga padra Valdeza stajala je po srijedi puta, a sa strane velika putnička kočija. Zacijelo je don Ortega došao u posjet, jer je to uvijek subotom običavao.

Jedan vakero začuje topot, pa okrene glavu. Uzvikne. I ostali se osvrnu. Zagledali su se u indijanskog konja koji je galopirao prema njima.

– To je ona! – iznenada poviče padre radosnim glasom. – Dijete im je pobjeglo!

Zastala je, malo preplašena što su tolike oči uprte u nju. Ljudi su se razmaknuli dok se približavala generalu, koji je stajao bez riječi. Na njegovu tamnom vratu isticala se blijeda brazgotina.

– Ujače! – poviče djevojka i baci mu se u zagrljaj. – Ujače!

Držao ju je nespreno i čvrsto, pokušavajući nešto reći. Nije mogao. Tek je malo poslije promućao:

– Ali... da... golubice moja...

Djevojka otmjena po rođenju neće se baciti muškarcu u zagrljaj, pa bio on i njezin ujak. Don Ortega je taj njen postupak ovako komentirao:

– Ona izgleda kao Indijanka!

– Zar ste očekivali da ću se vratiti u istoj opravi i dotjerana kakvu su me oteli? Haljina je već nakon dva dana bila uništena.

Veselo se nasmijala, izvukla iz ujakova naručja i krenula prema visokoj i koščatoj ženi koja je stajala pred širokim vratima.

– Tetka Cortez!

Kad je Maria poljubila ženu, ova se malo trgnula unazad.

– Sretni smo što si opet s nama, dijete – rekla je ukočeno i nastavila: – Moraš nam sve ispričati, no najprije skini tu užasnu odjeću i odjeni se kao lady. Moraš se okupati i kosu oprati mirisavim sapunom.

– Moja je kosa sada mnogo dulja, a postala je i ljepša. Često sam je prala mirisavim sapunom... naima, pjenušavom jezgrom nekog kaktusa. – Opet se veselo nasmijala, ali se brzo uozbiljila. Na pomisao da je ti ljudi smatraju prljavom i zapuštenom, pocrveni i brzo ude u kuću.

Nasrijed trijema stajala je Marijina družbenica i rupčićem naizmjenice tiskala lijevo pa desno oko. Zadržali su je na hacijendi u nadi da će se Maria jednog dana ipak vratiti.

– Oh, moje jadno, jadno dijete! – zakukala je, pa počela ridati. – Dodi brzo, da odaberemo neku lijepu haljinu. Zar si tu strahotu morala odjenuti?

Dok su zajedno išle prema Marijinoj sobi obasipala je djevojku kuknjavom.

Djevojke su žurile, donoseći toplu vodu. Maria izuje mokasine, spuzne iz gornjeg dijela oprave i pusti da joj suknja spadne. U toj je odjeći mogla nesmetano jahati. I sada je bila odmah spremna za kupanje.

– Ljeti smo se svakoga dana kupali – pričala je – u jednom potoku. Voda je bila hladna i svjež, a kao sapun koristili smo biljni sok.

– Zar si se kupala s drugim djevojkama?! – šokirano uzvikne žena.

Maria sliježe ramenima i ude u bakarnu kadu, koja je bila dovezena iz Mexico Cityja, da bi sa sebe sprala prašinu od jahanja.

Prošla su dva sata dok joj se kosa osušila i dok je bila očešljana i odjevena onako kako se to dolikuje jednoj »lady«, kako bi rekla njezina tetka. Oprava joj je bila uska i neudobna, korzet ju je priječio u disanju, a ni cipele joj nisu bile udobne.

Velika blagovaonica bijaše svečano rasvijetljena u čast dobrodošlice. Zlatne zdjele i tanjuri su blistali. Don Cortez sjedio je na uobičajenom počasnom mjestu. Njemu zdesna bio je don Ortega. Maria i njezina družbenica sjedile su gdje i nekad. Padre Valdez, koji je sjedio nasuprot djevojci, dobrodušno joj se osmijehivao.

Razgovor se odvijao u napetoj atmosferi. Maria se osjećala kao da je među strancima. Glavom su joj prolazile čudne misli: Na primjer, što bi stari pušač lule Nana rekao da je sada može vidjeti.

Postavljali su joj pitanja i morala je odgovarati. Malo-pomalo napuštale su je unutrašnja nape-

tost i ukočenost i naposljetku je počela do u pojedinosti opisivati prve strašne tjedne bijega, kad su ih progonili vojnici s obiju strana granice. Često su je prekidali uzvicima »ah« i »oh«. Pričala je gotovo čitav sat, jela vrlo malo. Opisivanje događaja silno ju je uzbudilo, a iznenadna promjena prilika u njezinom životu nimalo nije koristila teku.

– Rekli ste – javi se padre Valdez – da se ubrzo pošto sam odjahao iznenada pojavio taj Juan José i ubio onu dvojicu?

Kimnula je. Srebreći španjolski ukrasni češalj u njezinoj vranoj kosi zablistao.

– Ja sam mu često pomagala dok je vježbao sjekirama – odvratila, pa nastavi opisivati: – Bacao ju je na deset metara udaljeno stablo. Uvijek bi pogodio. Ja sam svaki put morala sjekiru izvući i donijeti mu natrag. Kad je Cha-ga-de-slona jutros posegnuo za svojom sjekirama, Juan José je svoju bacio mnogo brže.

Djevojčina družbenica počne žestoko kašljati. Izvukla je maramicu, nervozno kršeći ruke.

– Por Dios! – Don Ortega je teško disao.

Leda senjore Cortez su se ukrutila.

– Mislim da bi trebalo promijeniti temu – rekla je ledeno.

– Još ne, najdraža moja – odbije general želju svoje supruge. – Priča je vrlo zanimljiva. Ne smijemo zaboraviti da je u noći kad je Maria bila oteta, taj mladi divljak mene ranio u vrat.

– I kad pomislim – prihvati don Ortega – kako bi bilo da se sve to nije dogodilo, moj generale. Vi i ja bili bismo...

Slijedeće su se riječi izgubile u šapat. Don Renaldo je posegnuo za čašom. Htio je reći »bili bismo šurjaci«, no osjetio je kako trenutak nije nimalo prikladan da podsjetiti kako je djevojka bila oteta uoči svoga vjenčanja. Nije mogao ni

naslutiti da je to za Mariju samo davna prošlost.

– Juan José i Chappo – nastavi djevojka – borili su se noževima. Juan José je ubio i drugoga protivnika, a onda mi je dao konja i rekao neka odjašem kući. To je sve.

– Upravo to ne shvaćam – reče general. – Čitavu godinu te držao kod sebe kao robinju. Odbio je veliku otkupninu u zlatnicama ili u konjima. Slijedio te tri stotine milja da te ponovo uhvati, a onda te tek tako oslobodio.

Pogledala ga je ravno u oči, čvrsto i slobodno kako to mlada i dobro odgojena djevojka nikad ne bi učinila kad se nađe sučelice osobi vrijednoj najvećeg poštovanja.

– Pomislila sam da to čini zato što smatra da nakon dva tjedna provedena s otmičarima više nisam onakva kakva sam bila. Međutim, kad mi je objasnio da je došao kako bi me spasio iz ruku tih odmetnika i vratio mi slobodu, ja sam mu povjerovala. Juan José nikad ne govori zmijskim jezikom, on ne laže. Apaše i njihove postupke često je vrlo teško shvatiti. Oni, na primjer, vjeruju da su njihove misli duhovi. Oni pošalju svoga misaonog duha u daljinu... tako to oni nazivaju... kako bi im donio savjet što da urade. I te savjete najčešće prihvate. Tako je Juan Joséu njegov misaoni duh savjetovao neka me oslobodi i on je to uradio.

To što je Maria u prisustvu tolikih ljudi za stolom pričala uvjerilo je senjoru Cortez da djevojka više nikad ne može biti onakva kakva je bila i to ju je strahovito zbunilo. Sasvim se ukrutila. Don Renaldo je i dalje pijuckao vino. Družbenica je još jače kašljala.

– Pravo je čudo što si izdržala mučenje toga davola – reče general.

Djevojka ponovo u njega uperi čvrsti pogled. I glas joj bijaše čvrst kad je odvratila:

– Nije bilo mučenja, ujače. Nijednom u cijeloj godini. Apaši se prema svojim zarobljenicima u mnogo slučajeva ponašaju bolje nego mi prema našima. Čak ih prihvaćaju i u pleme, ako je plemenski savjet s tim suglasan. O da, ujače, tako je – dodala je na njegov začudeni pogled, pa nastavila: – Zamalo sam nešto zaboravila. Juan José mi je dao poruku za tebe. Nazvao te je »onaj kupac skalpova apaških žena i djece« i rekao neka ti poručim da ti »čovjek sa žutom bradom« neće donositi više nikakve skalpove. On je žutobra-doga ubio.

Senjora Cortez odlučno odgurne stolac i uspravi koščato tijelo.

– O tako strašnim stvarima ne želim više slušati! Idem u svoju sobu.

General Cortez je znao da se sve što je Maria rekla baš tako i dogodilo.

– Želio bih da mi je jedan od tih davola ovdje – reče bijesno. – OKUĆvao bih ga u lance i dao bičevati.

– Imao si jednoga u tamnici, i u lancima – podsjeti ga nećakinja, pa nastavi: – Ujače, mislim da bi bilo pametno kad bi udvostručio noćne straže. Vidjela šam dimne signale na jugu, i to ne samo na mahove. Otpadnici koji su me oteli Juanu Joséu razgovarali su da je Geronimo sa svojim ratnicima na ratnom pohodu.

– Odmah ću pozvati pukovnika Reyesa.

General ustane i krene u svoju radnu sobu.

* * *

Sljedeći dani donijeli su Mariji toliko neugodnosti da ih je jedva podnijela. Na hacijendu su stizale kočije s ljudima iz bliže i dalje okoli-ce. Dolazak su opravdali time da su došli u posjet koji su odavno planirali. Bio je to vrlo providan izgovor. Došli su buljiti u Mariju. Opaske im nisu bile nimalo ugodne. Stariji su se držali kruto,

mlade djevojke smeteno, mladi caballerosi s naglašenom viteškom uljudnosti, no pri tome su je drsko i znalački odmjeravali.

Gospoda Cortez poduzela je sve da goste prihvati pristojno i da ih zabavi, ali bilo je očito da je osobno pod teškim unutrašnjim pritiskom.

Kad je rijeka posjetitelja postepeno počela slabiti, Maria odahne. Da bi se odmorila, a ne iz potrebe, odluči poći na jahanje. Odjenula je jahaću suknju, sama osedlala konja teškim meksikanskim sedlom, pa krenula. Vratila se tek nakon dva sata, pošto je potpuno sama galopirala sjedeći u sedlu kao muškarac. Time je izazvala silno zaprepaštanje u svog kućnog osoblja.

Dok je kraj korala i opet osobno rasedlavalala konja, javili su joj da je ujak očekuje u radnoj sobi.

Čim je ušla, general je vrlo ozbiljno pogledao nećakinju i nimalo ne okolišajući počeo:

– Sve si nas užasno šokirala. – Brazgotina na njegovom vratu promijenila je boju kad mu je krv navrla u lice. – U prošloj si godini proživjela razne strahote i samo dobrome bogu možemo zahvaliti što si nam se vratila. Mi shvaćamo da si se tijekom te godine morala promijeniti, jer znamo što si pretrpjela. I naši dobri susjedi su to shvatili i izrazili su najdublju suosjećajnost. Međutim, sada će se proširiti vijest da senjorita Torres više nije dama, da sama sedla konja, da u sedlu sjedi kao vakero i da jaše okolo bez pratilje. Oni će reći...

– Samo časak, ujače – hrabro ga je prekinula – Ja to više ne mogu trpjeti! – I da nije nastavila, iz njezinog se lica moglo pročitati kako se osjeća. – Ja znam što oni misle. I to mi nije važno. Međutim ti, do čijeg suda najviše držim, morao bi me bolje razumjeti. Ujače, ne mogu više ostati ovdje.

– Želiš se vratiti majci u Mexico City?

– Da me i tamo isto ovako promatraju? Istim podozrivim pogledima? Da vidim svoju jadnu majku kako trpi kao i tetka Cortez? Ona me se stidi, zar ne? I ti, ujače!

– Nikako, golubice moja. Kako možeš tako nešto reći! U tvojim žilama teče krv konkvistadora i ti si rođena dama. Ja te samo molim da se tako i ponašaš. Znam što si propatila i koliko si se izmijenila, pa shvaćam da na mnoge stvari gledaš drugačije. No ti moraš poštivati naslijeđe kulture i običaja. Molim te, budi malo strpljivija i uskoro će se sve zaboraviti.

– Ne, ujače! Moram otići odavde. Čula sam da u Guadalajari postoji škola u kojoj me mogu naučiti najrazličitijim stvarima, o kojima ni moja majka ni tetka Cortez ništa ne znaju. Možda ću tamo zaboraviti što sam posljednjih dana doživjela.

Ustao je iz teškoga rezbarenog stolca, obišao pisaci stol i pošao prema njoj. Na njegovom oštrom licu lebdio je zadovoljan osmijeh. Kažiprstom joj podigne bradu, čvrstu i odlučnu, kako je tek sada začuđeno opazio.

– Izvanredna zamisao, golubice moja. Tvojim žilama teče hrabra ujakova krv. Godinu dana tamo i ja sam siguran da u mladih djevojaka nećeš izazvati samilost nego zavist.

Izašla je iz ujakove radne sobe i lutala kućom. Nigdje se nije mogla skrasiti. Zato je toga dana rano legla, no iako je kroz prozor pirkao svjež povjetarac, nije mogla zaspati. Da bi lakše usnula, počne razmišljati o lijepim stvarima. Međutim, ni to nije pomoglo da usne dubljim snom, pa se neprekidno budila.

Oko četiri sata ustane i pride otvorenom prozoru. Pogledom je pratila put koji je vodio s hacijende, promatrajući staje i korale. Udisala je svjež jutarnji zrak, obuzeta željom da osedla konja i izađe.

Odjednom se ukoči, uvjerena da osjeća neodređenu opomenu. Čula je lajanje kojota, pa odgovor na to. A onda u hipu shvati što je posrijedi.

Trgne se, okrene i potrči u prizemlje u ujakovu spavaću sobu.

– Ujače, probudi se! – vikala je. – Probudi se!

– Kako... što... Što se događa, Maria? – mrmljao je.

– Dolaze! Stići će s prvim danjim svjetlom!

– Tko?

– Okrutni Geronimo i njegovi divlji ratnici! Čula sam signale kojima su se dozivali. Napast će u samo svanuće, kako bi se duše njihovih poginulih mogle vratiti u svoje domove.

XII

U bregovima, mnogo zapadnije od velike hacijende, gorjele su tri malene vatre. Uz njih su logorovali divlji Geronimovi ratnici. Toga dana, pošto je Juan José bio posjetio njihov izbjeglički logor, našli su leševe žena i djece i trojice lovaca na skalpove. Tragovi mokasina i rana na glavi žutobradoga od ratne sjekire ispričali su im cijelu priču.

Jedan se Apaš prišuljao lovcima na skalpove i pobio ih brzinom oluje. Tko? Sva su plemena udaljena stotinu milja prema sjeveru, gdje u bregovima love. Samo je Geronimo sa svojih trideset ratnika palio po Meksiku.

Odgovor je došao jednoga jutra, zajedno sa Juanom Joséom. Mladi je Chiricahua dojahao, rasedlao konja i sjeo uz vatru. Odložio je pušku, izvadio iz torbe meso i svježe plodine, pa počeo jesti.

Iako je uživao velik ugled i među ovim ratnicima, Juan José nije počeo govoriti dok su se ostali okupljali oko njega. Kao i mnogim Apašima, ni njemu Geronimo nije bio nepoznat. Taj se hrabri i veliki po-

glavica povukao sa svojom šaćicom ratnika i na svoju ruku napadao i pljačkao dok su drugi lovili kako bi priskrbili hranu za ostala plemena.

Geronimo se naviknuo na neoprostivi grijeh da govori zmijskim jezikom. Čak je i Cochisa prevario, i to više nego jednom. Za Apaša bijaše dovoljno zlo već to što laže bljedolikom... Cochis to nije uradio nijednom... ali lagati suplemenjaku ili prekršiti zadanu riječ bijaše dovoljan grijeh da se takvoga čovjeka progna iz plemena.

— Daleko si od drugih — progovori naposljetku Geronimo. — Tada si ti onaj vihor smrti koji je prošao preko lovaca na skalpove naših žena i djece?

To je zvučalo kao odavanje priznanja, a bilo je prava rijetkost da Geronimo pohvali nekog tko nije iz njegovog plemena.

Juan José počne pričati. Pričao je o svemu što se dogodilo otkako su vojnici napali Nanin lovački logor i kad je Maria oteta. Ispričao je to najkraće što je mogao.

— Tada si je ti želio vratiti?

— Ne — odgovori mladić poglavici. — Chatto je rekao kako je najbolje ako Cha-ga-de-slona i Chappo budu mrtvi. Sada jesu. Da nisu, vojnici bi ih uhvatili i objesili. To bljedoliki rade kad uhvate izvidnika ili vojnika koji pobjegne.

— Dakle, ti si napao lovce na skalpove u ovom logoru — vrati se Geronimo na prvotno pitanje, na koje nije dobio odgovor.

— Da, ja sam ih našao.

— Bacili smo ih za hranu kojotima. Tko su bili ti lovci?

Juan José ispriča što je vidio dok je bio u tamnici na haciendi, kad je general od žutobradoga kupio dvadeset i dva skalpa.

— Ti misliš na ovu veliku haciendu — tvrđavu koju ste napali kad si ti bio ranjen i uhvaćen? I taj Me-hi-cano trguje skalpovima? Dakle, mi ćemo taj ranč još jednom napasti, ali sada ćemo ubiti

svaku ženu, svako dijete i svakoga muškarca!

Poglavica ustane i udalji se, a Juan José dojede meso i zagriže u sočnu krušku. Neki ratnik, koji je čučao kraj njega, upita:

— Hoće li se Cochis boriti protiv bljedolikih?

— Neće. Sklopit će mir. On je vrlo mudar. On zna da se više nećemo moći odupirati bijelom čovjeku. Njih je odviše, a njihovo je oružje mnogo bolje.

— Zar ćeš i ti poći s njim i raditi ono što su starci i Cochis već jednom radili: kopati grabe i saditi kukuruz kao žene?

— Još ne znam što ću.

— Geronimo je veći ratnik od Cochisa. On će se boriti protiv bljedolikih dok svi ne izginemo. Imaš sreću što si došao k nama.

* * *

Logorovali su i odmarali se. Noću će iz vječnih lovišta doći duše umrlih i sjedit će zajedno oko vatre dok će se izvidnici šuljati i tragati za mjestima gdje bi bilo najbolje potpaliti vatru.

Juan José odluči poći u izvidanje.

Puzao je kroz grmlje, kako bi promatrao peone na poljima. Vidio je vakeroše kako obilaze stada konja na velikim livadama. Bavio se tim više zato da mu prođe vrijeme dugočasno zbog vrlo jednolična života u logoru.

* * *

Kasno poslijepodne stigli su do uvalice u kojoj je Geronimo sa svojim ratnicima bio već logorovao.

Krenuli su davno prije svanuća. Trideset ratnika naoružanih puškama, lukovima i strijelama. Stigli su do sumarka nedaleko velike zgrade. Ovoga puta nije bilo mladih ratnika koji bi se kretali prema jugu i pred sobom tjeroali konje, mazge i ovce.

Geronimo nije više morao izreći nijednu zapovijed. Svaki je čovjek točno znao što mu je činiti, a

svatko se morao osloniti samo na sebe.

Juan José je čekao da Geronimo da znak za napad i da ratnici počnu napredovati. Kretali su se poput sjena i za nekoliko sekundi više nikoga nije vidio. Sada i on zaveže konja, pa krene prema zapadnoj strani kuće. Išao je sve dok nije ugledao obrise dvorišnog zida, preko kojega bijaše preskočio prije nego što je bio oteo Mariju.

Bio je gol do pasa. Sjekira i nož bili su mu za pojasom, pušku je držao u ruci, a preko grudi bio mu je prikopčan teški remen s mecima. Ispod očiju bijaše nacrtao prijetecu bijelu crtu, a preko čela bila mu je zavezana plamenocrvena vrpca.

Puzao je kroz noć, zureći u tamu, sve dok nije ugledao stražara. Nema dvostruke straže, obrađuje se. Dobro bačena sjekira i stražara više neće biti.

Kokoti su počeli najavljivati nadolazeći dan. Činilo se kao da ih ima stotinu, raštrkanih na sve strane. Postalo je svjetlije. Po prvi put se stražar pomaknuo, a onda se iza ugla pojavio i drugi. Zatim i treći, provirivši iznad dvorišnog zida.

— Vidite li što? — prošapće jedan glas.

— Ništa, ali oni su ovdje — odgovori drugi glas. — Ljudi su dobro podijeljeni i imaju pri ruci rezervne puške. Ovoga puta uhvatit ćemo za gušu ne trojicu nego tridesoricu!

Zamka!

Zaboga, pomisli Juan José, kako su saznali da ćemo napasti? Dok su izvidali, vojnici ih nikako nisu mogli opaziti. Glasanje kojota je potvrdilo da je svaki ratnik na svom mjestu. Pa što onda ovo znači?

Glasanje kojota... Kad je to pomislio, pred oči mu dode Marijin lik. Zacijelo ih je čula. A kako ih se dovoljno bila naslušala, mogla je razlikovati pravo od lažnoga glasa-

nja i tako je shvatila da se Apaši šuljaju oko hacijende.

I tako se dogodilo da je Maria upozorila svoje ljude na opasnost, kako bi sačuvala život ili se spasila da je ponovo zarobe. Sva vrata i prozori bili su osigurani drvenim kapcima, a iza njih vrebali su vojnici!

Povukao se u namjeri da uzvike opominjući krik čim stigne do šibljika. Međutim, toga se časa prolomi Geronimov ratni poklič. Odmah zatim prasnu salva iz teških pušaka. Geronimova je divlja družba bila oboružana modernijim puškama od meksičkih vojnika.

Čovjek iza dvorišne ograde izgubi ravnotežu, a jedan od dvojice stražara padne pogoden. Treći jednom opali, pa nestane iza ugla; u panici ili zato da bi se na nekom mjestu zaklonio.

Juan José potrči naprijed. Teška su vrata bila zakračunata pa zato krene prema prozoru osiguranom drvenim kapkom. Tu odloži pušku, pa počne sjekirom udarati po kapku. Drvo je praskalo, a onda je uspio iščupati jednu dasku. Zatim sjekira razbije okno. Provukao se kroz prozor i pri tome razrezao ruku na krhotini koja je stršala.

Našao se u velikoj prostoriji iz koje su stube vodile naviše. Jednom prilikom Maria mu je podrobno opisala unutrašnjost kuće i zato je znao kamo stube vode. Uspeo se dugim koracima i pred jednim vratima začuo pucjavu usmjerenu na put što je vodio prema hacijendi. Uskočio je u sobu.

General Cortez se okrene. No njegov revolver bijaše prazan. Maria je bila kraj njega. Pukovnik Reyes, koji je stajao pred drugim prozorom, okrene se istoga trenu kad je djevojka uzviknula.

Juan José baci sjekiru. Kao i uvijek, pogodi. Pukovnik padne, a on skoči do njega, izvuče sjekiru i zavila je.

Lik mladoga Chiricahue bio je tako zastrašujući da nije nimalo čudno što je general problijedio iako nije bio kukavica. Plamenocrvena vrpca oko čela, bijele crte ispod vatrenih očiju, polugolo tijelo, krv koja je tekla iz njegove ruke, sjekira... sve je to predskazivalo smrt.

Maria hitro stane pred ujaka.

— Juan José, nemoj ubiti mog ujaka! Molim te, Juan José.

— On trguje apaškim skalpovima. Više ih neće kupovati! — odgovorio joj je na španjolskom.

— Molim te — moljakala je djevojka. — Poći ću s tobom ako ga ne ubiješ, a on će ti obećati da više nikada neće trgovati skalpovima.

— Obećajem... obećajem... — dašćući je obećavao general. — I mir će brzo biti sklopljen. Obećajem!

— Došao sam zbog tebe — reče Juan José Mariji. — Geronimo želi ubiti svakog muškarca, ženu i dijete na ovom imanju, zato što je žutobradi ubio žene i djecu njegovog plemena i generalu prodao njihove skalpove.

— Poći ću s tobom — viknula je očajnički. — Ostati ću zauvijek s tobom, gdje god ti želiš!

— Ti si luda — odgovorio je s gorčinom. — Ja te više ne želim. Međutim, ne želim ni da te ubiju ili opet zarobe i zato sam sada ovdje. No ispalo je tako da si ti opomenula svoje, pa će dobro čuvati ovo mjesto i ubiti mnoge od nas.

Okrenuo se na peti i jednim skokom stigao do vrata. Ipak je čuo njen povik:

— Juan José, nemoj otići! Nemoj da se tako rastanemo!

Sjurio je niza stube, pa kroz veliku blagovaonicu prema dvokrilnim vratima. Povuče zasun i iskoči.

Pojavi se jedan vojnik i Juan José opali. Pogodi. Zatim potrči prema šumarku.

Puške su praskale, poletjelo je i nekoliko strelica, no to bijaše sve. Nijedan sjenik nije planuo, nijedna

krava nije otjerana, ali su tijela i vojnika i Apaša ležala na tlu. Nekoliko je preplašenih konja bježalo. Mladi Chiricahua u trku napuni pušku. Kad se bacio na konja, ostali su Apaši bježali u svim smjerovima.

Napad je odbijen.

Obriše krv s ruke i polagano potjera konja. Znao je da ih nitko neće progoniti. Zrak je bio svjež i hladan, što je osjećao na golim grudima. A srce je osjećao kao grudu leda. Poraz Geronimove ratničke družbe za njega bijaše znak upozorenja: govorio mu je da se približava kraj.

Pogleda prema sjeverozapadu, gdje je na stotinu milja oдавde malo ratničko pleme Chiricahua bježalo ispred tri tisuće vojnika bljedolikih. Oni neće dugo izdržati, ni mjesec dana, a kamoli godinu. Živjet će u rezervatu kojega će im bljedoliki odrediti. Bijelci će im davati hranu, i to ono što će oni htjeti, a Indijanci će ravnim sjekirama kopati zemlju i saditi kukuruz.

I on, Juan José, morat će poći s njima ili će se pridružiti Geronimu, Apašu koji govori zmijskim jezikom čak i sa vlastitim narodom.

Mladi Chiricahua pošalje svoga misaonog duha napolje, kako bi mu donio odgovor na pitanje što mu je činiti. Međutim, odgovor nije dobio. Po prvi put u svojih osamnaest godina sjedio je potišteno i sklupčano u sedlu dok je konj kasao.

* * *

Konj je prvi čuo i okrenuo glavu. Onda se i Juan José osvrne i visoko podigne pušku.

Teško dišući, djevojka ga je trčeći stizavala. Bila je odjevena u pamučnu opravu, a na nogama su joj bili mokasini.

Pružio joj je ruku i podigao je iza sebe u sedlo.

— Bojala sam se da ćeš jahati brzo kao ostali i da ću morati dalje slijediti tvoje tragove.

– Zašto nisi ostala sa svojim ljudima. Tamo bi uvijek imala hrane u izobilju i živjela bi u toplom jacalu. Došla si zato što sam poštediti tvog ujaka?

– Znaš zašto sam s tobom. Osjećas to. Kamo ćemo poći, Juan José? Cochisu?

– Ne. Dani slobode su istekli.

– Geronimu? Živ je. Vidjela sam ga kako bježi.

– Ne, on nije dostojan povjerenja.

– Pa kamo onda, Juan José?

Daleko pred njima sterali su se nazubljeni vrhunci Sierra Madre, majke planina. Obuzet blaženstvom što ga njene ruke obavijaju, odgovori:

– Tamo gore. S ostalim Chiricahuama koji misle kao i ja naći ćemo logor gdje će Apaši i dalje živjeti slobodno – odgovori Juan José.

KRAJ

U PRIPREMI:

G.F. Unger:

BORAC BEZ NAGRADE

Za svaki
uzrast
za svako
raspoloženje

izdanja

